

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Duygu Oktay Kılıç

11906005

Danışman

Doç. Dr. Nihat Taşdelen

Diyarbakır 2016

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Duygu Oktay Kılıç

11906005

Danışman

Doç. Dr. Nihat Taşdelen

Diyarbakır 2016

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "**ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU** " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece Dicle Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

26/12/2016

Duygu OKTAY KILIÇ

KABUL VE ONAY

Duygu OKTAY KILIÇ tarafından hazırlanan ‘’Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu’’ adındaki çalışma, 26.12.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Doç. Dr. Nihat TAŞDELEN(Başkan)

Yrd. Doç. Dr. Yılmaz YÖRDEM

Yrd. Doç. Dr. Sadullah ÖZEL

ÖNSÖZ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), en köklü değişiklikleri "şirketler hukuku" kısmında gerçekleştirmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nda meydana gelen bu değişimlerden şirketlere ilişkin düzenlemeler kökensel olarak etkilenmiştir. Sermayelerin bir araya getirilmesi suretiyle ticaret hayatında tutunabilme yolları arayışının neticelerinden birisi olarak şirketlerin ve bu anlamda anonim şirketlerin tabi oldukları hukuksal düzen önemle ön plana çıkmaktadır. Ticaret hayatında ve bunun hukuki zemini itibariyle, anonim şirketler küçük sermayeleri bir araya getirerek büyük sermayelerin yaratılmasına olanak sağlamaktadır. Böylece sınırlı ve etkisiz ekonomik birikimler anonim şirketler aracılığıyla sermaye piyasasının bir parçası haline gelmektedir. Dolayısıyla ticaret hayatının temel aktörlerinden olan ve Türk Ticaret Kanunu'nda da kapsamlı bir yer tutan anonim şirketlerin yönetilmesi ve bu idare işini üstlenen yönetim organının hukuki tasarruflarından ve bu sıfatı taşımasından kaynaklanan sorumluluğu önemli bir hukuksal inceleme konusu teşkil etmektedir ki bu çalışmanın inceleme konusunu da "anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu" oluşturmaktadır.

Duygu OKTAY KILIÇ

Diyarbakır 2016

ÖZET

Çalışmamızın birinci bölümünde anonim şirketlerde yönetim kurulu kavramı ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu düzenlemeleri doğrultusunda yönetim kurulunun oluşumu, üyelerin nitelikleri, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri üzerinde durulacaktır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde anonim şirketlerde yönetim kurulunun hukuki sorumluluğu konusu değerlendirecektir. Hukuki Sorumluluk doğuran hallere öncelikle tek tek ve ayrıca genel hükümler çerçevesinde değinilecektir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin ortak hükümler incelenecektir. Birlikte sorumluluk kavramı, sorumluluk sigortası, yönetim kurulu üyelerinin ibrası üzerinde durulacaktır.

Anahtar Sözcükler

Anonim Şirket, yönetim kurulu, hukuki sorumluluk, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu.

ABSTRACT

In the first chapter of our thesis firstly we will discuss the term board of directors of joint-stock company; then organizing of the member of board and qualifications, rights, duties, competences of board members under the 6102 numbered Turkish Commercial Code.

In the second chapter, we will consider the legal liability of members of board of directors of the joint-stock company. First of all we will evaluate the situations that caused legal liability of members of board of directors one by one, then, under general provisions.

In the last chapter, general provisions about legal liability of members of board of directors under the 6102 numbered Turkish Commercial Code will be disscussed.

Keywords

Joint-stock company, board of directors, legal liability, Turkish Commercial Code numbered 6102.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **I**

ÖZET ..... **II**

ABSTRACT ..... **III**

İÇİNDEKİLER ..... **IV**

KISALTMALAR ..... **VIII**

GİRİŞ

ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU **4**

1.1. Genel Olarak 4

1.2. Yönetim Kurulunun Oluşumu 8

1.2.1. Yönetim Kurulunun Seçilmesi 8

1.2.1.1. Kural 8

1.2.2.2. İstisnalar 11

1.2.1.3. Yönetim Kurulunun Geçici Üye Seçmesi 13

1.2.2. Yönetim Kurulunun Üye Sayısı ve Görev Süresi 13

1.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Nitelikleri, Üyelik Sıfatının Kazanılması ve Sona Ermesi 15

1.3.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Nitelikleri ve Üyelik Sıfatının Kazanılması 15

1.3.1.1. Gerçek Kişiler Yönünden 16

1.3.1.2. Tüzel Kişiler Yönünden 19

1.3.2. Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi 22

1.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Görev ve Yetkileri 26

1.5. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hakları ve Yükümlülükleri 28

1.5.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hakları 28

1.5.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülükleri (Borçları) ve Tabi Olduğu Yasaklar 29

1.5.2.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülükleri (Borçları) 29

1.5.2.1.2 Sermaye Kaybı ve Borca Batıklık Durumunda Yönetim Kurulunun Yükümlülükleri 34

1.5.2.2. Yasaklar 35

1.5.2.2.1. Şirketle İşlem Yapma Yasağı ve Şirkete Borçlanma Yasağı 35

1.5.2.2.2. Rekabet Yasağı ve Görüşmelere Katılma Yasağı 38

1.6. Yönetim Kurulu Kararlarının Geçersizliği 41

İKİNCİ BÖLÜM

2. ANONİM ŞİRKETTE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU 42

2.1. Özel Hükümler Uyarınca Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu 42

2.1.1. Genel Olarak 42

2.1.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğunun Şartları 45

2.1.3. Kanunda Öngörülen Sorumluluk Doğuran Haller 46

2.1.3.1. Belge ve Beyanların Kanuna Aykırı Olmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 549) 46

2.1.3.2. Sermaye Taahhüdü ve Ödemelerle İlgili Yanlış Beyanlardan ve Pay Taahhüdünde Bulunanların Ödeme Yetersizliklerinden Doğan Sorumlulukları (TTK m. 550).....49

2.1.3.3. Ayınlara Değer Biçilmesinde Yolsuzluk/Hile Yapılmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 551) 52

2.1.3.4. İzinsiz Olarak Halktan Para Toplanmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 552) 53

2.1.3.5. Şirketler Topluluğunda Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 195 ve m. 202).....54

2.1.3.6. Şirket İçin Web Sitesi Açılmamasından veya İstenen Bilgilerin Yayımlanmamasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 1524) 63

2.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Hükümler (TTK m. 553) Uyarınca Hukuki Sorumluluğu 65

2.2.1. TTK m. 553 Uyarınca Sorumluluğun Özellikleri 65

2.2.1.1. Sorumlu Olan Kişilerin Kapsamı 65

2.2.1.2. Sorumluluğun Temel Kaynakları 69

2.2.2. Uğranılan Zarar ve Zararın Talep Edilmesi 71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SORUMLULUĞUNA İLİŞKİN ORTAK HÜKÜMLER 76

3.1. Birlikte Sorumluluğun Bir Görünümü: Farklılaştırılmış Teselsül (TTK m. 557).....76

3.2. Sorumluluk Sigortası (TTK m. 361).....82

3.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluktan İbra Edilmesi (TTK m. 558-559) 83

3.4. Yetkili ve Görevli Mahkeme (TTK m. 561).....88

3.5. Zamanaşımı (TTK m. 560) 89

SONUÇ 92

KAYNAKÇA 101

KISALTMALAR

Bkz	Bakınız.
E.	Esas
H.D.	Hukuk Dairesi
İsv.	İsviçre
K.	Karar
s.	Sayfa
S.	Sayı
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TK	Ticaret Kanunu
TBK	Türk Borçlar Kanunu
SPK	Sermaye Piyasası Kanunu
vd.	Ve devamı
VUK	Vergi Usul Kanunu
Y.	Yargıtay
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

14.02.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), en köklü değişiklikleri "şirketler hukuku" kısmında gerçekleştirmiştir.[1] Kanunun kabul edilmesinden kısa bir süre sonra, 26.6.2012 tarihinde 6335 sayılı Kanun ile değişiklikler yapılmış ve bu değişikliklerin önemli bir kısmı da özellikle şirketler hukuku alanında gerçekleştirilmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nda meydana gelen bu değişim ve bunun odağında yer alan şirketlere ilişkin düzenlemelerdeki köklü değişime, toplumsal, ekonomik ve hukuk sistemlerinde meydana gelen gelişmeler ve bu çerçevede tüzel kişilerin de bu değişimden etkilenmeleri temel oluşturmuştur.

Bireylerin çeşitli ekonomik sebeplerle bir araya gelmelerini sağlayan tüzel kişiler, hukuk kişileri olmaları itibariyle kendisini oluşturan bireylerden ayrı bir kişiliğe sahip olmakta, böylece bir hak ve borç öznesi olarak hukuki varlık

[1] Anonim şirketlere ilişkin hükümlerin dörtte üçü ya yeni ya da değişikliğe uğramış hükümlerdir. Anonim şirketler yeni Kanun ile halka açık ve halka kapalı yerine, pay senetleri borsada işlem gören-görmeyenler ayrımı getirilmiştir. Şirkete borçlanma yasağı, emredici hükümler ilkesi, pay sahiplerinin eşit şartlarda eşit işlemlere tabi tutulması gibi yeni ilkeler eklenmiştir. Malvarlığının korunması ilkesine eski TTK'ya oranla daha büyük önem verilmiştir. Yönetim kurulu açısından önem taşıyan bir hüküm olarak, yeni TTK m. 391 ile sermayenin korunması ilkesine aykırı yönetim kurulu kararlarının geçersiz olduğu kabul edilmiştir. Yönetim kurulu ve genel kurulun görev alanları daha belirginleştirilmiş ve bunların geçersiz kararların ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca yönetim kurulu ve genel kurul toplantıları açısından teknolojik gelişmelere olanak sağlanmıştır. Tedrici kuruluş sistemi kaldırılmış; halka açık olmayan anonim şirketlerin de kayıtlı sermaye sistemini benimsemelerine olanak tanınmıştır. Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen anonim şirketler açısından dış denetim sistemi benimsenmiş, bu şirketlerde iç denetim sistemi kaldırılmıştır. Bkz. Aslan Kaya ve Serdar Hızır, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun İlk İki Kitabı ile Getirilen Değişiklikler ve Yenilikler**, DMF Yayınları, Ankara 2012, s. 69-70.

taşımaktadır. Bireylerin günlük hayatta bir araya gelmeleri çeşitli sebeplere dayanmakta ve bu anlamda tüzel kişilere hayat vermektedir.[2] Tüzel kişiler, *"hukuk düzeni tarafından kendilerine haklara ve borçlara sahip olma iktidarı, başka bir deyişle "hak süjesi" (kişi) olma niteliği tanınmış olan topluluklar"*dır.[3] Tüzel kişi özelinde anonim şirketler, bu bir araya gelme hedefinin ekonomik anlamda görünüm biçimlerinden birine karşılık gelmektedir.[4]

Türk Ticaret Kanunu, şirketin tanımını yapan ve unsurlarını ortaya koyan genel bir hükme yer vermemiştir. Bu sebeple, Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 620'de "adi şirket" için getirilmiş tanım bütün şirket tipleri için geçerli bir tanım olarak kabul edilmektedir. Bu yönüyle de buradaki tanım diğer kanuni düzenlemelerde yer alan tanımlara göre de genel bir nitelik taşımaktadır. Buna göre şirket, iki veya daha çok kişinin ortak bir amaca ulaşmak için emeklerini ve mallarını birleştirmeyi üstlendikleri bir sözleşmedir.[5] Bir diğer ifadeyle şirket; *"bir sözleşme çerçevesinde kurulan, belli bir ortak amacı gerçekleştirmeye hizmet eden kişi birliktelikleridir"*.[6]

Türk Ticaret Kanunu'nun 329. maddesi uyarınca "anonim şirket" şöyle tanımlanmaktadır: "*Bir unvan adı altında iktisadi maksat ve konular için kurulan, esas sermayesi paylara bölünmüş olan, ortakların sorumluluğu taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı bulunan bir sermaye şirketidir*". TTK 338. maddesi uyarınca, anonim şirketlere, bu tanım doğrultusunda bakıldığında, kişi unsuru itibariyle en az bir kişi ile kurulabilme imkanına sahipken, SPK m. 16/1 uyarınca, üst sınır olarak düşünülmese bile tabi olacağı hükümlerin farklılık kazanması dolayısıyla eğer pay sahibi sayısı 500 kişinin üzerine çıkarsa, şirketin payları halka arz edilmiş sayılmakta

---

2 Tamer Bozkurt, **Ticaret Hukuku - Cilt II, Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, Güncellenmiş 8. Baskı, İstanbul 2014, s. 1-2.

3 Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, **Türk Medeni Hukuku**, Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku, Beta Yayınevi, 10. Baskı, İstanbul 2013, s. 499.

4 Bozkurt 2014, s. 1.

5 Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, 11. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul,2016 s. 15; Nihat Taşdelen, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 33.

6 Graffenried von Dieter, **Übertragbarkeit und Handelbarkeit von Gesellschaftsanteilen**, Insbesondere von Aktien, Bern 1981, s. 17'den aktaran, Bozkurt 2014, s. 1. Tanımlar için bkz. Yaşar Karayalçın, **Ticaret Hukuku II, Şirketler Hukuku, Giriş-Adi Şirket-Ticaret Şirketleri**, Ankara 1973, s. 42 vd.; İbrahim Arslan, **Şirketler Hukuku Bilgisi**, Mimoza Yayınları, 9. Baskı, Konya 2010, s. 6 vd.

ve halka açık anonim şirket hükümlerine tabi olmaktadır. Sermaye türleri bakımından da özel bir kısım sınırlamaların getirildiği görülmektedir. TTK m. 342 uyarınca, hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacakların sermaye olarak konulması mümkün değildir. Amaç unsuru açısından bakıldığında ise, TTK m. 331 uyarınca, kanunen yasak olmayan her türlü konuda anonim şirket kurulması mümkündür. Affectio societatis unsuru açısından bakıldığında ise anonim şirketlerde, özellikle halka açık anonim şirketlerde ortakların birbirlerini tanımaları, işbirliği içinde olmaları ve birbirlerine güven duymaları ölçütü oldukça zayıf bir unsur olarak kalmaktadır.[7] Nitekim şahış şirketlerinde daha fazla etkisini gösteren bu ilke, sermeye şirketleri açısından bu kadar kuvvetli bir etkiye sahip olmayabilmektedir.[8]

Gelişmekte olan ekonomik sistem ve uluslararası pazara yönelik iş yapma gereksinimi beraberinde pek çok konunun evrimini ve rekabet düzeni açısından bir uyumu gerektirmiştir. İşte bu noktada da küçük sermaye ve sermayedara, sermayelerin bir araya getirilmesi suretiyle piyasada tutunabilme yolları arayışının neticelerinden birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Ticaret hayatında ve bunun hukuki zemini itibariyle, anonim şirketler küçük sermayeleri bir araya getirerek büyük sermayelerin yaratılmasına olanak sağlamaktadır. Böylece sınırlı ve etkisiz ekonomik birikimler anonim şirketler aracılığıyla sermaye piyasasına kanalize edilmektedir.[9] Bu yönüyle de anonim şirket ülke ekonomisi açısından en önemli şirket modeli olarak kabul görmektedir.[10] Dolayısıyla ticaret hayatının temel aktörlerinden olan ve Türk Ticaret Kanunu'nda da kapsamlı bir yer tutan anonim şirketlerin yönetilmesi ve bu idare işini üstlenen yönetim organının/yönetim kurulunun hukuki tasarruflarından ve bu sıfatı taşımasından kaynaklanan sorumluluğu önemli bir hukuksal inceleme konusu teşkil etmektedir.

---

7 Bahtiyar 2016, s. 15-22.

8 Taşdelen 2012, s. 39.

9 Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, Beta Yayınevi, İstanbul 1995, s. 1.

10 Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku Dersleri**, Dora Basım Yayın, Bursa 2013, s. 133.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU

1.1. Genel Olarak

Tüzel kişilerin fiil ehliyetine sahip olması ancak organlarının varlığı ile mümkündür. Nitekim organların temel işlevi, tüzel kişinin iradesini açıklamakla yükümlü vasıtaları olmalarıdır.[11] Anonim şirketlerde ortaklığın işlerini yönetecek ve üçüncü kişilere karşı temsil işlerini üstlenecek bir organa gereksinim vardır. Bu açıdan bakıldığında, bir an için bütün ortakların bu işleri yürütmesi akla gelse de, ortaklık pay sahiplerinin, yani genel kurulun bu işi kolektif olarak yürütmesi neredeyse imkansızdır. Pay sahibinin kural olarak tek borcunun taahhüt ettiği sermayeyi getirmesi ile sınırlı olması onun şirket işlerinin yürütülmesi nedeni ile sorumluluğuna gidilmesini engellemektedir. Dolayısıyla, sorumluluğun ortaya çıkabilmesi, ortağın, yönetim veya denetime katılma durumu ile gerçekleşecektir.[12]

Anonim şirketlerde, ortaklık faaliyeti tüzel kişinin organları aracılığıyla yürütülür. Organlar aracılığıyla anonim şirketin yönetimi bazı sorunlara da kaynak teşkil eder. Bu sorunsal alanın odağı "yetki" sorunudur. Çeşitli ülke uygulamalarından hareketle, yetki paylaşımının organlara atfedilen hukuki değerle şekillendiği ve düzenleme konusu haline getirildiği görülebilecektir. Nitekim Türk sisteminde "genel kurul", yönetim kuruluna emir veren bir amir konumunda değildir. Hatta bazı konularda genel kurulun yetkisiz olduğu hüküm altına alınmıştır. Söz gelimi ortaklığın temsili, defterlerin tutulması, genel kurulu toplantıya çağırmak, tescil ve ilan işleri yönetim kurulu tarafından yapılacak işler olarak kabul edilmiştir.

---

11 Helvacı 1995, s. 3.

12 Helvacı 1995, s. 18; Bilgili ve Demirkapı 2013, s. 195-196.

Dolayısıyla TTK sisteminde, genel kurulun üstünlüğünü açıkça benimseyen bir hüküm yoktur ve bu sebeple de genel kurula tanınanlar dışında bütün yetkilerin yönetim kurulu tarafından kullanılması yönünde şekil almıştır. İsviçre sisteminde ise genel kurulun üst organ olduğu açıkça benimsenmekle birlikte, bu hüküm TTK'ya alınmamıştır. Buna karşılık Alman sistemine bakıldığında, eğilim ve uygulama hemen hemen bütün yetkilerin yönetim kuruluna verilmesi yönünde şekillenmiştir.[13]

Türk Ticaret Kanunu'nda, anonim şirketin organları genel kurul ve yönetim kurulu arasında hiyerarşik yönden herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. TTK'nın 374 ve 375. maddelerinin gerekçelerinde organlar arası eşitlik prensibinin kabul edildiği açıklanmıştır.[14] Uygulama açısından bakıldığında ise, olağan olarak senede bir defa toplanan genel kurulun şirketin yönetimi hakkında bilgileri ve işletme politikasını bizzat bu işle görevli yönetim kurulundan daha iyi bilmesi ve şirket açısından daha doğru ve yerinde kararlar almasının düşünülmesi neredeyse mümkün değildir. Bu açıdan, yukarıda da üzerinde durulduğu anlamıyla, genel kurulun anonim şirketin üst kurulu olduğu yönündeki görüş yerini koruyor olsa bile, ekonomik gelişmeler ve ticaret hayatındaki yeni düzenlemeler, anonim şirketlerde yönetim kurulunu genel kuruldan daha etkili ve önemli bir mevkiye getirmiştir.[15]

Sermaye şirketlerinin kurucularından bağımsızlaşarak, "sınırlı sorumluluk" ilkesine göre faaliyette bulunması, ticaret hayatı açısından sunduğu olanak ile bunların kuruluşlarında kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca kural olarak, kişilerin getirdikleri sermaye kadar sorumlu olmaları, hukuki sorumluluk ilkesi bakımından riski daha da minimalize etmektedir. Sorumluluk da sadece şirketin kendisine karşı olmakta ve şirket alacaklıları ortaklara başvuramamaktadır.[16] Bu özellikleri sebebiyle anonim şirketler, ekonomik olarak yatırıma yönelmeyi ve küçük yatırımların da bu kapsama dahil edilmesine imkan sunmaktadır.[17] Ancak anonim şirketlerin konu itibariyle sermaye yoğun ekonomik faaliyetlerden özellikle bankacılık, sigortacılık,

---

[13] Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku I**, Güncelleştirilmiş 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s. 326-327.

[14] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (10.11.2015)

[15] Helvacı 1995, s. 19; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 329.

[16] Taşdelen 2012, s. 45, 56.

[17] Bozkurt 2014, s. 2.

sermaye piyasası ve devletin ekonomik faaliyetleri ve büyük sermayeler gerektiren önemli sektörlerde uğraş vermeleri onları diğer şirketlere nazaran etkili bir konuma taşımaktadır.[18]

Anonim şirketler sahip oldukları önem ve yararların yanında, kimi sakıncaları da bünyesinde taşımaktadır ki bu sakıncaların şirketin paylarına sahiplik oranı ve yönetim organına hakimiyet ile şekillendiği görülmektedir. Zira anonim şirketler çoğunluk ilkesine göre yönetildiği için bazen sıkı bir dayanışma halinde hareket eden küçük bir azınlığın şirket yönetimini ele geçirerek, şirket çoğunluğunun çıkarları doğrultusunda değil, kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirebilmesine yol açabilmektedir. Bu anlamda yönetim kurulunun yükümlülüklerine aykırı bir vaziyet alacak şekilde bir yandan çoğunluk, diğer yandan kamu çıkarları zarara uğratılabilmektedir. Ayrıca ortak sayısının fazla olmasının sonucu olarak, ortakların büyük kısmı genel kurul toplantılarına ilgisiz kalabilmektedir. Bu ilgisizliğin yaratacağı güç boşluğunun, küçük ama örgütlü azınlık tarafından doldurulması ve bunların şirkete egemen olmaları ve bu doğrultuda, genel kurulda fiilen çoğunluğu ele geçiren kişi ve gruplar uygun gördükleri yöneticileri seçme imkanına kavuşabilmektedirler.[19] Özellikle Anglo-Amerikan sisteminin ürünü olan halka açık şirketlerle, Türkiye'de "patron şirketi" olarak anılan şirketler arasındaki farklılığın temeli, şirketin sermayesinin tamamını veya çoğunu koyan patron veya patronlar tarafından değil, profesyonel bir yönetici grubu tarafından kurumsal yönetim ilkelerine uygun şekilde yönetilmesi ve devlet tarafından şeffaflığı ve hesap verilebilirliği sağlayacak şekilde gözetim altında tutulmasıdır. Zira anonim şirket, küçük birikimlerle büyük girişimlere doğrudan ortak olmanın yegane yolu olup, yönetim kurulu da bunun hareket gücüdür.[20] Bu sebeple, milli ekonomiler açısından bu derece etkin konumda yer tutan anonim şirketlerin en fazla kontrol edilmesi gereken organı olarak da yönetim kurulu ön plana çıkmaktadır. Şirketin hem günlük işlerinin yürütülmesi hem de temsil yetkisiyle dış ilişkilerde hukuki işlemler tesis

---

18 Bahtiyar 2016, s. 103.
19 Bahtiyar 2016, s. 104.
20 Ayşe Odman Boztosun, **Hukuksal Açıdan Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 27-28.

etmesi, yönetim kurulunu, şirketin, ortakların ve şirket alacaklılarının menfaatlerinin odak noktasını oluşturan bir organ olarak karşımıza çıkarmaktadır.[21]

Anonim şirketlerde yönetim kurulu TTK m. 365 düzenlemesine göre şirketi yöneten, temsil eden organdır. Anonim şirketlerde de tüzel kişiliğe sahip diğer işletmelerde olduğu gibi ortaklığın işlerini yönetecek ve üçüncü kişilere karşı onu temsil edecek daimi bir organa ihtiyaç vardır. Zira şirketin bütün pay sahiplerini bünyesinde toplayan genel kurul, yapısı itibariyle geçici bir kuruldur ve devamlı faaliyet göstermek suretiyle çalışması söz konusu olamaz. Öte yandan ortakların sayılarının çokluğu fiilen şirketin dışa karşı idare ve temsilini imkansız kılabileceği gibi, ortakların iş idaresi konusunda ehil kimseler olmaması veya yönetime katılma arzularının bulunmaması durumlarında söz konusu görevin ortakların oluşturduğu genel kurulca yürütülmesi mümkün değildir. Ayrıca genel kurulun ağır bir yapı ve işleyişe sahip olması nedeniyle çabukluk ve tecrübe isteyen şirketin dışa karşı idaresi ve temsili konularında bu görevi üstlenebilecek bir organa ihtiyacı vardır. Bunun haricinde, tek borcu taahhüt ettikleri sermayeyi ödemekten ibaret olan ortakların, şirketin işlerinden dolayı sorumlu olmaları mümkün olmadığından[22], sorumluluğun yüklenebileceği bir organa ihtiyaç vardır. İşte bu nedenlerle anonim şirketi idare ve temsil görevi ve dolayısıyla bundan doğan sorumluluk, yönetim kuruluna verilmiştir. Yönetim kurulu anonim şirketin yapısı bakımından hem zorunlu hem de faaliyeti süreklilik arz eden bir organdır. Çünkü yönetim kurulu dışındaki organlar, hukuki varlıkları bakımından süreklilik taşımalarına rağmen faaliyetlerini aralıklar halinde sürdürmektedirler. Bu nedenle ortaklığın üçüncü kişilerle ilişkilerinin sürdürülmesi ve günlük işlerinin yürütülmesi yani temsili ve yönetimi yönetim kuruluna bırakılmıştır.[23]

---

21 Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 2-3.

22 6102 sayılı TTK da bu ilkenin iki yönde istisnası bulunmaktadır. (TTK m. 480-2,4) Bunlardan ilki itibari değerden yüksek bedelle hisse senedi çıkarılması halinde ödenmesi gereken agio, diğeri ise pay devirlerinin şirketin onayına bağlı olduğu hallerde, esas sözleşmeyle pay sahiplerine sermaye taahhüdünden doğan borçtan başka, belli zamanlarda tekrarlanan ve konusu para olmayan edimleri yerine getirme yükümlülüğüdür.

23 Necla Akdağ Güney, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu**, Vedat Kitapçılık, 1. Bası, İstanbul 2012, s. 3.

Anonim şirketin iç ilişkilerinde şirketi yöneten, üçüncü kişilerle olan dış ilişkilerinde ise şirketi temsile yetkili olan yönetim kurulu TTK'da zorunlu organ niteliğindedir. Hatta, yönetim kurulunun uzun süre oluşturulamaması şirketin feshi için haklı bir neden oluşturmaktadır. Doktrinde yönetim kurulunun organ sıfatı, maddi, şekli ve fiili organ kavramları ile çeşitli ayrımlara tabi tutulmuştur. Şekli organ, kanun ve ana sözleşme gereğince veya gerekli hallerde hakim tarafından atanmış veya seçilmiş kişilerden oluşan organdır. Bu kişilerin yetkileri ve sorumlulukları, kanunda, esas sözleşmede veya iç yönergelerde açıkça belirtilmiş olmalıdır. Kanunda öngörülen şekilde seçilerek görevi kabul eden yönetim kurulu üyeleri, şekli anlamda organı oluşturur. Öte yandan, fiili organ, kanunda öngörülen şekilde yönetim kurulu üyesi seçilmemiş, ancak organ görevlerini fiilen yerine getiren, yönetim kurulu üyesi gibi şirketin yönetiminde etkili olan ve kararların alınıp yerine getirilmesini sağlayan kişidir. Bu kişiler, şirketle şeklen bir organ bağlantısı olmadan, konumu ve kullandığı yetkilerle şirket yönetimini etkileyen kişilerdir. Bu kişiler, genel kurulda alınacak kararlar üzerine etkilidir; şirketin işleyişini gerçekleştirir, şirketin kararlarını belirler ve yönetim kurulu üyesi olarak seçilmeseler de şirkette organ gibi etki gösterirler. Şirketin büyük pay sahibi buna örnek gösterilebilir. Maddi organ ise, şekli organ ile fiili organ arasında özellik gösteren yönetimle görevli kişilerden oluşur. Maddi organ, kanunda organa özgü görevleri yerine getirmesi için, geçerli işlemlerle görevlendirilen kişilerdir. Eski TK m. 367'ye göre yönetim devri ile yönetim kurulu üyesi olmadıkları halde bu yetkileri kullanan kişiler, murahhas müdürler buna örnek verilebilir.[24]

1.2. Yönetim Kurulunun Oluşumu

1.2.1. Yönetim Kurulunun Seçilmesi

1.2.1.1. Kural

Eski TK'nın 312. maddesi gereğince yönetim kurulları en az üç gerçek kişinin genel kurul tarafından seçilmesiyle oluşmaktaydı. TTK ise, 359/1 maddesi

[24] Özge Ayan, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 3 vd.

uyarınca yönetim kurulu üye sayısının bir kişiden bile oluşabilmesini mümkün hale getirmiştir. Bu durum TTK m. 359/1'in gerekçesinde şöyle açıklanmıştır:

"(a) Yönetim kurulunun en az üç üyeden oluşacağına ilişkin mevcut hüküm terk edilerek bir üyeli yönetim kuruluna olanak tanınmıştır. Bunun sebebi, bir taraftan, sistemde tek pay sahipli anonim şirkete yer verilerek birçok AB ülkesinin aynı kuralı uygulamakta olması dolayısıyla AB hukuku ile uyum sağlanması, diğer taraftan da, küçük anonim şirketler ile ana şirketlerde, daha kolay yönetme yöntemlerinin uygulanmasına olanak tanınmasıdır. Tek kişilik yönetim kurulu anonim şirketler hukukumuzun kaynağı sayılabilecek İsviçre Borçlar Kanununun 707 nci maddesinin birinci fıkrasında olduğu gibi Alm. POK'nın 76 ncı paragrafının ikinci fıkrasında da tanınmıştır. Yukarıda da ifade edildiği gibi tek kişilik yönetim kurulları küçük anonim şirketler ile grubu yöneten şirketlere uygun bir araçtır. Hele Tasarıda öngörüldüğü üzere tüzel kişilerin yönetim kurulu üyesi olabildiği bir sistemde önemli bir anlam kazanmaktadır. Tek kişi ile kurul ifadesini çelişki yaratabileceği de düşünülmemelidir. Çünkü buradaki "kurul" kelimesi birden ziyade kişiden çok, "organ"a işaret etmektedir. Modern şirketler hukuku anlayışında kurulun birden çok kişi anlamı gün geçtikçe vurgusunu yitirmektedir. Tek üyeli yönetim kurulu birçok komite ve komisyonla birlikte çalışıp bir yönetim örgütü oluşturabilir. İsviçre ve Almanya gibi ekonomilerin gereksinimini duyduğu tek üyeli yönetim kuruluna, Türk ekonomisinin gereksinim duymayacağı söylenemez."[25]

6762 sayılı eski TK'da yönetim kurulunun en az 3 kişiden oluşması gerektiğine ilişkin hüküm mevcut olmakta iken, TTK ile yukarıda değinildiği üzere, bu düzenlemeden vazgeçilerek tek bir kişi ile de yönetim kurulunun oluşabileceğine yer verilmiştir. Bu düzenleme ile yönetim kurulunun bir kişiden oluşacak şekilde belirlenmesi halinde yönetim kurulunun organ olma özelliği ortadan kalkmayacaktır. Üye sayısı açısından, Bankacılık Kanunu, halka açık anonim şirketlerde, Sermaye Piyasası Kanunu'nda farklı sayılar öngörülmektedir.[26] TTK m. 359/1 doğrultusunda gerçek veya tüzel kişi yönetim kurulu üyelerinin şirket pay sahibi olması zorunluluğu

[25] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (10.11.2015)

[26] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 331.

ortadan kaldırılmıştır. Yönetim kurulu üyeleri açısından, tek kişiden oluşabilme ve tüzel kişi olabilme olanakları getirilerek temel bir değişikliğe gidilmiştir. Eski TK m. 312'de yer alan tüzel kişi temsilcisi olarak ya da tüzel kişinin önerdiği kişi olarak genel kurul tarafından yönetim kurulu üyeliğine seçilen kişilerin sadece şahsi sorumlulukları söz konusu olmasına karşın, TTK m. 359 yönetimde tüzel kişilerin yer alabileceğini ve tüzel kişilerin de sorumlu olacağı ilkesini benimsemiştir. TTK m. 359/2'nin gerekçesinde bu durum şöyle açıklanmıştır:

"*… (T)üzel kişilerin yönetim kurulu üyesi olabilmelerine olanak tanınarak, bir taraftan, 623 üncü maddesinin ikinci fıkrası ile uyum sağlanmış, diğer taraftan tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olarak sorumlu tutulmasının yolu açılarak şirkete, paysahiplerine ve alacaklılara güvence verilmiştir. Düzenleme sorumluluk hukukunun ana gelişme ekseni ile çakışmaktadır. Dev yapılı, çok uluslu şirketlerin; temsilcilerinin arkasına gizlenmelerine hukukun seyirci kalması sadece adaletsizliği artırmakla kalmamakta aynı zamanda hukuka güveni de sarsmakta, hukukî gerçeğe göz kapama anlamına gelmekte ve kanun koyucuyu da hukuk kuralının nesnelliği yönünden müşkül durumda bırakmaktadır. Bu fıkra ile çağdaş, hakça bir sorumluluk sistemi kabul edilerek, tüzel kişinin temsilcisinin üye seçilmesi ile üyenin (temsilcinin) tüzel kişi ile arasındaki bağın kesildiği ve tüzel kişinin, temsilcisinin eylem ve kararlarından sorumlu tutulamayacağı şeklindeki yapay teori reddedilmiştir. Artık, tüzel kişilerin temsilcilerinden oluşan zayıf malvarlıklı üyelerin sorumluluğu ile hukukî gerçeklere göz yumulmayacaktır*."[27]

TTK m. 359, yönetim kurulunun esas sözleşmeyle atanacak veya genel kurulca seçilecek bir veya birden fazla kişiden oluşabileceğini düzenlemiştir. Organların seçimi, genel kurulun devri mümkün olmayan yetkileri arasındadır. Genel kurul bu seçimi yaparken süre şartı öngörebilir ve sürenin dolması halinde aynı kişi tekrar seçilebilir. TTK m. 362 uyarınca bu süre en çok 3 yıl olabilir. Ancak süre belirtilmemişse, seçim bir faaliyet yılı için, yani olağan genel kurul toplantısında yeni yönetim kurulu seçilinceye kadar görevini sürdürebilecektir.[28] Yönetim kurulu

[27] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (10.11.2015).

[28] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 353.

üyesinin görevi TTK m. 363 uyarınca sona ermiş ise, yönetim kurulu kooptasyon[29] yolu ile üyeyi belirler. Ancak bu işlem genel kurulun onayına sunulur ve onaylanması halinde selefinin görev süresini tamamlar. TTK m. 360 ile ayrıca azınlığın yönetim kurulu üyesi olmasına ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Buna göre belirli grupların yönetim kurlunda temsilinden söz edilmiştir. Temel iki şartın bulunan bu temsil ilişkisinde, ilk olarak azınlığın belirli gruplar sıfatıyla yönetim kurulunda temsili için şirket esas sözleşmesi ile bu hakkın tanınması gerekir. İkinci olarak da bu haktan yararlanacak grubun somut olarak belirlenmesi gerekir.[30]

Anonim şirket kurulduğunda yönetim kurulunun da bulunması gerekeceğinden esas sözleşme ile yönetim kurulu üyelerinin de belirlenmesi gerekecektir. TTK m. 339 uyarınca ana sözleşmede bulunmaları zorunlu olan hususlar belirlenmiştir. Buna göre, yönetim kurulu açısından, yönetim kurulu üyelerinin sayıları, bu kişilerden ortaklık adına imza atmaya yetkili olanlar ve ilk yönetim kurulu üyelerinin kimler olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Bu halde şirketin tescili ile yönetim kurulu üyeleri de göreve başlayacaktır. Şirketin kurulması aşamasından sonra ise anılan maddeye göre genel kurul belirleyecektir. TTK m. 359'a göre bu yetki yalnızca genel kurula aittir.[31]

1.2.2.2. İstisnalar

Türk Ticaret Kanunu m. 334'te, devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerinden birine, esas sözleşmede öngörülecek bir hükümle, pay sahibi olmasalar da işletme konusu kamu hizmeti olan anonim şirketlerin yönetim kurullarında temsilci bulundurmak hakkı verilmesi düzenlenmiştir. Burada yönetim kurulu üyesinin seçimi değil atanması söz konusudur. Kanunda her ne kadar bir temsilci bulundurma hakkından bahsediyor ise de 6102 sayılı TTK da tüzel kişilerin yönetim kuruluna üye seçilmesi de düzenlendiğinden artık kamu tüzel kişisi bizzat yönetim kuruluna üye seçilebilir ve temsilcisini gönderebilir. Her iki halde de temsil bir gerçek kişi tarafından gerçekleştirilecektir. Yönetim kuruluna bizzat seçilmesi

---

[29] Kuruluşların kendi temsilcilerini kendilerinin belirlemesi.

[30] M. Özgür Falcıoğlu, "Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili", **Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları içinde**, Editör: Erol Ulusoy, Bilge Yayınevi, Ankara 2014, s. 143.

[31] Akdağ Günay 2012, s. 8.

halinde üyelik sıfatı tüzel kişide, temsilci göndermesi halinde ise gerçek kişide olacaktır. Kamu tüzel kişisinin doğrudan üye olarak temsil edilmesi halinde genel kurulca azli söz konusu olamayacaktır. Bu halde üyelik istifa ile sona erecektir. Fakat kamu tüzel kişisinin temsilci göndermesi halinde ise kamu tüzel kişisi tarafından görevden alınabilir ve yine genel kurulca görevine son verilmesi söz konusu olmaz. Her iki halde de sorumluluk kamu tüzel kişisindedir. [32]

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 134. maddesine göre fon bankalarının, yönetim ve denetimine sahip olduğu iştiraklerinin, hakim ortağı olan tüzel kişilerin, gerçek ve tüzel kişi hakim ortaklarının hakim ortak olduğu şirketlerin, bu sayılan kişiler adına hareket eden veya onlar hesabına kendi adına para, mal veya hak edilen şirketlerin ortaklarının, bu maddede belirtilen şirketlerde sahip oldukları hisselerinin tamamına ve/veya bir kısmına ilişkin temettü hariç, ortaklık hakları ile bu şirketlerin yönetim ve denetimini devralmaya ve şirket ana sözleşmesinde belirlenen yönetim, müdürler ve denetim kurulu üyelerinin sayılarıyla bağlı kalmaksızın ve imtiyazlı hisselere dayanılarak atanıp atanmadıklarına bakılmaksızın görevden almak ve/veya üye sayısını artırmak veya eksiltmek suretiyle bu kurullara üye atamaya yetkisi, ayrı bir istisnadır.

Kamu tüzel kişileri tarafından şirket yönetim kuruluna atanan temsilcilerin görevden alınabilmeleri yine bu usulle, söz konusu kamu tüzel kişileri tarafından gerçekleştirilebilecektir. Eski TK'daki düzenleme doğrultusunda, bu temsilciler söz konusu anonim şirketin seçimle gelen yönetim kurulu üyelerine tanınan hak ve görevler bu temsilciler için de geçerlidir. Ancak, bu temsilcilerin şirkete ve onun alacaklarına ve pay sahiplerine karşı bir sorumlulukları doğmuş ise, eskiden olduğu gibi, atayan kamu tüzel kişisi bu zarardan sorumludur. Bunun yanında, özel hukuk tüzel kişilerinin yönetim kuruluna seçilebilmek için temsilci önermesi yerine, kendisinin atanmasına olanak verdiğinden ötürü, TTK'da artık temsil edilen özel hukuk tüzel kişisi de kamu tüzel kişisi gibi sorumlu hale getirilmiştir. Ayrıca tüzel kişinin rücu hakkı saklıdır.[33]

---

[32] Akdağ Güney 2016, s. 9.

[33] Ender Dedeağaç ve Oğuzhan Sapan, **Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu**, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2013, s. 11-12.

1.2.1.3. Yönetim Kurulunun Geçici Üye Seçmesi

Türk Ticaret Kanunu m. 363/1'de herhangi bir sebeple üyeliğin boşalması halinde yönetim kurulunun kanuni şartları taşıyan birini geçici olarak yönetim kurulu üyeliğine seçip genel kurulun onayına sunabileceğini düzenlemektedir. Bu düzenleme emredici mahiyette değildir. Bir veya birden fazla üyeliğin herhangi bir sebeple boşalması halinde yönetim kurulunun geçici bir üye seçebilmesi için toplantı yeter sayısının sağlanması gerekeceğinden TTK m. 390'da öngörüldüğü üzere üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanıp hazır olanların çoğunluğu ile karar verilmesi gerekmektedir. Bu halde eksilen üye sayısı haricinde kalanların toplantı yeter sayısını sağladıkları sürece bu istisna kapsamında geçici yönetim kurulu üyesi belirleyebileceklerdir. Fakat eksilen üyelikler nedeniyle toplantı yeter sayısı bulunamaz ise TTK m. 363 uyarınca geçici yönetim kurulu üyesi seçilmesi mümkün olmayacaktır. Yönetim kurulu tarafından geçici olarak seçilen üyenin genel kurulca onaylanmaması halinde görevi sona erecektir. Sona ermeye kadar yaptığı işlemler ise geçerliliğini koruyacaktır.[34]

1.2.2. Yönetim Kurulunun Üye Sayısı ve Görev Süresi

Türk Ticaret Kanunu, eski TK'da var olan, yönetim kurulunun en az üç üye ile oluşacağı yönündeki düzenlemeden vazgeçerek yönetim kurulunun tek bir kişiden oluşabileceğini kabul etmiştir. Yönetim kurulu üye sayısının en fazla kaç kişiden oluşacağı yönünde bir düzenlemeye ise kanunda yer verilmemiştir. Bir üst sınır öngörülmediğinden esas sözleşme ile istenildiği kadar yönetim kurulu üyesi belirlenebilir. Esas sözleşmede belirlenecek yönetim kurulu üye sayısı daha sonra esas sözleşmede yapılacak usulüne uygun değişiklik ile artırılabilir ya da azaltılabilir. TTK m. 339/2 uyarınca yönetim kurulunun kaç kişiden oluşacağı kuruluşta esas sözleşmede gösterilmelidir. Bu sayı net bir sayı olarak öngörülebileceği gibi bir sayı aralığı olarak da belirlenebilir. Esas sözleşmede yönetim kurulu üye sayısının belirlenmesi zorunlu bir unsurdur. Esas sözleşme ile yönetim kurulunun üye sayısı yanında hangi özellikleri taşıması gerektiği de düzenlenebilir.

[34] Akdağ Güney 2016, s. 11.

Türk Ticaret Kanunu m. 359/1 son cümlesine göre; yabancı sermeyeli anonim şirketlerde, temsile yetkili en az bir üyenin Türk vatandaşı olması şarttır, ayrıca ikametgâhı da Türkiye'de bulunmalıdır.

Yönetim kurulu üyeleri en çok üç yıl için seçilirler. Yeniden seçilmelerine yasal bir engel yoktur fakat esas sözleşme ile aksi kararlaştırılabilir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 23/1 ve mülga 4389 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 9/1. maddelerine göre bankaların yönetim kurullarının asgari beş üyeden oluşması gerekmektedir. Bu asgari sınırın öngörülmesi bankaların yönetiminin daha fazla yöneticiye ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Yine yönetim kurulunun üst sınırının kaç olduğu konusunda da kanunda bir sınırlama öngörülmemiştir. Burada da ana sözleşmede düzenleme yapılmak suretiyle bu sayının artırılması yoluna gidilmesi mümkündür.

Türk Ticaret Kanunu'nda, yönetim kuruluna seçilecek üye sayısının üst sınırı belirlenmemiş olduğundan, esas sözleşmelerine hüküm konulması suretiyle yönetim kurulunun üye sayısı belirlenebilecektir. Halka açık anonim şirketler açısından ise, yönetim kurulu üye sayısının bir kişi olarak belirlenmesi, kurumsal yönetim ilkeleri karşısında mümkün değildir. "Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesi ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ"in m. 4/3-1 hükmü uyarınca, yönetim kurulu üye saysısı her durumda 5 üyeden az olmamak koşuluyla, yönetim kurulu üyelerinin verimli ve yapıcı çalışmalar yapmalarına, hızlı ve rasyonel kararlar almalarına ve komitelerin oluşumuna ve çalışmalarını etkin bir şekilde organize etmelerine imkan sağlayacak şekilde belirlenir. Bu belirleme, şirketin esas sözleşmesi ile ya sabit bir sayı ya da genel kurulca saptanmak üzere, 5 üyeden az olmayacak şekilde bir alt veya üst sayı olarak belirlenir. Söz konusu tebliğin m. 4.3.4 hükmüne göre; *"Yönetim kurulu içerisindeki bağımsız üye sayısı, toplam üye sayısının üçte birinden az olmamak üzere en az fiili dolaşımdaki pay oranını temsil edecek kadar olmalıdır. Şu kadar ki, ortaklık genel kurulu tarafından yönetim kurulu içersindeki bağımsız üye oranı % 50 ile sınırlandırılabilir. Bağımsız üye sayısının hesaplanmasında küsuratlar izleyen tam sayı olarak dikkate alınır. Her durumda, bağımsız üye sayısı ikiden az olamaz."* Yine Tebliğ uyarınca, halka açık anonim şirketlerin yönetim

kurullarında ikiden az olmamak üzere ve üye sayısının en az üçte biri oranında bağımsız üye bulunması zorunludur.[35]

1.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Nitelikleri, Üyelik Sıfatının Kazanılması ve Sona Ermesi

1.3.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Nitelikleri ve Üyelik Sıfatının Kazanılması

Yönetim kurulu üyeleri ile anonim şirket arasındaki hukuki ilişki, sözleşmeye dayalı bir hukuki ilişkidir. Ancak bu sözleşmenin türü açısından öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bu konudaki görüşlerin bir kısmı bu sözleşmenin "hizmet sözleşmesi", bir kısmı "kendine özgü (sui generis) sözleşme", bir diğer kısmı ise bunun bir "vekalet sözleşmesi" olduğunu düşünmektedir. Ancak öğretideki baskın görüş ve Yargıtay'ın kararları, buradaki sözleşme ilişkisinin "vekalet sözleşmesi" olduğu yönündedir. Dolayısıyla bu hukuki ilişki hakkında TBK'nın vekalete ilişkin hükümleri, şirketler hukukuna, şirket ana sözleşmesine ve iç yönergesinde hüküm bulunmayan hallerde uygulanır.[36]

Türk Ticaret Kanunu m. 360 uyarınca, esas sözleşmede yer verilen hükümler doğrultusunda belirli pay gruplarına, belirli grup mensubu pay sahiplerine ve azınlıkta kalan pay sahiplerine yönetim kurulunda üye olarak yer alma ve esas sözleşmede yönetim kurulu üyeliği için aday gösterme ve önerme hakkı tanınması mümkündür. Genel kurul tarafından yönetim kurulu üyeliğine önerilen adayın veya hakkın tanındığı gruba veya azlığa mensup adayın haklı bir sebep bulunmadığı takdirde üye seçilmesi ise zorunludur. Ancak bu şekilde tanınacak temsil edilme hakkı, halka açık anonim şirketlerde yönetim kurulu üye sayısının yarısını aşamaz.

Türk Ticaret Kanunu m. 360'taki düzenleme uyarınca, imtiyaz paya değil, payın sahibine tanınmaktadır. Pay grubuna tanınan imtiyazda her ne kadar tek tek paylara değil paylardan oluşan "demet"e veya gruba imtiyaz tanınmış olsa da, gruba

---

[35] Güzin Üçışık ve Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıklar Hukuku**, I. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 377-378.

[36] Ayan 2013, s. 9-11; Akdağ Güney 2016, s. 174-180.

dahil paylara kimlerin sahip olduğunun bir önemi bulunmamaktadır. Bu sebeple "grup imtiyazı"nda payın sahibi değil, bizatihi kendisi önem taşımaktadır. Bu yüzden "grup imtiyazı" kurumu benimsenmiştir. "Belirli pay grubu"nda imtiyazın pay grubuna, özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahipleri açısından ise imtiyazın "belirli özelliklere sahip pay sahipleri"ne tanınmasının en önemli farklarından biri; ilkinde, grup için belli bir özellik ve nitelik öngörülmediğinden, pay devri halinde payı devralanın her durumda ilgili gruba dahil olması; ikincisinde ise, devralanın ancak esas sözleşmede öngörülen özellik ve niteliği taşıması kaydıyla o gruba mensup olabilmesidir. Yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınabilecek son kesim ise "azlık"tır. Burada sözü edilen azlık, dar ve teknik anlamda azlığı ifade eden, bazı hakların kullanılması için öngörülen "*sermayenin yüzde onunu, halka açık şirketlerde sermayenin yüzde beşini oluşturan pay sahipleri*" (TTK m. 399/4-b), yani *"sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden payların sahipleri"* (TTK m. 411/1, 420/1, 439/1, 531, 559) kastedilmemiştir. Geniş anlamda azlık, dar ve teknik anlamda azlık da dâhil, % 50+1 oya sahip çoğunluk karşısında yer alan payların sahibini veya sahiplerini de kapsamaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, pay sahipleri arasındaki pay dağılım oranı, oy sözleşmelerinin mevcudiyeti, pay sahiplerinin şirket işlerine ilgisi gibi hususlar, şirket yönetiminde kontrolün sağlanması bakımından önem taşıması sebebiyle, azlık kavramı şirketten şirkete farklılık gösterebilmektedir.[37]

1.3.1.1. Gerçek Kişiler Yönünden

6102 sayılı TTK m. 359 ile yönetim kurulu üyelerinin hangi nitelikleri taşımaları gerektiği düzenlemiştir. Buna göre; yönetim kurulunun gerçek kişi üyelerinin tam ehliyetli ve TTK m. 363/2 uyarınca da seçilme engellerinin olmaması gerekir. Yönetim kurulunun TTK'da öngörülen nitelikler yanında esas sözleşmede aranan şartları da taşıması gerekmektedir. Zira esas sözleşme ile yönetim kurulu üyeliği için ek koşullar öngörülmesi mümkündür. Ancak bunlar öngörülürken de pay sahipliği, eşitlik, hakların kötüye kullanılması yasağı, hakların sakınılarak

[37] İsmail Kırca, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirket Yönetim Kurulu - Başlıca Yenilikler", **EÜHFD**, Yıl: 2012, Cilt: XVI, Sayı: 3–4, s. 124-126; Bilgili ve Demirkapı 2013, s. 198-199; Oruç Hami Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 347-349.

kullanılması ilkelerine dikkat edilmesi gerekmektedir.[38] Bu nitelikleri haiz kişiler arasından yönetim kurulunu şirket genel kurulu seçer. Eski TK'nın aksine 6102 sayılı TTK, yönetim kurulu üyesi olabilmek için pay sahibi olma ve gerçek kişi olma gerekliliğini aramamaktadır. Böylece anonim şirketlerde bağımsız profesyonel yöneticileri istihdam etme olanağı tanınmıştır.[39]

Yönetim kurulu üyelerinin öncelikle yapacakları işin niteliği, yetki ve sorumlulukları dikkate alındığında tam ehliyetli olmaları gerekmektedir. Mülga TK'dan farklı olarak TTK m. 359/3'te yönetim kurulu üyelerinin tam ehliyetli olmaları gerektiği düzenlenmiştir. Bu şart hem gerçek kişi yönetim kurulu üyesi hem de tüzel kişi ortak açısından tüzel kişiyi temsil eden temsilci bakımından da geçerli bir koşuldur. Bu nedenle küçükler, kısıtlanmış kişiler ve kendisine yasal danışman atanmış kişilerin yasal olarak yönetim kurulu üyesi seçilmeleri mümkün değildir.

Türk Ticaret Kanunu yürürlüğe girmeden 26.06.2012 tarihli 6335 sayılı kanunla yapılan değişiklik öncesi getirilen yeniliklerden biri de yönetim kurulu üyelerinin en az 1/4'ünün yükseköğrenim görmüş olması şartıydı.[40] Buna göre, tüzel kişi adına tescil ve ilan edilecek kişinin ve yönetim kurulu üyelerinin az dörtte birinin yükseköğrenim görmüş olması gerekmekteydi. Ancak tek kişilik anonim şirketler açısından düşünüldüğünde bu şart önemli sorunlara yol açabilecekti. Dolayısıyla 6335 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle yönetim kurulu üyesi için yükseköğrenim görmüş olma şartı kaldırılmıştır. Ancak bu şart Bankalar Kanunu m. 7/d ve m. 23 uyarınca yönetim kurulu üyesi seçilmek için aranan şartlar arasında varlığını sürdürmektedir. Şöyle ki banka genel müdürü için Kanunda belirtilen alanlarda lisans düzeyinde öğrenim görmüş olmaları ve bankacılık veya işletmecilik alanlarında en az 10 yıllık mesleki deneyime sahip olmaları gerekmektedir. Bunun gerekçesi ise bilgi ve mesleki tecrübe koşulunun bankacılık konusunda gösterdiği önemdir.[41]

---

38 Ayan 2013, s. 12.

39 Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 356.

40 03/05/2007 tarihli Adalet Komisyonu raporunda bu hususun gerekçesi şöyledir: *"Anadolu'da geleneksel aile şirketlerinin çoğunlukta olması; bunların ortaklarının ve yöneticilerinin de çoğunlukla yükseköğrenim görmemiş olması ve bir girişimcinin kendi kurduğu şirketin yönetim kurulunda yer alamamasının anayasa'nın çalışma ve teşebbüs hürriyeti düzenleyen maddeye aykırı olduğu gerekçesiyle komisyonumuzda değişiklik yapılmıştır."*

41 Akdağ Güney 2016, s. 23-24.

Türk Ticaret Kanunu m. 359/4'e göre, üyeliği sona erdiren nedenlerin seçilmeye de engel olduğunu düzenlemiştir. Kanunun 363/2 maddesinde ise üyeliği sona erdiren nedenler düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeye göre; *"Yönetim kurulu üyelerinden birinin iflasına karar verilir veya kısıtlanır ya da bir üye üyelik için gerekli kanuni şartları yahut esas sözleşmede öngörülen nitelikleri kaybederse, bu kişini üyeliği, herhangi bir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer"* denilmektedir. Öte yandan yönetim kurulu üyeliği ile denetim kurulu üyeliği bağdaşmamaktadır. Denetçi, yönetim kurulu üyeliğine seçilir ise denetim kurulu üyeliğini kaybeder. Aslında bir kişinin hem yönetim kuruluna hem denetim kuruluna aynı anda seçilmesi olası olmasa da, denetçi olan kişinin süresi bitmeden bu görevinden ayrılıp aynı süre içinde yönetim kurulu üyeliğine seçilmesi mümkündür. Bu durumda, aynı kişinin, örneğin bir yıl içerisinde 6 ay denetçi, 6 ay yönetim kurulu üyesi sıfatını taşıması söz konusu olacağından, bunun olması mümkün değildir. Görevi sona eren yönetim kurulu üyeleri ile denetçiler, genel kurulca ibra edilmedikçe yönetim kurulu üyeliğine seçilemezler.[42]

Türk Ticaret Kanunu m. 359/1'in son cümlesinde, yönetim kurulu üyelerinin vatandaşlığa sahip olmaları şartı aranmaktaydı. Buna göre; temsile yetkili en az bir üyenin yerleşme yerinin Türkiye'de bulunması ve Türk vatandaşı olması şarttır. Bunun gerekçesi olarak da işlem kolaylığı sağlanması, hukuki ve cezai sorumluluğa ilişkin hükümlere uygulanabilirlik kazandırmak ve şirketin, pay sahiplerinin ve alacaklıların menfaatlerinin korunması gösterilmişti. Ancak bu şart, Avrupa Birliği normlarına uyum açısından düşünüldüğünde ayrımcılık yapılması eleştirisi ile karşılaşmıştır. Bu konuda yetkin kişilerin ve ehil kişilerin göreve gelmesi açısından doğacak sorunlar ve *saman adam/ Strohmann* olarak bilinen kişilerin yönetim kurulu üyesi seçilmesinin önünün açılması gibi riskler de göz önüne alınarak 26.06.2012 tarihinde 6335 sayılı kanunla yapılan değişiklikle söz konusu şart kanun metninden çıkarılmıştır.[43]

Türk Ticaret Kanunu, yönetim kurulu üyeleri için herhangi bir mesleki tecrübe öngörmemektedir. Fakat bu durum bankalar için geçerli değildir. Bankacılık

---

[42] Hasan Pulaşlı, **Yeni Şirketler Hukuku**, Genel Esaslar, 1.Bası, Ankara 2012, s. 555 vd.
[43] Akdağ Güney 2016, s. 20-21.

Kanunu m. 7/3 ve m. 23, yönetim kurulu üyelerinin belli bir mesleki tecrübeye haiz olması ve yönetim kurulu üyelerinin yarısından bir fazlasının genel müdür için aranan koşulları taşıması gerekmektedir. Buna göre yönetim kurulunun doğal bir üyesi olan banka genel müdürünün hukuk, iktisat, maliye, bankacılık, işletme, kamu yönetimi ve dengi dallarda en az lisans düzeyinde, mühendislik alanında lisans düzeyinde öğrenim görmüş olanların da belirtilen alanlarda yüksek lisans öğrenimi görmüş olmaları ve bankacılık veya işletmecilik alanında en az 10 yıllık mesleki deneyime sahip olmaları şarttır.[44]

Bu kanuni koşulların yanı sıra esas sözleşme ile yönetim kurulu üyesi olunması koşullara bağlanabilir. Esas sözleşmede öngörülen koşullarda, pay sahibi ve yönetim kurulu üyeleri arasında eşitlik, hakkın kötüye kullanılması yasağı ve hakların sakınılarak kullanılması ilkelerine dikkat edilmelidir. Bu koşullara örnek olarak üniversite mezunu olmak, belli bir meslek grubuna dahil olmak şirkette belli bir oranda pay sahibi olmak verilebilir.[45]

1.3.1.2. Tüzel Kişiler Yönünden

Tüzel kişi yönetim kurulu üyeleri için TTK m. 363 uyarınca, gerçek kişi yönetim kurulu üyelerinde olduğu gibi pay sahibi olma koşulu aranmamış, varsa ana sözleşmedeki koşullara uyma zorunluluğu getirilmiştir. Eski TK m. 312/2'de, tüzel kişiler pay sahibi olabilmelerine rağmen kendileri yönetim kurulu üyesi seçilemiyor buna karşın gerçek kişi üyeler temsilcilerini üye seçtirme imkanına sahip olabiliyordu. Tüzel kişilerin bir gerçek kişi temsilci ile yönetim kurulunda temsil edilebilecekleri, bu temsilcinin tam ehliyetli olması gerektiği, temsilcinin tescil ve ilan edilmesi gerektiği, bu durumun şirketin internet sitesinde yayınlanması gerektiği, temsilci değişikliğinin de aynı işlemlere tabi tutulması gerektiği düzenlenerek olası uyuşmazlıkların önüne geçilmek istenmiştir.[46] TTK m. 359/1 uyarınca, tüzel kişi yönetim kurulu üyesinin seçimi, genel kurula ait bir yetkidir. Seçilen tüzel kişi yönetim kurulu üyesinin kendisini temsil edecek gerçek kişiyi belirlemesi tüzel kişiye aittir. TTK m. 359/2'ye göre, tüzel kişiyi temsil edecek kişi, tüzel kişinin

44 Akdağ Güney 2016, s. 23.
45 Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 359,360.
46 Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 360-361.

organı sıfatını taşıyan bir kişi olabileceği gibi tüzel kişilikle bağlantısı bulunmayan dışarıdan bir üçüncü kişi de olabilir. Tüzel kişinin adına tüzel kişiliği temsil edecek tam ehliyetli gerçek kişiyi belirleyerek bu kişiyi tescil ve ilan ettirmelidir. Tescil kurucu etkiye sahiptir. [47]

Yönetim kurulu üyeliğinin kazanılma şekillerine gelince; yönetim kurulu üyeliği sıfatının kazanılması TTK hükümleri doğrultusunda dört yolla mümkündür. Bunlar; TTK m. 339/3 uyarınca esas sözleşme ile atanma; TTK m. 359, 418 ve 422 uyarınca genel kurul tarafından seçilme; TTK m. 334 uyarınca kamu tüzel kişilerinin temsilci ataması ve TTK m. 33 uyarınca yönetim kurulunun geçici üye seçmesi yollarıdır.

Yukarıda bahsi geçtiği üzere, yönetim kurulunun ilk üyelerinin esas sözleşme ile atanması kurucu bir unsurdur. Ayrıca atama yapılırken şirket adına imzaya yetkili olanlar da belirtilmelidir. Kuruluştan sonra ise genel kurul tarafından seçilme suretiyle yeönetim kuruluna atama yapılır. "Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük Ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik"in m. 30/2 hükmü uyarınca, genel kurulca seçilecek yönetim kurulu üyelerinin tüzel kişi adına tescil edilecek gerçek kişi de dahil olmak üzere tam ehliyetli olması, devlet memuru olmaması iflasına karar verilememiş olması ve esas sözleşmedeki özellikleri taşıması gerektiği düzenlenmiştir. Yine aynı maddede genel kurul toplantısında hazır bulunmayanların yönetim kurulu üyeliklerine seçilmesi halinde bunların göreve adaylıklarına ve kabullerine ilişkin beyanlarını iletmiş olmaları gerekir. TTK m. 359'a göre esas sözleşmeyle ya da genel kurul kararıyla yönetim kurulu üyesi olarak atanmış üyenin bu görevi kabul etmesi halinde tescil ve ilan gerekmeksizin sıfat kazanılır. Kabul beyanı herhangi bir şekle tabi olmayıp, şarta da bağlanması mümkün değildir.[48]

Tüzel kişi adına yönetim kurulu toplantısına katılacak temsilciler yönünden bu gerçek kişinin tüzel kişi adına tescil ve ilanının gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalıdır. TTK m. 359; "*Bir tüzel kişi yönetim kuruluna üye seçildiği takdirde, tüzel kişiyle birlikte, tüzel kişi adına, tüzel kişi tarafından belirlenen, sadece bir*

[47] Akdağ Güney 2016, s. 25-28.
[48] Ayan 2013, s. 12-15.

gerçek kişi de tescil ve ilan olunur" hükmünü içermektedir. Maddenin düzenlenme şeklinden tescilin kurucu olduğu sonucu çıkmamaktadır. Doktrinde maddenin gerekçesine dayanarak tescilin kurucu nitelikte olduğu savunulmaktadır. Zira gerekçede; *"Tescil, tüzel kişinin üyeliğini söz konusu gerçek kişinin kişiliğinde somutlaştırıp belirgin konuma getirmekte ve bu yönden kurucu bir etkiye sahip bulunmaktadır. İlan ise üçüncü kişilere bildirir"* ibareleri yer almaktadır. Tescil bir hakkı veya hukuki durumu doğurucu etkiye sahip ise sicil kurucu etkiye sahiptir. Bu halde kayıtlar sicile geçmedikçe hukuki anlam ifade etmezler. Ticari hayatta güvenliğin ve düzenin sağlanması için birçok hususun sicile kaydı zorunlu kılınmıştır. Bununla birlikte bu zorunluluğun yerine getirilmemesinin maddi hukuk bakımından olumsuz bir etkisi yoktur. Başka bir ifade ile bu gibi durumlarda ticaret siciline yapılan kayıtlar bildirici etkiye sahiptir. Sicil kayıtlarının bildirici olması demek bu kayıtların daha önce doğmuş veya ortadan kalkmış bir hakkın varlığına işaret etmesi demektir. [49]

Tüzel kişiyi temsil eden gerçek kişinin tesciline kurucu etki bağlanabilmesi için madde metninde bu hususun vurgulanması gerekmektedir. Tescilin zorunlu olması tek başına tescilin kurucu unsur olduğu anlamına gelmez. Yönetim kurulu üyeleri bakımından da tescil ve ilan gerekmekle birlikte bu kurucu bir unsur niteliğinde kabul edilmemekte, bildirici niteliktedir. Bir düzenlemeye gerekçe ile kurucu özellik atfetmek alışıldık bir yaklaşım değildir. Tüzel kişi tarafından yönetim kurulunda kendisini temsil edecek kimsenin belirlenmesinin, tüzel kişinin kurula her toplantıda farklı kişileri yollayarak kurulun çalışmasını ve istikrarını bozmasına engel olmak açısından gerekli olduğu böylelikle kurul toplantılarında her seferinde temsil yetkisi var mı yok mu sorusuna yanıt aramak zorunda kalınmayacağı ve üçüncü kişilerin işlem yaptıkları kimsenin temsil yetkisi hususunda sürekli araştırma yapmaktan kurtulacakları ileri sürülebilir. Ancak esasen yönetim kurulu toplantısına tüzel kişiyi temsilen A veya B'nin katılmasının bir önemi yoktur. Zira burada neticede yönetim kurulu üyesi olan tüzel kişinin iradesinin onun bir organı vasıtasıyla yansıtılması söz konusudur. O nedenle gerçek kişinin aksine yönetim

[49] Yaşar Karayalçın, "Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 1975, Cilt: VIII, s. 7; Akdağ Güney 2016, s. 15.

kurulunun sürekli değişmesinden ve istikrarsızlıktan bahsedilemez. Zira değişen tüzel kişinin temsilcisidir, yoksa yönetim kurulu üyeliği mevkii değil. Temsilcinin tesciline kurucu etki atfedilmesi halinde tüzel kişi tarafından seçilen kimse temsilci sıfatını kazanacak ancak yönetim kurulu toplantılarına katılıp oy kullanamayacaktır. Böylece ortaya yönetim kurulu üyesi olan ama toplantılara katılamayan üyeler çıkacaktır. Oysa gerçek kişiler bakımından yönetim kurulu üyeliği tescil ile kazanılmadığı için bu kimseler tarafından toplantı yapılıp karar alınması halinde bu kararların geçerliliği tartışma konusu yapılamaz.[50]

1.3.2. Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi

Yönetim kurulu üyeliği, TTK m. 363/2 doğrultusunda, üye seçilmeye ilişkin şartların yitirilmesi ile kendiliğinden sona erecektir. Buna göre, yönetim kurulu üyesi, esas sözleşmede öngörülen şartı yitirirse, yönetim kurulu üyelerinden birisinin iflasına karar verilirse, ehliyeti yönünden kısıtlanma kararı alınırsa, üyelik için gerekli kanuni şartları kaybederse, TTK m. 362'de belirtilen en çok üç yıl seçilme şartlı sürenin dolmasıyla, ölüm, genel kurul tarafından azil ve istifa gibi sebeplerle sona erecektir. İstifa açısından özel olarak belirtilmesi gereken; şirket ile yönetim kurulu üyesi arasındaki ilişki vekalet ilişkisi olarak kabul edildiğinden, yönetim kurulu üyelerinin istifa için uygun bir zamanı tercih etmeleri gerekmektedir. Eski TK'da yer verilen ağır hapis, sahtekarlık, emniyeti suistimal, hırsızlık, dolandırıcılık suçlarından dolayı mahkumiyet halinde yönetim kurulu üyeliğinin sona ereceğine ilişkin hükme TTK'da yer verilmemiştir.[51]

Yönetim kurulu üyeleri, TTK m. 364 uyarınca esas sözleşmeyle belirlenmiş olsalar dahi, gündemde ilgili bir maddenin bulunması veya gündemde madde bulunmasa bile haklı bir sebebin varlığı halinde, genel kurul kararıyla görevlerinden her zaman alınabileceklerdir. Bu madde Eski TK döneminde Yargıtay'ın farklı tarihlerde ve değişik yönlerde vermiş olduğu kararlarda, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınması ve gündeme bağlılık sorununu çözerek hükme bağlanmıştır. Buna göre kural olarak, bir yönetim kurulu üyesinin görevden alınabilmesi için gündemde hüküm bulunması gerekmektedir. Ancak haklı sebeplerin varlığı halinde, gündeme

[50] Akdağ Güney 2016, s. 16; Ayan 2013, s. 14-18.
[51] Bahtiyar 2016, s. 234.

bağlılık aranmayacaktır.[52] Söz konusu hükmün gerekçesinde, bu haklı sebepler şu örneklerle desteklenmiştir: "*Inter alia, yolsuzluk, yetersizlik, bağlılık yükümünün ihlali, birçok şirkette üyelik sebebiyle görevin ifasında güçlük, geçimsizlik, nüfuzun kötüye kullanılması haklı sebeptir. Sadece politik nitelik taşıyan bir sebep, özellikle bilgisi ve ehliyeti ile yararlı olan bir üye yönünden haklı sebep oluşturması ratio legis'e uymayabilir.*"

Anonim şirket genel kurul toplantılarında TTK m. 413/2 uyarınca gündeme bağlılık ilkesi geçerlidir. Görüşülecek konuların önceden tespit edilip gündeme yazılması ve ilan edilmesi gerekir. Bu sebeple TTK m. 414 hükmü gereğince, genel kurulun toplantıya davetine ilişkin ilanlarda ve mektuplarda gündemin de gösterilmesi ve ilanı gerekmektedir. Bu ilkenin amacı, pay sahiplerinin genel kurul toplantısında görüşülecek hususları önceden öğrenebilmelerini ve genel kurula katılma hakkını güvence altına alma ve oy hakkından faydalanma olanağını yaratmaktır. Bu sayede, ortakların kendileri için önemsiz gördükleri konularda genel kurul toplantısına katılmamaları olanaklı hale gelmektedir. Gündemin ortaklara açık bir fikir verecek şekilde düzenlenmiş olması gerekmektedir. Halka açık şirketler açısından, gündeme bağlılık ilkesi ile ilgili olarak Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) m. 29/4 önem taşımaktadır. Zira halka açık şirketlerin genel kurullarında gündeme bağlılık ilkesine uyulmaksızın SPK (Sermaye Piyasası Kurulu)'nun görüşülmesini veya ortaklara duyurulmasını istediği hususların gündeme alınması zorunludur. Bu çerçevede, kanun tarafından halka açık şirketler bakımından, Sermaye Piyasası Kurulu'na gündemi belirlemesine yönelik özel bir yetkinin verildiği görülmektedir. Bu çerçevede gündeme bağlılık ilkesine istisna teşkil edebilecek durumlar şöyle sıralanabilecektir: Haklı sebeplerin varlığı halinde yönetim kurulu üyelerinin görevden alınması (TTK m. 364); azlığın istemiyle finansal tabloların görüşülmesinin ve buna bağlı konuların bir ay sonraya bırakılması (TTK m. 420/I); özel denetçi istenmesi (TTK m. 438); kuruluş ve sermaye artırımında yönetim kurulu ve denetçilerin ibrasına engel olunması (TTK m. 559).[53] Görüldüğü üzere, gündeme

[52] Dedeağaç ve Sapan 2013, s. 14.

[53] Özge Karaege, "Anonim Şirketlerde Genel Kurulun Yönetim Kurulu Üyelerini Görevden Alma (Azil) Yetkisi (TTK m. 364)", **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 2014, Sayı: 1, s.74-76.

bağlılık ilkesine istisna teşkil eden konulardan birisi de haklı sebeplerin varlığı halinde yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmasına ilişkin hükümdür.

Yönetim kurulu üyesinin görevi "azil" yoluyla sona ermesi konusunda, TTK bu konudaki düzenlemeyi, gündeme bağlılık ilkesi olmaksızın genel kurul tarafından azledilebilme biçiminde düzenlemiştir. TTK bu hükmü getirerek eski TK dönemindeki sorunlu olarak görülen durumun önüne geçmek istemiştir. TTK tüzel kişilerin yönetim kuruluna kendilerini temsil etmek üzere bir gerçek kişi görevlendirilebileceğini ve bu kişinin tescil ve ilan edileceğini hüküm altına almıştır. Tüzel kişi adına hareket edecek gerçek kişi, tüzel kişinin organı olabileceği gibi, bu sıfatı taşımayan üçüncü bir kişi de olabilir. Bu kişilerin görevden alınması ise söz konusu tüzel kişinin yetkisi ve rızası dahilinde bulunmaktadır. TTK m. 364/1 uyarınca tüzel kişi gerçek kişiyi dilediği zaman değiştirebilir. Bu bağlamda yönetim kurulunda yer alan gerçek kişinin görevden alınması genel kurul tarafından değil tüzel kişi tarafından gerçekleştirilecektir. Ancak, tüzel kişi tarafından atanan bu üyenin değiştirilmesi, haklı sebeplerin varlığı halinde genel kurulun talep etmesi halinde mümkün olabilecektir. Böyle bir durumda, keyfiyetin TTK m. 359/2'ye göre tescil ve ilanı gereklidir. Aynı zamanda şirketin internet sitesinde de bu husus açıklanır. Bununla birlikte şirketin haklı sebeplerin varlığı halinde tüzel kişiden gerçek kişiyi değiştirme talebinde bulunma hakkı vardır.[54] Burada üzerinde durulması gereken bir başka konu ise pay sahibi olmaksızın esas sözleşmede yer alan hüküm nedeniyle yönetim kuruluna kamu tüzel kişilerinden katılan üyenin azline ilişkin meseledir. Böyle bir azil söz konusu olduğunda, atamayı yapan yönetim kurulunun yetkisi olduğu gibi, genel kurulun da azille yetkilendirildiği belirtilmektedir.[55]

Türk Ticaret Kanunu m. 364/2 uyarınca, "*...görevden alınan üyenin tazminat hakkı saklıdır.*" Düzenlenen bu hüküm ile eski TK m. 316/1'de yer alan ve haksız sonuçlara yol açtığı düşünülen hüküm kaldırılmakta ve görevden alınan yönetim

---

[54] Dedeağaç ve Sapan 2013, s. 16; Karaege 2014, s. 83.

[55] Dedeağaç ve Sapan, s. 16; TTK m. 364 gerekçesi: http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (12.11.2015). Eski TK dönemindeki uygulamalar ve Yargıtay kararları hakkında bkz. Hikmet Sami Türk, "Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkesi ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Azil veya Seçimi", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu I** (5-6 Nisan 1996), Ankara 1984.

kurulu üyesinin tazminat hakkı saklı tutulmaktadır.[56] Yönetim kurulu üyesinin bu görevi kabulü ile üye ile şirket arasında vekâlet sözleşmesi oluşmaktadır. Vekâlet sözleşmesinin güvene dayalı bir sözleşme olmasından dolayı TBK m. 512'ye göre, taraflar diledikleri zaman belli bir nedene dayanmadan ve belirli bir süreyle bağlı olmadan her zaman sözleşmeyi sona erdirebilir. Bu doğrultuda TTK m. 364'te söz konusu olan yönetim kurulu üyesinin görevden alınmasına ilişkin hüküm TBK m. 512'de düzenlenen ilkenin anonim şirketler bakımından bir görünüşü niteliğinde olmaktadır.[57]

"Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik"in, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmasına ilişkin hükümleri de önem taşımaktadır. Yönetmeliğin 25/1-c maddesi uyarınca, anonim şirket genel kurulu, yönetim kurulu tarafından açıklanan finansal tablolardan ve yıllık faaliyet raporlarından memnun olmaması halinde, genel kurul haklı bir sebep olmasa dahi, her zaman yönetim kurulu üyelerini görevden alma yetkisine sahip olup, bunların yerine yeni yönetim kurulu üyeleri atayabilir. Ayrıca ilgili maddeler göz önüne alındığında, genel kurulun, yönetim kurulunun bütün üyelerini görevden alması şeklinde bir zorunluluk bulunmayıp icraatları beğenilmeyen yönetim kurulu üyeleri hakkında böyle bir yola başvurulması mümkündür. Yönetmeliğin 25/1-ç maddesine göre de; yönetim kurulu üyelerinin bu doğrultuda görevden alınması ve yerlerine yenilerinin seçilmesi, genel kurulda hazır bulunanların oy çokluğu ile gündeme alınabilecektir. Yönetim kurulunda, bir tüzel kişi temsilcisinin mevcut olması

---

[56] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (16.11.2015).

[57] Karaege 2014, s. 98-101.

halinde, genel kurul, haklı sebeplerin varlığına dayalı olarak gündemdeki bir madde olarak öngörülmese bile bu tüzel kişi temsilcisini görevden alabilecektir.[58]

1.4. Yönetim Kurulu Üyelerinin Görev ve Yetkileri

Yönetim kurulu, şirketin idare ve temsil yetkisiyle donatılmış organıdır. Yönetim kurulunun görev ve yetkileri kural olarak Kanundan veya sözleşmeden doğar. Yönetim kurulunun görevlerinin bir bölümü karar alınması suretiyle yerine getirilir. Kanundan ve esas sözleşmeden kaynaklanan kimi görevler hakkında ise karar almaya gerek bulunmamaktadır. Bunlar, özellikle emredici nitelikli kurallar ve şirketin yönetimi açısından rutin işlemler niteliğindeki kararlardır. Nitekim, TTK m. 356, 371, 373, 418, 422, 450, 455, 460, 471, 475, 532, 536, 537 545'te yer alan hükümler bu niteliktedir. Yine TTK m. 457'de, yönetim kuruluna sermaye artırımlarının Kanuna, şirket menfaatlerine uygun ve güvenli bir biçimde gerçekleştirileceğine ilişkin eksiksiz bir biçimde, açık ve dürüst bilgiler içeren yazılı bir beyanda bulunma görevi verilmiştir.

Yönetim kurulunun görev ve yetkileri gerek TTK'da gerekse diğer kanunlarda düzenleme altına alınmıştır. TTK m. 332, 365, 368, 375, 376, 392, 445, 446, 448, 453, 454, 456-475, 492, 535-536, 455-471; SPK m. 3, 18; VUK m. 176, 182; KYİ m. 1, 2, 4 maddelerinde yönetim kurulunun görev ve yetkilerine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Söz konusu maddelerde yer alan hükümler şöyledir:[59]

- Ortaklığı iç ilişkide yönetmek ve dış ilişkilerde temsil etmek,

- İmza yetkisinin kullanılmasında atama ve azletme yetkisi kullanmak,

- Kanunun öngördüğü tescil ve ilan işlemlerinin yaptırılması; internet sitesi açmak ve belirlenen bilgileri bu siteden duyurmak,

- Şirket denetimi açısından, yöneticilerin kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uyulup uyulmadığı hususunda

[58] Üçışık ve Çelik 2013, s. 284-285.

[59] Akdağ Güney 2016, s. 107-117; Ayan 2013, s. 21-27; Bahtiyar 2016, s. 210-212; Bilgili ve Demirkapı 2013, s. 196-197; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 331-336; Üçışık ve Çelik 2013, s. 396-430.

üst gözetim yapmak; genel kurul kararlarını uygulamak; genel kurul kararlarına karşı iptal davası açmak,

- Şirketin üst düzeyde yönetimine ilişkin talimatların verilmesi, stratejilerin belirlenmesi; şirketin yönetim örgütlenmesinin belirlenmesi ve yönetim şeması açısından yöneticiler arasında hiyerarşik zincir, görev ve yetkilerin tanımlarına yer verilmesi,

- Pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defterlerinin tutulması; bütçenin hazırlanması; yıllık faaliyet raporunun ve kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi ve genel kurula sunulması, genel kurul toplantılarının hazırlanması ve genel kurul kararlarının yürütülmesi; dağıtılacak karı kararlaştırmak,

- Şirketin borca batık olduğunun belirlenmesi halinde bu durumun mahkemeye bildirilmesi ve bir takım önlemlerin alınması; şirketin mali güçlüğe düşmesi durumunda, bu zor durumdan çıkılabileceğine dair hazırlanacak bir iyileştirme projesini mahkemeye sunarak iflasın ertelenmesinin talep edilmesi yetkisini kullanmak; riskin erken saptanmasına ilişkin komite kurmak; bağlı ve hakim şirketlerin raporlarını düzenlemek; şirketin kuruluşunda usulsüzlük yapılması halinde şirketin feshini talep etmek,

- Şirketin sona ermesi ve tasfiye işlemlerinin gerçekleştirilmesi,

- Genel kurul tarafından verilmiş yetkiye dayalı olarak, tahviller, finansman bonoları, varlığa dayalı senetler ve diğer borçlanma senetlerinin çıkarılması; en çok on beş ayla sınırlı olarak herhangi bir menkul kıymetin çıkarılması ve şartlarının saptanması; halka açık olmayan anonim şirketlerde, sermayenin esas sözleşmede belirlenen kayıtlı sermaye tavanına kadar artırılması yetkisi,

- Kayıtlı sermaye sistemini benimseyen anonim şirketlerde, sermayeyi arttırabilme; itibari değerinin üzerinde hisse senedi çıkarabilme; imtiyazlı hisse senedi çıkarabilme; imtiyazlı hisse senedi sahiplerinin haklarını sınırlayabilme; pay sahiplerinin yeni pay alma hakkını sınırlayabilme yetkisi verilmiştir.

Yönetim kurulunun yukarıda belirtilen görev ve yetkileri, onun üstlendiği yükümlülükler ve buna bağlı olarak sahip olduğu sorumlulukların da hangi kapsamda olduğunu göstermektedir. Zira söz konusu görev ve yükümlülüklerin yerine getirilmemesi beraberinde sorumlulukların doğmasına da yol açacaktır.

1.5. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hakları ve Yükümlülükleri

1.5.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hakları

Yönetim kurulu üyelerinin hakları, TTK'da çeşitli maddeler altında düzenleme altına alınmıştır. Bu hakları konuları itibariyle sıralamak mümkündür. Bu haklar, mali haklar ve kişisel nitelikli haklar çerçevesinde TTK m. 392/1,2,3,4,5,6'da "bilgi alma ve inceleme hakkı"; TTK m. 392/7'de "yönetim kurulunu toplantıya çağırma hakkı"; TTK m. 446'da "genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkı"dır. [60]

Yönetim kurulu üyelerinin mali nitelikli hakları, TTK m. 394'te hüküm altına alınmıştır. Buna göre, yönetim kurulu üyelerine tutarı esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla belirlenmiş olmak şartıyla yönetim kurulu üyelerinin hazır bulundukları yönetim kurulu toplantılarında her toplantı için almaya hak kazandıkları "huzur hakkı", "ücret", "ikramiye", "prim" ve "yıllık kârdan pay" ödenebilir. TTK m. 394'ün gerekçesine göre, esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla belirlenmesi gereken mali haklar hükümde sınırlı sayı ilkesi uyarınca gösterilmiştir. Anılan mali hakların bir kaçının bir arada yerine getirilmesine bir engel yoktur. Ancak, yolluklar, temsil ödenekleri, sigorta primleri ve benzeri primler, varsa özel emeklilikler, avanslar, hükmün kapsamı dışındadır.[61]

Bunun yanında, TTK m. 361 ile yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yaparlarken kusurlarıyla şirkete verebilecekleri zararı gidermeyi hedefleyen "sigorta hakkı" da hak ve sorumluluk çerçevesinde değerlendirilmelidir. TTK m. 361 ile

---

60 Bahtiyar 2016, s. 236.

61 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (04.12.2015).

yönetim kurulu üyelerinin şirkete verecekleri zararların güvencesi olarak, isteğe bağlı zarar sigortası getirilmiştir. TTK m. 361'in gerekçesi şöyledir;

"*Bu hükümde yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken şirkete verebilecekleri zararların güvence altına alınması konusunda çekingen adım atılmıştır. Batıda yaygın olan bu sigortanın, zararların karşılanmasından çok, profesyonel, sorumluluk bilincine sahip ve görevin gereklerine uygun yetenekleri haiz kişilerden oluşan yönetim kurullarının oluşmasında etken rol oynamıştır Ancak ülkemizde bu sigortanın bugün yaptırılması olanakları hemen hemen yok gibidir. Çünkü bu kadar büyük bir riski Türk sigorta endüstrisinin taşıyabilmesi mümkün görülmemektedir. Bütün riskin yurtdışına reasüre edilmesi ise üzerinde düşünülmesi gereken bir diğer noktadır. Ancak hükmün yavaş ve tedricen de olsa gereksinimlere cevap vermesi olasılığı toplumsal politika ve yarar açısından ihmal edilemeyecek bir katkı olarak değerlendirilmiştir.*"[62]

1.5.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülükleri (Borçları) ve Tabi Olduğu Yasaklar

1.5.2.1. Yönetim Kurulu Üyelerinin Yükümlülükleri (Borçları)

Yönetim faaliyetine ilişkin yükümlülükler aynı zamanda yönetim kurulu üyeleri için bir hak teşkil etmektedir. Yönetim kurulu üyeleri, yönetim hakkının kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlere katılmakla yükümlüdürler. Yükümlülükler aynı zamanda üyeler açısından yasakların da sınırlarını tayin etmektedir. Bu açıdan, yönetim kurulu toplantılarına katılmak, önerilerde bulunmak, ortaklık yararına görmedikleri hususlara karşı çıkmak ve şirket yararına olacağını düşündüğü hallerde konunun toplantıda görüşülmesini talep etmek, onların şirkete ilişkin özen, bağlılık ve sadakat borçlarının bir gereğidir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi yalnızca kurul olarak değil, aynı zamanda bireysel olarak da bütün yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu ve müteselsil bir şekilde sorumluluğunu doğurur.[63]

---

62 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (04.12.2015).

63 Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 369-370.

Yönetim kurulu üyelerinin yükümlülüklerine ilişkin hükümler hem TTK'da hem SPK'da düzenleme altına alınmıştır. TTK'nın 369, 375, 392, 393, 396, 401, 404, 413, 508, 527, 553, 557, 562. maddeleri; SPK'nın 5, 91, 103. maddeleri kapsamında yönetim kurulu üyelerinin yükümlülüklerine ve bu yükümlülüğe aykırılığın yaptırımlarına yer verildiği görülmektedir. Söz konusu TTK hükümlerinde, görevi aslen yerine getirme yükümlülüğü, yönetim ve gözetim yükümlülüğü, özen yükümlülüğü, sadakat yükümlülüğü, sır saklama yükümlülüğü, hesap verme yükümlülüğü ve yine SPK hükümlerinde, Sermaye Piyasası Kurulu'na bilgi ve beyanname verme ve kamuyu aydınlatma yükümlülüklerine yer verilmiştir.[64]

Türk Ticaret Kanunu m. 369/1 uyarınca, "*Yönetim Kurulu üyeleri ve yönetimle görevli 3. kişiler görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmek yükümlülüğü altındadırlar*." "Özen ve Bağlılık Yükümlülüğü" başlığı altında bulunan hükmün ilk bölümü şirketin yönetimi ile görevli olan "herkes"in "tedbirli bir yönetici ölçütü" kapsamında özen yükümlülüğü içinde davranmasını getirmektedir. Yine bu kişilere şirket menfaatlerini dürüstlük kuralı kapsamında gözetmek yükümlülüğü, yani "bağlılık yükümlülüğü"nü getirmektedir. TTK m. 369/1'de geçen "herkes" ibaresi, yönetim kurulu üyelerini ve yönetimle görevli üçüncü kişileri de kapsamaktadır. "Yönetimle görevli üçüncü kişiler" ise aslen, TTK m. 367/1 ve 370/2 hükümleri ile yönetim ve temsil yetkilerinin devredilebileceği kişileri, yani müdürleri ve ticari temsilciler ile ticari vekilleri de kapsamına almaktadır.[65]

Eski TK m. 20'de, "*İdare meclisi azalarının şirket işlerinde gösterecekleri dikkat ve basiret hakkında Borçlar Kanununun 528 inci maddesinin ikinci fıkrası hükmü tatbik olunur*" hükmü yer almakta iken, TTK'da ise bu hüküm terk edilmiş, yani "basiretli iş adamı" standardı yerine "tedbirli yönetici" ölçütünü getirilmiştir. TTK m. 369/1'in gerekçesinde bu durum şöyle izah edilmektedir;

---

64 Üçışık ve Çelik 2013, s. 488-497; Bilgili ve Demirkapı 2013, s. 205-211.

65 Ayan 2013, s. 47-82; İsmail Kırca, Feyzan Hayal Şehirali Çelik ve Çağlar Manavgat, **Anonim Şirketler Hukuku Cilt I**, Banka Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013, s. 654 vd.

"*Tedbirli yönetici ölçüsü basiretli işadamı kavramından farklı olup, bu ölçüye, Alm. POK 93 üncü paragrafının kaynaklık ettiği de düşünülmemelidir. Klasik Alman öğretisinde savunulduğunun aksine, şirketin lehine olanı muhakkak yapmak ve zararına olandan muhakkak kaçınmak, özen borcunun ölçüsü olarak kabul edilemez. Çünkü, ekonomideki bütün krizlerden, pazar şartlarındaki değişikliklerden ve belirsizliklerden doğan riskleri yönetim kurulu üyesinin önceden teşhis etmesi ve gerekli önlemleri alması, aksi halde sorumlu tutulması gerekir. Hükme esin veren yeni öğreti daha gerçekçidir.*

Tedbirli yönetici ölçüsü, yönetim kurulu üyesinin kurumsal yönetim ilkelerine uygun olarak "işadamı kararı" (business judgement rule) verilebileceğini kabul eder ve riskin bundan doğduğu hallerde üyenin sorumlu tutulmaması esasına dayanır. Genel kabul gören kural uyarınca, duruma uygun araştırmalar yapılıp, ilgililerden bilgiler alınıp yönetim kurulunda karar verilmişse, gelişmeler tamamen aksi yönde olup şirket zarar etmiş olsa bile özensizlikten söz edilemez. Bu kurallar 553 üncü maddenin üçüncü fıkrasında yer alan hukuk kuralı ile somuta bağlanmıştır. Özen borcunun sözleşme ile ağırlaştırılabileceği şüphesizdir."[66]

Türk Ticaret Kanunu m. 553'te yöneticilerin sorumluluğuna bakıldığında, burada kusur şartının arandığı görülmektedir. Kusurun belirlenmesinde ise ölçü olarak "özen yükümlülüğü" esas alınmıştır. Buna göre, yöneticilerin herhangi bir işlemden dolayı sorumlu olup olmadıkları özen yükümlülüğünden hareketle belirlenmektedir. Nitekim, sorumluluğu bulunduğu ileri sürülen kişinin, tedbirli bir yöneticinin özeni ile hareket ettiğinin tespiti aynı zamanda onun kusursuzluğunun tespit edilmesi ve böylece sorumluluğun da ortadan kalkması demektir. Bu bağlamda, özen yükümlülüğünün ölçütü, "basiretli iş adamı" standardının terk edilmesi ve tedbirli yönetici kavramının kullanılması istikametinde şekillenmektedir.[67]

Öğretide, "basiret" sözcüğünün "gerçekleri yanılmadan görebilme yeteneği, önsezi, vizyon" anlamlarını karşılaması sebebiyle, tedbir sözcüğünden daha uygun

---

[66] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (04.12.2015).

[67] Akdağ Güney 2016, s. 127-130; Kırca, Şehirali Çelik ve Manavgat 2013, s. 657.

bir kullanım olacağı savunulmaktadır. Ancak kanun koyucu, basiret ölçütünü Yargıtay'ın kararlarında terk ettiğini ve buna yer vermediğini ifade etmiştir. Yani, tedbir kelimesi, anlamı itibariyle en uygun kelime olduğu için değil, yönetim kurulu üyelerini basiret kavramının uygulama alanından kaçırmak amacıyla kullanıldığı belirtilmiştir.[68] Ayrıca, basiretli iş adamı, tacirin sorumluluğu esasında öngörülen bir kurumdur. Yönetim kurulu ise tacir olmayıp, tacir olan tüzel kişi anonim şirketin bir organıdır. Burada tacir gibi sorumluluk yönetim kuruluna değil, yönetim kurulu üyelerini seçen ve pay sahiplerinden oluşan genel kurula yüklenmelidir. Kaldı ki, işletmeye ilişkin riskler esas itibariyle hissedarlara aittir. Yöneticilerin aldıkları her yanlış karardan sorumlu tutulmaları, bu kimselerin yönettikleri şirketin yapısıyla bağdaşmaz. Zira anonim şirkete yatırım yapmak suretiyle hisse sahibi olan kimse, kazanç kadar zarar riskini de göze almaktadır. Zararın yönetim kurulu üyelerince tazmin edilmesi, ancak bu kimselerin kendilerine kanunla veya sözleşmeyle verilen yükümlülüklerini gereği gibi yerine getirmeyerek yatırımcıların güvenini boşa çıkarmaları halinde adil bir çözüm olacaktır. Tedbirli yönetici olma açısından "nesnellik"ten de, görevi yapabilecek kadar yetkin olma, konuya ilişkin bilgileri değerlendirebilme, gelişmeleri izleyebilme ve denetleyebilmek için gereken yetenek ve öğrenime sahip olma ölçütleriyle anlaşılmaktadır.[69] Bu durum TTK m. 369'un gerekçesinde ayrıntılı olarak şöyle belirtilmektedir:

"*6762 sayılı Kanunun 320 nci maddesinde göndermeler sonunda varılan nesnel (objektif) ve öznel (sübjektif) özen ölçüleri açık değildir. 6762 sayılı Kanun sistemi çeşitli yorumlara ve tartışmalara yol açtığı için terk edilmiştir. Anılan ölçünün terk edilmesinin bir diğer sebebi de 6762 sayılı Kanunun kabul ettiği ölçünün işletme konusuna sıkı sıkıya bağlanmış olmasıdır. Ücret alan yönetim kurulu üyesinde "iş"in gerektirdiği özen bunun kanıtıdır. Böyle bir ölçü, bir çelik üretim şirketinde yönetim kurulu üyelerinin yüksek teknik bilgiyi haiz olmalarının şart olduğu yorumlamasına hak kazandırabilir. İşletme konusuna bağlanan özen, sermayenin ve malvarlığının korunmasında, iştiraklerle ilişkilerde, sır saklamada, temettü ve finans politikasında özeni ya tamamen tartışma dışı bırakır ya da dolayısıyla ve güçlükle kapsar. Ücret almayan üyenin özen borcu ise içerikten ve*

[68] Kırca, Şehirali Çelik ve Manavgat, s. 657-659.
[69] Akdağ Güney 2016, s. 128-134; Kaya ve Hızır 2012, s. 83-97.

sınırdan yoksundur. Oysa "tedbirli yönetici" ölçüsü bütün yukarıda anılanları ve yönetici sıfatıyla işin gerektirdiği özeni de içerir. Bu sebeple, hükümdeki özen 6762 sayılı Kanunun 320 nci maddesinde öngörülenden daha da geniş ve amaca daha uygundur. İşin gerektirdiği özen de nesnel olarak belirlenir, yoksa o konuya ilişkin uzman bilgisi aranmaz. "Nesnellik" ile, görevi yerine getirebilmek için yetkin olma, ilgili bilgileri değerlendirebilme, uygulamayı ve gelişmeleri izleyebilme ve denetleyebilmek için gereken yetenek ve öğrenime sahip olma anlaşılır. "Tedbirli yönetici" terimi bir taraftan kusurda ölçü rolü oynar, diğer taraftan da karar ve eylemlerde nesnel davranışı ifade eder, ancak bir yöneticinin nesnel olarak kontrolü dışında kalan ve nesnel beklentilerin ötesindeki tedbiri kapsamaz. Nitekim, 553 üncü maddenin üçüncü fıkrası hükmü söz konusu sınırı çizmekte, 557 nci madde de özenin kişi temelinde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır"[70]

Netice olarak, yönetim kurulunun usulüne uygun olarak aldığı ve şirketin amaç ve konusu dahilinde olan bir kararda üyeler, şirket işlerini özenli bir şekilde takip etmiş, toplantılara katılmış, iyi niyetli, tarafsız ve bağımsız hareket etmiş, uzmanlara danışmış ve özenli davranmışlarsa tedbirli yönetici ölçüsü kapsamında özen ve sadakat yükümlülüğünü yerine getirmişlerdir.[71] TTK m. 369'un gerekçesinin son fıkrasında;

"*Birinci fıkrada yer alan, şirket menfaatinin dürüstlük kuralına göre gözetilmesi gereğine ilişkin temel özen kuralı 6762 sayılı Kanunda açık olarak öngörülmemişti. Bu yüküm ile, yönetim kurulu üyesinin kişisel menfaatini, hakim paysahibinin veya paysahiplerinin ve onların yakını olan gerçek ve tüzel kişiler ile üçüncü kişilerin menfaatini, şirketin menfaatinin önüne geçirmemesi kastedilmiştir. Hüküm, menfaatler çatışması bulunan hallerde yönetim kurulunun gerekli önlemleri almasını ve arm's length temelinde yani, hakim ortağı ve onun yakınlarını kayırmadan şirket için, şirketin menfaati için rekabet şartlarına uygun olarak pazarlık yapmasını ifade eder. Hüküm yönetim kurulu üyesini ayrıca rekabet yasağına uymak dışında şirkete karşı kapsamlı bağlılık yükümü altına sokar; içerden*

[70] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (08.12.2015).

[71] Pulaşlı 2012, s. 645 vd.

öğrenenlerin ticareti yasağına ve kendi kendisiyle iş (sözleşme) yapmak kurallarına uymasını zorunlu tutar"[72]

denilerek yükümlülüğün kapsamı açıklanmıştır. Ayrıca, TTK m. 360 uyarınca öngörülen azınlık üyeler ile diğer yönetim kurulu üyeleri arasında herhangi bir fark öngörülmemiştir. Bu üyelerin sadakat yükümlülüğünde diğer üyelerin tabi olduğu koşullar geçerlidir.[73]

1.5.2.1.2 Sermaye Kaybı ve Borca Batıklık Durumunda Yönetim Kurulunun Yükümlülükleri

Türk Ticaret Kanunu m. 376/1, anonim şirketin sermaye kaybı durumunda, şirket açısından önemli bir sorun ile karşı karşıya kalındığına ilişkin hükümlere yer vermektedir. Son yıllık bilançodan, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşılırsa, yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırır ve yönetim kurulu, genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunar. Sermaye tamamen korunsa bile, sermaye ve yedek akçeler toplamının yarısı kayba uğramışsa, TTK m. 376/1 hükmü uygulanmak zorundadır. Ayrıca, son yıllık bilançoya göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığının anlaşılması durumunda toplantıya çağrılan genel kurul, ya sermayenin üçte biri ile yetinmeye veya sermeyenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirket kendiliğinden sona erecektir.[74]

Borca batıklık, şirket alacaklılarının alacaklarını elde edememesi, yani şirketin borç ve taahhütlerini karşılayamaması anlamına gelir. Şirketin borca batık olduğuna ilişkin belirtiler, yönetim kurulunda bu yönde şüphelerin uyanmasına sebebiyet verdiyse, yönetim kurulu ara bilanço çıkarır. Bu bilançodan şirketin aktiflerinin, borçları karşılamaya yetmediği anlaşılıyorsa, yönetim kurulu, bu durumu

---

[72] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (08.12.2015).

[73] Falcıoğlu 2014, s. 165.

[74] Bozkurt 2014, s. 206.

şirket merkezinin bulunduğu yerdeki Asliye Ticaret Mahkemesine bildirir ve şirketin iflası talep edilir.[75]

1.5.2.2. Yasaklar

Bağlılık yükümlülüğü veya sadakat yükümlülüğü, şirketin çıkarlarını, kendi çıkarları da dahil olmak üzere, her türlü diğer çıkarın üzerinde tutmaktır. Bunun için yönetim kurulu üyelerine getirilen yükümlülükler kimi işlemlerin yapılmasına ilişkin yasakları da beraberinde getirmektedir. Müzakereye katılma, şirketle işlem yapma, şirkete borçlanma, rekabet etmeme, menfaat çatışmasından kaçınma, sır saklama, güveni kötüye kullanmama, şirket fonlarını kendi çıkarları için kullanmama gibi kurallar sadakat yükümlülüğünün özel görünüş şekilleridir.[76] Bununla beraber, kanun koyucu bazı halleri özel olarak düzenleyerek, bunların sadakat yükümlülüğüne aykırı olduğunu belirtmiş ve bu konuları yöneticilerin inisiyatifine bırakmamıştır. Bunlar SPK m. 17/3, 21; TTK m. 393, 395/1-2, 396. Ancak şirket toplulukları açısından TTK m. 369/2 ile yerinde bir istisna getirilmiştir. Gerekçede de belirtildiği üzere, şirket menfaatinin, şirketler topluluğu menfaatinde üstün tutulmasını beklemek irrasyonel bir bekleyiş olacaktır.[77]

Yönetim kurulu üyelerinin bu görevlerini bizzat yerine getirmeleri bir diğer yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır. TTK m. 390/2, yönetim kurulu üyelerinin görevini bizzat yerine getirme zorunluluğu getirmektedir. Buna göre, yönetim kurulu üyeleri bir başka üye yerine temsilen oy veremez veya katılmadıkları toplantıya vekillerini yollayamazlar. Ancak bu kural gerçek kişi üye açısından aranırken; eğer yönetim kurulu üyesi tüzel kişi ise bunlar açısından bu zorunluluk aranmayacaktır. Zira gerçek kişi olmayan bir kişinin bizzat toplantılara katılarak oy vermesi düşünülemeyeceği için, Kanun tüzel kişilerin bir temsilci vasıtasıyla görevlerini yürütebilmesine olanak tanımaktadır.

1.5.2.2.1. Şirketle İşlem Yapma Yasağı ve Şirkete Borçlanma Yasağı

[75] Kaya ve Hızır 2012, s. 78-79.
[76] Ayan 2013**,** s. 121-182; Bahtiyar 2016, s. 237-239; Bozkurt 2014, s. 205 vd.
[77] Kırca, Şehirali Çelik ve Manavgat 2012, s. 663 vd.; Üçışık ve Çelik 2013, s. 488-508.

Türk Ticaret Kanunu m. 395/1; "Yönetim kurulu üyesi, genel kuruldan izin almadan, şirketle kendisi veya başkası adına herhangi bir işlem yapamaz; aksi hâlde, şirket yapılan işlemin batıl olduğunu ileri sürebilir. Diğer taraf böyle bir iddiada bulunamaz" hükmüne yer verilmiştir. Eski TK ile yürürlükteki TTK hükümleri, şirketle işlem yapma yasağı açısından karşılaştırıldığında, yasağın kapsamının "şirket konusuna giren ticari bir muamele"den, "herhangi bir işlem"e yönelik genişletildiği görülmektedir. Temsilcinin yetki aşımı konusunu düzenleyen ultra-vires yasağının da kalkmış olması ile bu yasağın artık şirketin faaliyet alanı ile sınırlandırılması da anlamını yitirmiştir. Bu yasağın temelinde sadakat yükümlülüğü yatmaktadır. Kaldı ki bu yasakla asıl korunmak istenen şirket çıkarlarının herşeyden üstün tutulması prensibidir. Yasağa aykırı işlemler, şirket yönünden geçersizdir, ancak yasağa aykırı davranan yönetim kurulu üyesi sözleşmenin geçersizliğini ileri süremeyecektir. Ancak bu durumun şirketin hakkını kötüye kullanma yasağı ile birlikte düşünülmesi gerekmektedir. TTK m. 395'te bu yasağın mutlak olmadığı ve genel kurul kararıyla kaldırılabileceği veya sınırlandırılabildiğine yer verilmektedir. Zira madde metninde "…(Ş)irket yapılan işlemin batıl olduğunu ileri sürebilir" denmektedir. Yani izinsiz yapılan işlem doğrudan batıl, baştan itibaren geçersiz ilan edilmeyerek, işlemin akıbeti şirketin takdirine bırakılmıştır. Dolayısıyla batıl olma durumu "iptal edilebilirlik" anlamında kullanılmaktadır.[78]

Şirkete borçlanma yasağı açısından bakıldığında, TTK m. 395/2 uyarınca, "*Pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyeleri ile yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olmayan 393 üncü maddede sayılan yakınları şirkete nakit borçlanamaz. Bu kişiler için şirket kefalet, garanti ve teminat veremez, sorumluluk yüklenemez, bunların borçlarını devralamaz. Aksi hâlde, şirkete borçlanılan tutar için şirket alacaklıları bu kişileri, şirketin yükümlendirildiği tutarda şirket borçları için doğrudan takip edebilir*" Söz konusu hüküm uyarınca, TTK şirkete borçlanma açısından pay sahibi olanlar ve olmayanlar ayrımı yapmaktadır. Bu ayrım, TTK m. 358 ile pay sahibi olanlara bazı durumlarda şirkete borçlanabilme ayrıcalığı tanınmıştır. Bu şartlar gerçekleştiği zaman genel hüküm olan TTK m. 395 değil, özel hüküm niteliğindeki TTK m. 358 uygulanır. TTK m. 395, pay sahibi olmayan yönetim kurulu üyelerini ve

[78] Akdağ Güney 2016, s. 144.

bunların TTK m. 393'te sayılan yakınlarını kapsamaktadır. Bu yakınların kim olduğu TTK m. 393'te, yönetim kurulu üyesinin alt-üst soyu, eşi veya üçüncü derece dâhil üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları olarak belirlenmiştir. TTK m. 358'in gerekçesinden anlaşılacağı;

"*... Ticaret hayatında yaygın olan, kazandığı boyutlar dolayısıyla verdiği zararlar bir hayli genişlemiş bulunan, bir kötü ve sakat uygulamayı önlemeyi amaçlamaktadır. Çünkü, hükümle paysahiplerinin şirkete karşı borçlanmalarının yani, sermaye taahhüdü dahil, birçok iş ve işlemde şirket kasasını kullanmalarının, kişisel harcamalarını bu kanaldan yapmalarının, hatta şirketten para çekmelerinin engellenmesi amaçlanmaktadır. Hükme aykırılık, aynı zamanda cezaî yaptırıma da bağlanmıştır (TK madde 562, b.4). Ancak bu hükmün istisnasız bir şekilde ve katı bir tarzda uygulanması haksızlıklara yol açabilirdi. Onun için hükmün ikinci kısmına yer verilmiştir. Bu kısımda işletmesi dolayısıyla şirketle iş yapan paysahiplerinin, şirketin her müşterisi gibi vadeli, konsinye veya benzeri yöntemlerle şirketten mal alabilmelerine olanak sağlanmıştır. İstisna paysahiplerinin, şirketle iş yapan diğer kişilerle aynı şartlara tâbi tutulmasını gerekli kılar. Şirketin, paysahiplerine istisnalar ve diğer müşterilere uygulananlardan daha yumuşak şartlar tanıması hükme aykırı olur."*

Şirkete borçlanma yasağına ilişkin yapılan değerlendirmede, yönetim kurulu üyelerinin şirket kasasını kişisel harcamaları da dahil olmak üzere birçok işi için kullanmalarının önüne geçmek istediği belirtilmiştir. Dolayısıyla hükmün amacının şirkete karşı her türlü borçlanmadan ziyade yalnızca tüketim ödüncünü kapsadığı görülmektedir. Yine, öngörülen bir diğer yasaklı eylem, şirketin maddede anılan kişiler için kefalet, garanti ve teminat verememesidir. Bu yasağın ihlalinin yaptırımı da yine TTK m. 395/2 ve 3'te, düzenlenmiştir; *"Aksi hâlde, şirkete borçlanılan tutar için şirket alacaklıları bu kişileri, şirketin yükümlendirildiği tutarda şirket borçları için doğrudan takip edebilir."* hükmünden oluşan son cümle, şirkete borçlanma yasağını ihlal eden kişileri, şirket alacaklıları tarafından doğrudan takip edilebilecektir. TTK m. 395/2'yi ihlal edenler için ayrıca, 6335 sayılı Kanun ile TTK

m. 562/5-c'ye cezai yaptırım öngörülmüştür. Buna göre 395/2'yi ihlal edenler en az 300 gün adli para cezası ile cezalandırılacaktır. [79]

Türk Ticaret Kanunu m. 358, "*Pay sahipleri, sermaye taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmedikçe ve şirketin serbest yedek akçelerle birlikte kârı geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeyde olmadıkça şirkete borçlanamaz*." şeklinde düzenlenmiştir. Pay sahiplerinin, taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa ettikten sonra ve şirketin de serbest yedek akçelerle birlikte kârı geçmiş yıl zararını karşılayacak düzeydeyse artık şirkete borçlanılabileceği sonucu doğmaktadır.

1.5.2.2.2. Rekabet Yasağı ve Görüşmelere Katılma Yasağı

Türk Ticaret Kanunu m. 396, yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağını düzenlemektedir. Rekabet yasağı, genel kuruldan izin almayan bir yönetim kurulu üyesinin, üyelik sıfatını taşıdığı süre boyunca, ortaklığın işletme konusuna giren ticari iş ve işlemleri kendisi veya üçüncü bir kişi adına yapmayı veya aynı tür ticari işlerle ilgilenen bir şirkete sorumluluğu sınırlandırılmamış ortak sıfatıyla girmeyi yasaklayan bir kurumdur.[80] Dolayısıyla, bir işlemin şirketle rekabet yasağı kapsamında değerlendirilmesi, şirketle işlem yapma yasağında olduğu gibi bu konuda genel kurulun izninin bulunup bulunmadığına göre şekilleneceğini söylemek mümkündür. Ayrıca, rekabet yasağı ihlalinin var olup olmadığı "ortaklığın işletme konusu" değerlendirmesine göre belirlenecektir. Maddede yasaklı eylemin kapsamı olarak da "ticari işlem" gösterilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere, rakip bir firma ile yapılacak kişisel bir işlem bu yasağın ihlali olmayacaktır. Ancak bunun da dar yorumlanması gerektiği görüşü bulunmaktadır. Yani sözleşmede yazılı olan faaliyet konusu değil, ortaklığın aktif olarak ilgilendiği alanın değerlendirme kapsamında olması gerektiği ve ortaklığın işletme konusuna girmeyen bir ticari işle uğraşılmasının yasaklanmadığı görülmektedir. Ancak burada hemen belirtmek gerekir ki, yönetim kurulu üyeleri, aynı konu ile uğraşan başka bir ortaklığa sınırsız sorumlu ortak sıfatıyla giremezler. Nitekim TTK m. 396 ile anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin aynı konu ile uğraşan bir kolektif şirkete girmelerini veya komandit

[79] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 372.
[80] Pulaşlı 2012, s. 688 vd.

ortaklıkta komandite ortak olmalarını rekabet yasağına aykırı saymıştır.[81] Yargıtay da bu konuya ilişkin olarak, hisse devir sözleşmesine konulan rekabet yasağını, doğrudan doğruya veya dolaylı biçimde ihlal ettiği somut kanıtlarla sabit olan ortakların sözleşmesel rekabet yasağına aykırılık nedeniyle sorumlu olduklarına karar vermiştir.[82]

Rekabet yasağının ihlalinin sonuçları da TTK m. 396'da düzenlenmiştir. Bir yönetim kurulu üyesinin rekabet yasağına aykırı davranması durumunda, şirkete seçimlik yetkiler tanınmıştır. Bunlar, meydana gelen zararın tazminini talep etmek; eğer sözleşme üçüncü kişi hesabına yapıldı ise bundan doğan menfaatin devredilmesini istemek; yapılan işlemin şirket adına yapılmış sayılmasını istemek; eğer yönetim kurulu üyesi aynı konu ile uğraşan bir diğer şirkete sınırsız sorumlu ortak olarak girmişse bu ortaklıktan ayrılmasını ve bu üyenin o şirkete elde ettiği menfaatlerin şirkete devrini talep edebilecektir. Ayrıca rekabet ihlali yapan ve buna bağlı olarak, sadakat yükümlülüğünü yerine getirmemiş olan bir üyenin gündemde bulunmasa dahi "haklı sebep"e dayalı olarak azli mümkün olabilecektir.[83]

Türk Ticaret Kanunu m. 396/2 bu hakkı kullanma yetkisini ilgili üye hariç olmak üzere yönetim kuruluna vermektedir. Bütün üyelerin rekabet yasağını ihlal etmeleri veya tek kişilik yönetim kurulunda bu üyenin yasağa aykırı davranması halinde, genel kurulun toplantıya çağrılarak kararın verilmesi, genel kurula bırakılması düşünülebilir. Ancak böyle bir durumda rekabet yasağını ihlal eden yönetim kurulu üyelerinin genel kurulu toplantıya çağıramayacakları gerçeği karşısında, TTK m. 411 ve 412 maddeleri kapsamında azlığın veya tek pay sahibinin mahkeme izni ile genel kurulu toplantıya çağırması hükümlerinden faydalanabilecektir. TTK m. 396/3'te, seçimlik hakları kullanabilme açısından bir zaman aşımı öngörmektedir. Bu da ihlalin öğrenilmesinden itibaren üç ay ve her halde bir yıldır. Son fıkrada da, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına ilişkin hükümlerin, şirketin seçimlik haklarını kullanmasıyla son bulmayacağı, buna da ayrıca başvurulabileceği öngörülmüştür. Tek üyeli yönetim kurulunda ise TTK'nın

---

81 Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 373.

82 Yargıtay 11. HD., 07.10.2005, T., E. 9638, K. 9423 için bkz. Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2013, s. 373; Bozkurt 2014, s. 210.

83 Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 375.

396. maddesinde öngörülen yaptırımları uygulayacak başka bir kimse olmadığından yetki sahibi olarak genel kurul devreye girecektir. Genel kurul bu konuda, rekabet yasağını ihlal eden üyeyi azledip yerine yeni üye seçebilecektir. Yeni seçilen üye TTK m. 396'da sayılan haklardan birisini üç aylık ve bir yıllık süreye tabi olarak kullanabilecektir. Üç aylık sürenin başlangıç tarihi atanan üyenin göreve başlama tarihi; bir yıllık süre ise fiilin işlendiği tarihten itibaren hesaplanacaktır.[84]

Rekabet yasağı, sadakat yükümlülüğünün özel bir biçimi olması sebebiyle, yalnızca yönetim kurulu üyelerini değil, tüzel kişi üyenin temsilcisi de dâhil olmak üzere sadakat yükümlülüğü ile bağlı bulunan herkesi kapsamaktadır. Bu sebeple, Kanundaki rekabet yasağı hükmü, ayrıca yapılacak bir rekabet yasağı sözleşmesine de engel oluşturmamakta, yani şirket, üye ile anlaşarak TBK kapsamında, üyenin benzer faaliyet alanındaki bir şirkette, belli bir bölgede 2 yıl boyunca rekabet etmemesine dair bir anlaşma yapabilecektir. Ayrıca, genel kurul tarafından rekabet yasağının kaldırılmış olması, yalnızca yönetim kurulu üyeleri bakımından etkili olur. Söz gelimi, tüzel kişilerin temsilcileri veya yönetim kurulunun idare ve tescil yetkisini devrettiği hallerde üçüncü kişiler bakımından rekabet yasağı devam eder.[85]

Görüşmelere katılma yasağı, yönetim kurulu üyesinin kendisinin şirket dışı kişisel menfaatleriyle veya alt veya üst soyundan birinin ya da eşinin yahut üçüncü dereceye kadar kan veya kayın hısımlarından birinin, kişisel veya şirket dışı menfaatiyle şirket menfaatinin çatıştığı konuların görüşüleceği yönetim kurulu toplantısına katılamaz. Dürüstlük kuralından hareket edildiğinde, yönetim kurulu tereddüt oluşan durumlarda bunu gidermek üzere yapacağı oylamayla karar verecektir. TTK m. 393/1 uyarınca menfaat çatışmasına ilişkin durum yönetim kurulu üyesi tarafından bilinmemekteyse ilgili üye bunu açıklamak ve söz konusu yasağa uymak zorundadır. Aksi halde, TTK m. 393/2'deki, menfaat çatışmasının varlığını bilmesine rağmen ilgili üyenin toplantılara katılmasına karşı çıkmayan üyeler ve ilgili üyenin toplantıya katılması yönünde oy kullanan üyeler söz konusu

[84] Akdağ Güney 20162, s. 146-147.
[85] Akdağ Güney 2016, s. 147.

işlem sebebiyle şirketin uğradığı zararı tazmin etme yükümlülüğü ile karşı karşıya kalacaktır.[86]

1.6. Yönetim Kurulu Kararlarının Geçersizliği

Yönetim kurulunun batıl kararlarına karşı tespit davası açılması (TTK m. 391), genel kurul kararlarına karşı açılan tespit davasından hareketle düzenlenmiştir. Buna göre;

- Eşit işlem ilkesine aykırı olan,

- Anonim şirketin temel yapısına uygun olmayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen,

- Pay sahiplerinin özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmalarını kısıtlayan ya da güçleştiren,

- Diğer organların devredilmez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin kararlar batıl kabul edilecektir.

Açılan tespit davası neticesinde mahkeme, eşit işlem ilkesi ve anonim şirketin temel yapısına ilişkin kararları denetlerken hakimin takdir yetkisinin öngörüldüğü koşullardan hareketle bir hükme varacaktır. Çünkü eşit işlem ilkesinin ne olduğunun açıklığa kavuşturulması hakimin olay ve olgular neticesinde varacağı bir ilke olduğundan, her somut olay açısından mahkeme tarafından bunun tespit edilmesi gerekmektedir.[87]

---

86 Bahtiyar 2016, s. 238-239.

87 Hamdi Yasaman, **Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku**, Cilt II, Vedat Kitapçılık İstanbul 2013, s. 19.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ANONİM ŞİRKETTE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

2.1. Özel Hükümler Uyarınca Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu

2.1.1. Genel Olarak

Sorumluluk, meydana gelen bir zarardan kimin sorumlu olduğunu gösteren ve bu amaçla zarar görenin zarar verene karşı zararının giderilmesini talep hakkını düzenleyen normlar bütünüdür. Bu anlamıyla, sorumluluk, "kusur" kavramının özel bir türü olarak, bir eylem veya işlemden doğan zararı tazmin etme anlamı taşıyabileceği gibi, borçlunun edimini ifa etmemesi durumunda alacaklının hakkını cebri icra yolu ile elde etmesi imkanına sahip olması anlamına da gelebilir. Bu anlamda anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu, kanun veya esas sözleşmenin kendilerine yükledikleri görevleri kusurlu olarak ifa etmemelerinden sorumlu tutulabilmesi ve bu sorumluluğun kendilerine isnat edilebilmeleri ve bunlardan dolayı, yönetim kurulu üyelerinin sınırsız ve şahsi olarak sorumlu tutulması anlaşılmaktadır.[88]

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun üç temel özelliği ve kaynağı bulunmaktadır: İlk olarak, sorumluluk bir kusur sorumluluğudur; ikinci olarak sözleşmesel bir sorumluluktur; son olarak müteselsil bir nitelik taşır. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun "kusur sorumluluğu" olması, üyelerin kusursuz olarak sorumlu tutulamayacağı anlamına gelir. İkinci olarak, bu sorumluluğun kaynağı kural olarak sözleşmesel bir ilişkiye dayanır. Bunun sebebi ise, yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki ilişkinin vekalet (veya duruma göre hizmet veya *sui generis* bir *sözleşme*) sözleşmesi olması, yönetim kurulu üyelerinin

[88] Akdağ Güney 2016, s. 165-167; Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, Vedat Kitapçılık, 3. Bası, İstanbul 2010 s. 9-10.

eylemlerinin -kural olarak- haksız fiil olmasını engellemektedir. Son olarak, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu kanundan doğan müteselsil sorumluluğa örnektir. TBK'da yer alan genel hükümler uyarınca da bunun aksi kararlaştırılamaz. Ancak, müteselsil sorumluluğa ilişkin kural mutlak değildir.[89]

Anonim şirket ortaklarının malvarlığının yönetiminin, geniş görev ve yetkilerle yönetim kuruluna devredilmesi, yönetim kurulu üyeleri açısından "görev ve yetki ölçüsünde sorumluluk" ilkesinin sonucu olarak, yönetim kurulu üyelerinin yürüttükleri tüm iş ve görevler itibariyle özen ve yükümlülük çerçevesinde tasarrufta bulunmalarını gerektirmektedir. Şirketin amaç ve konusu çerçevesinde şirket adına yapılan sözleşmeler ve hukuki işlemler şirketi bağladığından, şirket bunlardan dolayı sorumluluk altına girer. Şirketin bu sorumluluğu, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini ifa ederken işledikleri haksız fiillerden de sorumlu olmalarını doğurur. TTK bu anlayıştan hareketle, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına özel bir önem verip, paysahiplerinin menfaatlerinin de daha iyi korunabilmesi için yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk halleri ve sorumluluğun ortadan kaldırılması durumları özel olarak düzenlenmiştir. TTK'nın konuyu bu şekilde düzenlemesi, bir taraftan şirket için çalışan yöneticileri dikkat ve özen göstermeye sevk ederken, diğer taraftan kamu güvenini sağlamakta ve sermaye piyasasının da gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır.[90]

Anonim şirketin icra ve temsil organı olan yönetim kurulunun, şirket ad ve hesabına yaptıkları sözleşme ve işlemlerden dolayı şirket hak elde eder ve borç altına girer; ancak TTK'da öngörülen şartların gerçekleşmesi durumunda, yönetim kurulu üyelerinin, bu görevlerinden kaynaklı olarak verdikleri zararlardan dolayı sorumlulukları doğabilir. Eski TK'da, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu esas olarak TTK m. 336'de düzenleme altına alınmıştır. Söz konusu maddenin birinci fıkrasının ilk dört bendinde sorumluluk nedenini somut ve belirli olarak tanımlayan özel durumlara yer verilmiştir. Buna göre yönetim kurulu üyeleri;

---

89 Helvacı 1995, s. 37; Tamer Bozkurt, "Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu: Üyelerin Özellikle Doğrudan Doğruya Verdikleri Zararlardan Doğan Sorumlulukları ve Yargı Uygulaması", **TBB Dergisi**, Yıl: 2009, Sayı: 83, s. 156-158; **Şener**, s. 413-417. Sorumluluğa hakim olan prensipler için ayrıca bkz. Çamoğlu 2010, s. 13-29.

90 Üçışık ve Çelik 2013, s. 509.

- Hisse senetleri bedellerine mahsuben yapılan ödemelerin doğru olmaması,

- Dağıtılan kâr paylarının doğru olmaması,

- Defterlerin hiç veya gereği gibi tutulmaması,

- Genel kurul kararlarının sebepsiz olarak yerine getirilmemesi hallerinde ortaklığa, ortaklara ve şirket alacaklılarına karşı karşı sorumluluk taşımaktadırlar. Yine TK m. 336/son fıkrasında yönetim kurulu üyelerinin kanun ve esas sözleşmenin kendilerine yüklediği görevleri gereği gibi yerine getirmemeleri halinde sorumlu olacakları belirtilerek genel bir hükme yer verilmiştir. TTK'da 6335 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile, TTK'nın 553. maddesi değiştirilmiş ve kusur karinesi kaldırılarak, "kusurlu sorumluluk" ilkesi vurgulanmış ve "kusurlarının bulunmadığını ispatlamadıkça" ibaresi çıkarılarak karineye son verilmiştir. Dolayısıyla, TTK'da zarar doğrucu işlem veya eylemin, yönetim kurulu üyesinin kusurundan kaynaklandığını ispat yükü davacıya aittir.[91]

Türk Ticaret Kanunu'da, eski TK'nın aksine, başta yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu olmak üzere tüm sorumluluğa ilişkin düzenlemeler bir arada toplanmıştır. Buna göre TTK'da anonim şirketin sona ermesi ve tasfiyesinden sonra gelen TTK m. 549-561 arasında hukuki sorumluluğa ilişkin düzenlemelere yer verilmiş, TTK m. 562 ve 563'te de cezai sorumluluğa ilişkin hükümler öngörülmüştür. Hukuki sorumluluğa ilişkin düzenlemeler anonim şirkete yönelik olmakla beraber cezai sorumluluğa ilişkin düzenlemelerin hepsinin anonim şirkete yönelik olmadığı, ticari işletme hukukuna ve ticaret ortaklarına ilişkin düzenlemeleri de içerdiği görülmektedir. Sorumluluğa ilişkin hükümlerin TTK sistematiğinde düzenlenişi ise şöyledir: TTK m. 549 ila 554 arasındaki her bir maddede, sorumluluk doğuran haller ayrıntılı olarak sayılmıştır. Bu maddelerin her birinde sorumluluğa ilişkin olarak sorumluluğa neden olacak fiil, sorumluluğun şartları, hukuki sonucu ve davalı ile davacı olabilecek kişiler belirtilmiştir. TTK m. 555 ile 561 arasında ise, m. 549-554 arasında düzenlenen sorumluluk hâllerine uygulanabilecek ortak

[91] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 389; Çamoğlu 2010, s.23-26; Üçışık ve Çelik 2013, s. 509-510.

düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre şirketin zararına m. 555-556; müteselsil sorumluluğa m. 557; ibraya m. 558-559; zamanaşımına m. 560 ve yetkili mahkemeye de m. 561 hükümleri uygulanacaktır.[92]

2.1.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğunun Şartları

Hukuki sorumluluğun şartlarına ilişkin genel hükümler, TBK ile düzenleme altına alınmıştır. TBK m. 49/1 ile haksız fiil sorumluluğu düzenlenmekle birlikte, BK m. 114/2 ile m. 49'da öngörülen sorumluluk halinin sözleşmeye dayalı sorumluluk hallerini de kapsayacağı belirtilmiştir. TBK m. 49/1; *"Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız surette diğer kimseye bir zarar ika eden şahıs o zararın tazminine mecburdur."* Bu hükümden hareketle hukuki sorumluluğun doğması için dört temel şart gerekmektedir. Bunlar; zarar, hukuka aykırılık, kusur ve illiyet bağıdır. Ticaret hukuku ve özellikle anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeleri açısından bu ilkelerin uygulanması sonucu meydana gelecek sorumlulukta, zarar verene isnat edilebilecek ve onun hukuk düzenince onaylanmayan bir davranışından kaynaklanan zararın giderilmesidir. TTK m. 553'te düzenleme altına alınan bu sorumluluk prensibi uyarınca; kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri durumunda, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan dolayı sorumlu olacaklardır. Bu sebeple, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun da temel olarak tazminat hakkı doğuran diğer hukuki düzenlemelerden bir farklılık göstermediği görülmektedir. Dolayısıyla, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin TTK'da öngörülen hukuki sorumluluklarının doğması; zarar, kanuna aykırılık, kusur ve illiyet bağı şartlarının varlığına bağlıdır.[93]

Yönetim kurulu üyelerine, kanunla veya esas sözleşme ile görevler yüklenmiştir. Yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunda, hukuka aykırılık şartı eski TK'dan farklı olarak, TTK m. 553/1'de, "kanundan veya esas sözleşmeden

---

92 Kaya ve Hızır 2012, s. 101-102.

93 Akdağ Güney 2016, s. 185. Hukuki sorumluluk şartları için bkz. Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınevi, Ankara 2015; Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara 2016; Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.

doğan yükümlülüğün ihlali" olarak ifade edilmiştir. Yönetim kurulu üyelerinin, sorumluluğunun şartları açısından bakıldığında; zarar, fiilleriyle olumsuz davranışlar gerçekleştirip şirkete, ortaklara ve alacaklılara karşı kanuna veya esas sözleşmeye aykırı olarak bir davranış gerçekleştirmesi durumunda bir zararın varlığı halinde gündeme gelecektir. Bu zararın varlığından söz edilebilmesi için bunun ispatlanması ve miktarının da rakamsal olarak hesaplanması gerekir. Ayrıca zararla eylem arasında bir bağın var olması, yani tazmin borcunu doğurucu nitelikte bir eyleme bağlı zararın doğması, mevcut sebebin zararı meydana getirmeye uygun bir sebep olup olmadığı[94] önem taşımaktadır. Son olarak da yönetim kurulu üyelerinin şirketin zarar etmesi konusunda kusurunun olması gerekir. Zira TTK sistematiği kusursuz sorumluluk ilkesini benimsememiş, kanun veya esas sözleşme ile kendisine yüklenen görevlerden birisini yerine getirmeyerek zarara sebebiyet vermiş olmalıdır.[95]

2.1.3. Kanunda Öngörülen Sorumluluk Doğuran Haller

2.1.3.1. Belge ve Beyanların Kanuna Aykırı Olmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 549)

Belge ve beyanların kanuna aykırı bir şekilde oluşturulması eski TK'nın uygulama bulduğu dönemde kuruluş aşamasına ilişkin bir sorumluluk hâli olarak düzenlenmişti. Halbuki anonim şirketin yalnızca kuruluşu aşamasında değil, gerek sermaye artırımı veya azaltımı gerek birleşme-bölünme-tür değiştirme gibi yapı değişiklikleri ve halka açılmasında da belge ve beyanlardaki bilgilerin kanuna aykırı olması zarar doğurabilecektir. Sorumluluğun şartları temel olarak hukuka aykırılık, zarar, kusur ve illiyet bağıdır. Hukuka aykırılığı, düzenlenen belge ve ileri sürülen beyanların kanuna aykırı fiilleri teşkil eder. Ancak kusur konusunda, hükümde bir ayrım yapılmıştır.[96] Sorumluluğun doğması için söz konusu belgeleri yapanların ve beyanlarda bulunanların kusurlu olması aranmamış; bu açıdan bir kusursuz

---

94 Y 4. HD. 22.11.1984, E. 7621, K. 8641'den aktaran Akdağ Güney 2016, s. 198.

95 Akdağ Güney 2016, s. 185-202; Bilgili ve Demirkapı 2013, s. 218-220; Çamoğlu 2010, s. 45 vd.

96 "Belgelerin ve beyanların kanuna aykırı olması" başlıklı TTK madde 549'a göre; *"(1) Şirketin kuruluşu, sermayesinin arttırılması ve azaltılması ile birleşme, bölünme, tür değiştirme ve menkul kıymet çıkarma gibi işlemlerle ilgili belgelerin, izahnamelerin, taahhütlerin, beyanların ve garantilerin yanlış hileli, sahte, gerçeğe aykırı olmasından gerçeğin saklanmış bulunmasından ve diğer kanuna aykırılıklardan doğan zararlardan, belgeleri düzenleyenler veya beyanları yapanlar ile kusurlarının varlığı halinde bunlara katılanlar sorumludur."*

sorumluluk hâli kabul edilmiştir. Oysa bu fiillere katılanların (örneğin yardımcıların) sorumlu tutulabilmeleri için kusur şartı aranmıştır. Ancak yine de düzenleyen ve katılan kavramlarının içeriğinin uygulama ve öğreti tarafından doldurulacağı gerekçede belirtilmiştir. Hükümde sayılan belgelerin sınırlı sayıda olmadığı kabul edilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m. 562/8 uyarınca, belirtilen belgeleri sahte olarak düzenleyenler ile ticari defterlere kasıtlı olarak gerçeğe aykırı kayıt yapanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.[97]

Türk Ticaret Kanunu m. 549'un gerekçesine bakıldığında, söz konusu hükmün yeni getirilmiş olduğunu; bir taraftan 6762 sayılı eski TK'nın 305. maddesinden, diğer taraftan da İsviçre BK m. 752'den esinlenerek, ancak her iki kaynaktan da birçok noktada farklılıklara yer verilerek düzenlenmiş olduğu belirtilmektedir. TK m. 305 (559 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kaldırılan 299. maddede yazılı) belgelerin "hakikat hilafı" düzenlenmiş olmasına özgülenmiş olduğu için dar bir hükümdü ve kusurdan söz etmediği için sorumluluğun niteliği yönünden tartışmalara ve tereddütlere yol açıyordu. İsviçre BK m. 752 ise, esas itibarıyla izahname sorumluluğunu düzenlemekte, bu sebeple düzenleyenler gibi dağıtanların sorumluluğunu da vurgulamaktadır. TTK'nın 549. maddesi her iki esin kaynağına nazaran çok daha geniştir. Maddede yer alan hüküm sorumluluğu; kuruluş, birleşme, bölünme, tür değiştirme, sermayenin artırılması, azaltılması ve menkul değer ihracı gibi sınırlı sayıda (*numerus clausus*) belirtilmemiş işlemleri halka açılmayla ilgili olarak izahnameleri kapsamakta, bu işlemler bağlamında belgeleri de düzenlemektedir. Belgeler doğru olmama, gerçeği yansıtmama, sahtelik ve hile gibi açıkça belirtilen hukuka aykırılıklar ile diğer kanuna aykırılıklar çerçevesinde düzenlenmiştir. Hükümde sadece izahname anılmış olmasına rağmen halka açılmayla ilgili her türlü belge hükmün kapsamındadır.[98]

---

97 Kaya ve Hızır 2012, s. 102-103.

98 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (11.01.2016)

Hukuki sorumluluk davasında aktif dava ehliyeti, "zarar görenler"e ait olup bunlar somut olayın özelliklerine göre pay sahipleri, bu sıfatı bu işlemler dolayısıyla yitirenler, menkul değerleri alanlar, bu menkul değerlerin sonraki müktesipleri olabilir. Pasif dava ehliyeti ise "düzenleyenler" ile maddede anılan eylemlere "katılanlar"dır. Bu kavramlar, öğreti ve yargı kararıyla belirlenecektir. Kanun, "düzenleyen" ile "katılanlar"ın tanımını yapmamış, ancak bunları farklı sorumluluk sistemlerine bağlamıştır. Düzenleyenler için kusursuz, katılanlar bakımından kusurlu sorumluluk kabul edilmiştir. Katılanlar arasına dağıtanlar da girebilir. Sorumluluk şartları ise kanuna aykırı, doğru olmayan, gerçeği dürüst bir şekilde yansıtmayan beyanlar ve bazı hususların gizlenmiş olması bundan zarar doğmuş bulunması ve uygun nedensellik bağıdır. Birlikte zarar verilmesi halinde TTK m. 557 hükümleri uygulanır. TBK'nın sorumluluğa ilişkin ilkeleriyle uyum içinde bulunan bir anlayışla anonim şirkete özgü sorumluluk sistemi bağlamında müteselsil sorumluluk ile zararın tamamının birlikte dava edilmesi ve rücu ilişkilerini düzenlemektedir.[99]

Zarar ve sorumluluk meydana geldiğinde, davacı sıfatı "zarar gören" kişiye veya kişilere aittir. Zarar gören kişi ise, TTK m. 555 uyarınca öncelikle doğrudan zarar gören sıfatıyla anonim şirkettir. Anonim şirketin gördüğü doğrudan zarar, pay sahiplerinin dolaylı zararını teşkil eder. Dolayısıyla, bu hükme dayanarak sorumluluk davası açabilecek ikinci kişi "pay sahipleri"dir. Aynı şekilde TTK m. 556 uyarınca, eğer şirket iflas ederse, pay sahiplerinin yanında "alacaklılar" da dolaylı zararın şirkete ödenmesi amacıyla dava açabilecektir. Ancak TTK m. 556'ya göre öncelikle "iflas idaresi"nin istemde bulunması gerekmektedir. Gerek pay sahipleri gerek iflas idaresi, bu davada, tazminatın şirkete ödenmesini isteyeceklerdir. Bundan başka, iflas halinde "alacaklıların" da iflas idaresinden sonra sorumlular aleyhine dava açabileceği, TTK m. 556/1'de öngörülmüştür.[100]

---

[99] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (11.01.2016)

[100] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 391; Kaya ve Hızır, s. 102-103; Üçışık ve Çelik 2013, s. 528.

2.1.3.2. Sermaye Taahhüdü ve Ödemelerle İlgili Yanlış Beyanlardan ve Pay Taahhüdünde Bulunanların Ödeme Yetersizliklerinden Doğan Sorumlulukları (TTK m. 550)

Sermaye tamamıyla taahhüt olunmamış veya karşılığı kanun veya esas sözleşme hükümleri gereğince ödenmemişken, taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterenler ile kusurlu olmaları şartıyla şirket yetkilileri bu payları üstlenmiş kabul edilirler. Payların karşılıkları ile zararı faiziyle birlikte müteselsilen ödemekle yükümlü olurlar. Söz konusu TTK m. 550/1'de üç sorumluluk haline birden yer verildiği görülmektedir:

- Esas sermaye tamamen taahhüt edilmemişken taahhüt edilmiş gibi gösterilmesi,

- Pay bedellerinin peşinen ödenmesi gereken miktarının kısmen veya tamamen ödenmemiş olmasına rağmen ödenmiş gibi gösterilmesi,

- Sermaye taahhüdünde bulunanların ödeme gücü bulunmadığını bilenlerin buna rağmen sermaye taahhüdüne muvafakat etmeleri, gerekmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m. 550'nin ilk fıkrasında, sermaye ile beyanların, taahhütlerin ve ödemelerin gerçeğe uygun olması aranmış ve buna aykırı işlem ve eylemlerin sorumluluk doğuracağı öngörülmüştür. Buna göre, sermayenin tamamı taahhüt edilmemişken edilmiş gibi gösterilmesi veya kanuna veya esas sözleşmeye göre peşin olarak ödenmesi gereken tutar ödenmemişken ödenmiş gibi gösterilmesi halinde, TTK m. 549'daki sorumluluğun yanında, zararın doğumunda kusuru olan "şirket yetkilileri" (bu kavramın içeriği, uygulamayla doldurulacaktır) bu payları üstlenmek zorunda kalacaklar ve yine zarardan müteselsilen sorumlu olacaklardır. Hükmün ikinci fıkrasında, sermaye taahhüdünde bulunanların ödeme gücü bulunmadığının bilinmesine rağmen buna muvafakat edilmesi, bir sorumluluk nedeni olarak kabul edilmiştir. Açıklanan tüm bu sorumluluk doğurucu hâller, hem nakdi hem de ayni sermayeyi kapsar.

Sermaye hakkında yanlış beyanlar ve ödeme yetersizliğinin bilinmesi TTK m. 550/1'de düzenleme altına alınmıştır. Sermayenin tamamen taahhüt edilmemiş veya karşılığı kanun veya esas sözleşme hükümleri gereğince ödenmemişken, taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterenler ile kusurlu olmaları şartı ile şirket yetkilileri bu payları üstlenmiş kabul edilirler. Söz konusu maddede belirtilen şirket yetkilileri içinde yönetim kurulu üyeleri de hedeflenmektedir. Zira maddede sermaye paylarının gerçeğe aykırı olarak taahhüt edilmiş ya da ödenmiş gösterilmeleri durumunda, şirket yetkilileri bu payları üstlenmiş olacak ve pay bedelleri ile bundan doğan zararın sorumlularca faiziyle birlikte müteselsilen tazmini gerekecektir. TTK m. 550/2. fıkrasına göre, sermaye taahhüdünde bulunanların ödeme gücünün bulunmadığını bilerek işleme onay veren yönetim kurulu üyeleri, sermaye borcunun ödenmemesi sebebiyle doğacak zararlardan sorumlu olacaklardır. Bu durum ayrıca TTK m. 562/9 uyarınca öngörülen cezai yaptıma yol açan bir suç olarak öngörülmüştür.[101]

Sorumluluk davasını, doğrudan zarar gören anonim şirket ve dolaylı zarar gören pay sahipleri ile TTK m. 556'daki şartların gerçekleşmesine bağlı olarak, dolaylı zarar gören alacaklılar açabilir. Burada dolaylı zarardan söz edildiği için, nihayetinde dava sonucu hükmedilecek tazminat şirkete ödenecektir. Alacaklıların ve pay sahiplerinin doğrudan zarar görmesi durumunda ise TTK m. 553/1 hükümleri uygulanacak ve anılan kişiler, tazminatın kendilerine ödenmesi amacıyla dava açma olanağına kavuşacaklardır. Sorumluluk davasının davalıları, tamamen taahhüt edilmemiş veya kanunen ya da esas sözleşmeye göre ödenmesi gereken kısım ödenmemiş olmasına rağmen bunlar gerçekleşmiş gibi gösteren;

- Kuruluşta kurucular;

- Sermaye artırımında yönetim kurulu üyeleri;

- Türk Ticaret Kanunu m. 341'e göre bunu onaylayan noter'dir.

- Ayrıca söz konusu sermaye taahhüdünde bulunulurken, bu taahhütte bulunan kişinin ödeme gücünün yeterli olmadığını bilen ve fakat buna rağmen

[101] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 392.

taahhüdü kabul eden kişiler, yani kuruluşta kurucular, kuruluştan sonra yönetim kurulu üyelerinin sorumlu olduğu açıkça düzenleme altına alınmıştır. Sorumluluğu doğuran tüm bu sonuçlar tek ortaklı anonim şirkette tek ortak açısından da geçerlidir. Sözgelimi, taahhüt edilen sermayenin getirilmesinde tevdi ve şerh yükümlülüğünün yerine getirilmemesine rağmen bu yükümlülük yerine getirilmiş gibi gösterilirse, bu maddeye göre sorumluluk meydana gelecektir. Tüm bu hâllerde sicil memurlarının belgelerin içeriğine tamamen vakıf olmaları beklenemeyeceği için sorumluluğuna gidilemeyeceği kabul edilir.[102] TTK m. 550'nin gerekçesi ile diğer maddeler ile aradaki ilişki açıklığa kavuşturulmuş, sermaye taahhüdüne ilişkin sorumluluk şöyle izah edilmiştir;

"*Sermayenin korunması ilkesinin bir uygulaması olan bu hüküm, aynı ilke bağlamında öngörülmüş bulunan 549 uncu maddenin tamamlayıcısıdır. 549 uncu maddenin özellikle taahhütlere ilişkin yönü 550 nci madde ile yakından ilgilidir. İki madde arasındaki ayrım şöyle konulabilir: Sermaye tamamen taahhüt olunmamışken ödenmiş gibi gösterilmişse sermaye taahhüdünde bulunanlar 341 inci maddeye göre; onayan noter düzenleyen olarak 549 uncu maddeye göre sorumlu olurlar ve onlara katılanlar da aynı hükmün kapsamındadır. Buna karşılık 550 nci madde sermayede bir boşluk kalmamasını sağlamak amacıyla, kusurlu olmaları şartıyla "şirket yetkilileri"nin bu payları üstlenmesini ve zararın varlığı halinde bu zarardan müteselsilen sorumlu olmalarını hükme bağlamaktadır. Aynı ilkeler kanun ve esas sözleşme gereği ödenmesi gereken pay karşılıkları için de geçerlidir.*

"*Şirket yetkilisi" geniş şekilde anlaşılmalıdır. Kurumlar, yönetim kurulu üyeleri ve işlem denetçileri ibarenin kapsamına girebilirler. Şartların varlığı halinde 557 nci madde uygulanır.*"

Burada da sorumluluğun şartları hukuka aykırılık, zarar, kusur ve illiyet bağıdır. Hukuka aykırı işlem, yukarıda zikredilen üç hâlden oluşmaktadır. Kusur ise burada kural olarak aranmamış; sadece "şirket yetkilileri"nin kusurlu olmaları hâlinde sorumlu olacakları öngörülmüştür. Kuruluşta henüz şirket bulunmadığı için bir "şirket yetkilisi" de yoktur; dolayısıyla şirket yetkilisi ifadesi "sermaye artırımı"

[102] Kaya ve Hızır 2012, s. 103-104.

için geçerlidir. Şirket yetkilileri kavramının içine yönetim kurulu dahil değildir; zira onların bu hükümdeki diğer şartların gerçekleşmesi halinde doğacak sorumlulukları kusursuz sorumluluktur. Sorumluluğun sonucu olarak, paylar, davalı sıfatını taşıyanlarca taahhüt edilmiş sayılır. Yani taahhüt edilmemiş kısım bunlarca taahhüt edilir ve ödenmemiş kısım bunlarca ödenir. Zarar yine de kapatılamıyorsa, bu kişiler tazminat ödeme durumu ile karşı karşıya kalabilir. Ayrıca TTK m. 550'ye aykırı hareket eden kişilerin üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılacağını hükme bağlamıştır (TTK m. 562/ 9).[103]

2.1.3.3. Ayınlara Değer Biçilmesinde Yolsuzluk/Hile Yapılmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 551)

Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen hukuki sorumluluk hallerinden bir diğeri ise ayın veya devralınacak işletmelere değer biçilmesinde yapılacak olan yolsuzluk halidir. TTK m. 551'e uyarınca, *"Ayni sermayenin veya devralınacak işletme ile ayınların değerlemesinde emsaline oranla yüksek fiyat biçenler, işletme veya aynın niteliğini veya durumunu farklı gösterenler ya da başka bir şekilde yolsuzluk yapanlar, bundan doğan zarardan sorumludur."* TTK m. 551'de düzenlenen bu durum, ticari hayattaki yanılgıları gidermeye yöneliktir. İlk olarak, şirketin dışa karşı yanılgı yaratmasıdır. Ayın ve devralınacak işletmenin değerinin fazla gösterilmesi halinde şirketle işlem yapacak kişiler şirket sermayesi ile ilgili yanlış bilgi sahibi olacak ve dolaysısıyla yanılacaklardır. İkinci olarak ise, şirketin işlemlerinin içe yönelik olarak yanılgıya yol açması durumu söz konusu olacaktır. Bu durumda, fazla değer biçilen ayın veya işletme sahibi, şirkette haksız olarak fazla paya sahip olacaktır. Burada sorumluluk doğuran hukuka aykırı hâller şöyle düzenlenmiştir: Ayni sermaye olarak getirilecek veya yalnızca mülkiyeti devralınacak işletme ayınların emsaline nazaran yüksek fiyat biçilmiş olması veya işletme veya aynın niteliğinin (Örneğin, arsa iken bina veya mesken iken turistik tesis olarak gösterilmesi) veya durumunun (Örneğin, imar durumu yok iken var gibi gösterme)

[103] Kaya ve Hızır 2012, s. 105.

farklı gösterilmesi veya başka bir tarzda yolsuzluk yapılması (Örneğin, mahkeme bilirkişisi yerine özel bilirkişiden rapor almak gibi).[104]

Türk Ticaret Kanunu m. 551 hükmünde yer alan sorumluluk ilkeleri, kusur esasına dayanır. Davacılar, doğrudan zarar gören anonim şirket ve dolaylı zarar gören pay sahipleri ile TTK m. 556'daki şartların gerçekleşmesine bağlı olarak şirket alacaklılarıdır. Şirket alacaklıları ve pay sahipleri, TTK m. 553'teki maddedeki şartlar varsa doğrudan uğradıkları zararlar için de dava açabilirler. Davalılar ise gerçeğe aykırı değerleme yapan, bu şekilde değerleme yapan kişiyi yönlendiren veya etkileyen kişilerdir. Özellikle bu eylemlerde etkili olan kurucular, sermaye artırımında yönetim kurulu üyeleri ve diğer yöneticiler, değerlemeyi yapan bilirkişiler ve bu işte işbirliği yapan resmi makamlardaki çalışanlar aleyhine sorumluluk davası açılabilir. Sorumluluk için sorumluluğu doğuran şartların, yani hukuka aykırı fiil, zarar, illiyet bağının varlığı aranmaktadır. Ayrıca, TTK'nın 551. maddesine aykırı hareket edenler, doksan günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılacaklardır (TTK m. 562/10).[105]

2.1.3.4. İzinsiz Olarak Halktan Para Toplanmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 552)

Son yılarda, özellikle yurt dışındaki vatandaşlarımızdan, şirketlerin kuruluşu esnasında veya kuruluşundan sonra, sermaye piyasası kurallarına aykırı şekilde para toplanması gündeme gelmektedir. 6335 sayılı Kanun ile değişik TTK m. 552 ile güdülen amaç, bu yolsuzlukların önüne geçmektir. Söz konusu hükme göre, SPK hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vaadiyle halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak para toplanması yasaktır (6335 sayılı kanun ile değişik TTK m. 552). Dolayısıyla, anonim şirket kurmak veya sermayeyi arttırmak amacı veya vaadiyle halktan para toplanması konusunda, mutlaka SPK mevzuatına uygun usullere riayet edilmelidir. Hükümde bu

[104] Üçışık ve Çelik 2013, s. 530-531.
[105] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 392; Kaya ve Hızır 2012, s. 105-106.

amaçla SPK hükümleri saklı tutulmuştur. Böylece bir bakıma, konunun SPK'da daha ayrıntılı olarak düzenleneceği de öngörülmüş olmaktadır.[106]

Halktan para toplanmasına ilişkin sebepler sınırlı sayıda değildir. TTK m. 552'de sayılan sebepler en çok rastlanan örneklerdir. Söz konusu hükmün uygulanmasında ise kusurun bulunması gerekmemektedir. Maddenin kenar başlığına bakıldığında "halk" sözcüğü geniş anlamda kullanılmış olup çok sayıda kişiye başvurulmasını veya el ilanını ve bunun gibi araçlar dağıtılmasını, ilan verilmesini, belirsiz veya belirli kişilerin bir yere çağırılmasını, başvuruda bulunulmasını ifade eder.[107]

Eğer halktan para toplanması SPK'nın izni ile yapılıyorsa, toplanan tutarlar izin tarihinden itibaren altı ay içinde öngörülen amaca uygun olarak kullanılmalıdır. Toplanan para altı ay içinde amaca uygun olarak kullanılmaz veya ciddi bir şekilde amaca tahsis edilmeye başlanmazsa, girişimciler, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve eyleme fiilen ve hukuken katılmış olan tüm kişiler bu paradan müteselsilen sorumlu olacaklardır. Eğer bu şartlara uyulmadan halktan para toplanırsa, hapis cezası gündeme gelmektedir. Buna göre, TTK m. 552 hükmüne aykırı hareket edenler, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaklardır (TTK m. 562/11).[108] SPK ile halktan izinsiz para toplanmasına ilişkin tedbirlerin alındığı görülmektedir. SPK m. 99 uyarınca, halktan para toplanması girişimine ilişkin olarak, Sermaye Piyasası Kurulu'na izin için başvurulmuş bulunulması, SPK'nın gerekli önlemleri almasını önleyen bir durum değildir. Kurul söz konusu durumun gerektirdiği tedbirleri alabilecektir. Nitekim alınacak önlemler, para toplanmasının durdurulması, toplanmış paraya el konulması veya para toplayanların veya ilgili şirketin Türkiye'deki malvarlığına tedbir konulması biçiminde de gerçekleşebilecektir.[109]

2.1.3.5. Şirketler Topluluğunda Hakimiyetin Hukuka Aykırı Kullanılmasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 195 ve m. 202)

[106] Kaya ve Hızır 2012, s. 106-107.
[107] Üçışık ve Çelik 2013, s. 531-532.
[108] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 393.
[109] Üçışık/ Çelik 2013, s. 532.

Türk Ticaret Kanunu m. 195/1 hakim şirketi tanımlamaktadır. Buna gore, bir şirketin bir başka şirketin paylarının çoğunluğuna veya onu yönetebilecek kararları alabilecek miktarda paylarına sahip olması durumunda karine koşulları itibariyle şirketin hakimiyetinin varlığı söz konusu olabilecektir. Payların çoğunluğuna sahip olunması hakim şirket olarak tanımlanma anlamına geleceğinden, sorumluluk ilişkisi ve durumu da buna göre şekillenecektir. "Hakim ve bağlı şirket" başlığını taşıyan TTK m. 195 şu hükümlere yer vermektedir;

" (1) a) Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin, doğrudan veya dolaylı olarak;

1. Oy haklarının çoğunluğuna sahipse veya

2. *Şirket sözleşmesi uyarınca, yönetim organında karar alabilecek çoğunluğu oluşturan sayıda üyenin seçimini sağlayabilmek hakkını haizse veya*

3. Kendi oy hakları yanında, bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa,

b) Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hâkimiyeti altında tutabiliyorsa, birinci şirket hâkim, diğeri bağlı şirkettir. Bu şirketlerden en az birinin merkezi Türkiye'de ise, bu Kanundaki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Birinci fıkrada öngörülen hâller dışında, bir ticaret şirketinin başka bir ticaret şirketinin paylarının çoğunluğuna veya onu yönetebilecek kararları alabilecek miktarda paylarına sahip bulunması, birinci şirketin hâkimiyetinin varlığına karinedir.

3) Bir hâkim şirketin, bir veya birkaç bağlı şirket aracılığıyla bir diğer şirkete hâkim olması, dolaylı hâkimiyettir.

(4) Hâkim şirkete doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan şirketler, onunla birlikte şirketler topluluğunu oluşturur. Hâkim şirketler ana, bağlı şirketler yavru şirket konumundadır.

(5) Şirketler topluluğunun hâkiminin, merkezi veya yerleşim yeri yurt içinde veya dışında bulunan, bir teşebbüs olması hâlinde de, 195 ilâ 209 uncu maddeler ile bu Kanundaki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanır. Hâkim teşebbüs tacir sayılır. Konsolide tablolar hakkındaki hükümler saklıdır.

(6) Şirketler topluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanmasında "yönetim kurulu" terimi limited şirketlerde müdürleri, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile şahıs şirketlerinde yöneticileri, diğer tüzel kişilerde yönetim organını ve gerçek kişilerde gerçek kişinin kendisini ifade eder."

Türk Ticaret Kanunu m. 195/1'in gerekçesinde "kontrol" ölçütüne uygun olarak hakimiyet olanaklarının araçları sayılmaktadır. Sayılan araçlardan herhangi birinin varlığı halinde fiili şirketler topluluğunun meydana geleceği belirtilmektedir. Bu, sözleşmesel şirketler topluluğundan farklı bir topluluğu ifade eder. Birinci fıkranın (a) bendinin 1, 2 ve 3 numaralı alt bentlerinde oy haklarının ve yönetim organı üyelerinin çoğunluğu ve oy sözleşmeleri ile sağlanan çoğunluk ifade edilmiştir. Söz konusu fıkrada sermayenin çoğunluğuna sahip bulunmak bir hakimiyet (kontrol) aracı olarak kabul edilmemektedir. Hakimiyetin varlığının kanunen kabulü için fıkranın anılan alt bentlerinde sayılan şartların birarada bulunması gerekmez. Üç durumdan herhangi birinin varlığı yeterlidir. Bunu vurgulamak amacıyla "veya" sözcüğü tekrarlanmıştır. (a) bendinde sayılan hallerden birinin varlığında hakimiyeti ve hakim şirket/bağlı şirket olgusunu varsaymış, başka bir deyişle bir hukukî faraziye koymuştur.[110]

Türk Ticaret Kanunu m. 195/1-(b) bendinde ilk planda borçlar hukuku bağlamında hakimiyet sözleşmeleri kastedilmiştir. Bu sözleşmeler temelinde sözleşmesel şirketler topluluğu kurulur. Hakimiyet sözleşmeleri dışındaki sözleşmelerle, meselâ pay sahipleri sözleşmeleriyle de hakimiyet sağlanabilir. Hükümdeki "başka bir yolla" ibaresi geniş yoruma olanak sağlamaktadır. Birleşmeler, bölünmeler ve pay alımları da bu ibare içine girebilirler. Paysahipleri sözleşmeleri veya oy sözleşmeleri ile birden fazla kişinin hakimiyeti birlikte

[110] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (11.01.2016).

kurmaları halinde bunlar arasındaki ilişkinin niteliği, özellikle TTK m. 202 ve devamı maddelerinde düzenlenen denkleştirmenin birlikte hakim olanlar tarafından nasıl gerçekleştirileceği, pay sahipleri ve alacaklılar tarafından yöneltilebilecek tazminat talepleri bakımından nasıl bir uygulama yapılacağı ve birlikte hakim olanlar arasında teselsül ilişkisi bulunup bulunmayacağı sorunlarının çözümü öğretiye ve içtihatlara bırakılmıştır.[111]

---

[111] "*Madde 195 - Birinci fıkra: Birinci fıkra "kontrol" ölçütüne uygun olarak hakimiyet olanaklarını araçlarını saymaktadır. Sayılan araçlardan herhangi birinin varlığı halinde fiili şirketler topluluğu meydana gelir. Bu, sözleşmesel şirketler topluluğundan farklı bir topluluğu ifade eder. Birinci fıkranın (a) bendinin (1), (2) ve (3) numaralı alt bentlerinde oy haklarının ve yönetim organı üyelerinin çoğunluğu ve oy sözleşmeleri ile sağlanan çoğunluk ifade edilmiştir. Fıkranın sermayenin çoğunluğuna sahip bulunmayı bir hakimiyet (kontrol) aracı olarak kabul etmediğine dikkat edilmelidir. Hakimiyetin varlığının kanunen kabulü için fıkranın anılan alt bentlerde sayılan şartların birarada bulunması gerekmez. Üç şıktan herhangi birinin varlığı yeterlidir. Bunu vurgulamak amacıyla "veya" sözcüğü tekrarlanmıştır.*

(a) bendinde sayılan hallerden birinin varlığında hakimiyeti ve hakim şirket/bağlı şirket olgusunu varsaymış, başka bir deyişle bir hukukî faraziye koymuştur.

Birinci fıkranın (b) bendinde ilk planda borçlar hukuku bağlamında hakimiyet sözleşmeleri kastedilmiştir. Bu sözleşmeler temelinde sözleşmesel şirketler topluluğu kurulur. Hakimiyet sözleşmeleri dışındaki sözleşmelerle, meselâ paysahipleri sözleşmeleriyle de hakimiyet sağlanabilir. Hükümdeki "başka bir yolla" ibaresi geniş yoruma olanak sağlamaktadır. Birleşmeler, bölünmeler ve pay alımları da bu ibare içine girebilirler.

Paysahipleri sözleşmeleri veya oy sözleşmeleri ile birden fazla kişinin hakimiyeti birlikte kurmaları halinde bunlar arasındaki ilişkinin niteliği, özellikle 202 ve devamı maddelerinde düzenlenen denkleştirmenin birlikte hakim olanlar tarafından nasıl gerçekleştirileceği, paysahipleri ve alacaklılar tarafından yöneltilebilecek tazminat talepleri bakımından nasıl bir uygulama yapılacağı ve birlikte hakim olanlar arasında teselsül ilişkisi bulunup bulunmayacağı sorunlarının çözümü öğretiye ve içtihatlara bırakılmıştır.

İkinci fıkra: İkinci fıkra, birinci fıkranın aksine, aksi ispat edilemeyen bir kanunî varsayımı değil bir karineyi düzenlemektedir. Bir sermaye şirketinin paylarının çoğunluğuna sahip olmak esasında hakimiyet kurulması için yeterli değildir. Önemli olan birinci fıkrada öngörülen oyların çoğunluğuna sahip bulunmaktır. Çünkü oyda imtiyaz hakları ve yönetim organındaki çoğunluk sermaye çoğunluğunu tamamen etkisiz duruma getirebilir. Onun için ikinci fıkra sermaye çoğunluğunu hakimiyetin varlığı yönünden sadece bir karine olarak görmüştür.

Pay senetleri geniş halk yığınlarına yayılmış, teknik terimle atomize olmuş, pay senetleri borsada işlem gören anonim şirketlerde bazen yüzde yirmibeş-otuz, hatta daha küçük orandaki paysahiplikleriyle (iştiraklerle) de hakimiyet kurulabilir. İkinci fıkranın ikinci kısmı da söz konusu karineyi hükme bağlamıştır.

Üçüncü fıkra: Fiili şirketler topluluğunda bazı şirketler üzerinde hakimiyet bazen doğrudan değil de dolayısıyla kurulabilir. Dolaylı hakimiyet, tek başına ve birlikte hakimiyet şeklinde görülebilir. Dolayısıyla hakimiyette, hakim şirketin veya şirketlerin (birlikte hakimiyet) bir şirkette herhangi bir katılma payı bulunmaz, ancak bu şirket, hakim olduğu bir şirket aracılığıyla söz konusu şirket üzerinde hakimiyet uygulayabilir.

Dördüncü fıkra: Dördüncü fıkra "şirketler topluluğu"nu tanıtmakta ve ayrıca "topluluk şirketi"nin anlamını ortaya koymaktadır.

Beşinci fıkra: 195 inci madde, Almanya başta olmak üzere hemen hemen tüm ülkelerin şirketler topluluğuna ilişkin düzenlemelerinin aksine, şirketler topluluğunun sermaye şirketlerinden oluşmasını öngörmüş, şirket sıfatını taşımayan kişi topluluklarının, şahıs şirketlerinin, tek kişiye, derneğe, iktisadî devlet teşekküllerine ve kamu tüzel kişilerine ait ticarî işletmelerin ve gerçek kişilerin, yani geniş anlamda "teşebbüs"lerin, topluluk üyesi olmasını kabul etmemiştir. Sistemimize göre yukarıda da açıklandığı gibi bir kollektif ve komandit şirket, bir topluluk şirketi

"Hâkimiyetin hukuka aykırı kullanılması" başlığını taşıyan TTK m. 202'de sorumluluğun doğması ve buna ilişkin hükümlere yer verilmiştir. TTK m. 202'ye göre;

(1) a*) Hâkim şirket, hâkimiyetini bağlı şirketi kayba uğratacak şekilde kullanamaz. Özellikle bağlı şirketi, iş, varlık, fon, personel, alacak ve borç devri gibi hukuki işlemler yapmaya; kârını azaltmaya ya da aktarmaya; mal varlığını ayni veya kişisel nitelikte haklarla sınırlandırmaya; kefalet, garanti ve aval vermek gibi sorumluluklar yüklenmeye; ödemelerde bulunmaya; haklı bir sebep olmaksızın tesislerini yenilememek, yatırımlarını kısıtlamak, durdurmak gibi verimliliğini ya da faaliyetini olumsuz etkileyen kararlar veya önlemler almaya yahut gelişmesini sağlayacak önlemleri almaktan kaçınmaya yöneltemez; meğerki, kayıp, o faaliyet yılı içinde fiilen denkleştirilsin veya kaybın nasıl ve ne zaman denkleştirileceği belirtilmek suretiyle en geç o faaliyet yılı sonuna kadar, bağlı şirkete denk değerde bir istem hakkı tanınsın.*

b) *Denkleştirme, faaliyet yılı içinde fiilen yerine getirilmez veya süresi içinde denk bir istem hakkı tanınmazsa, bağlı şirketin her pay sahibi, hâkim şirketten ve onun, kayba sebep olan, yönetim kurulu üyelerinden, şirketin zararını tazmin etmelerini isteyebilir. Hâkim istem üzerine veya resen somut olayda hakkaniyete*

---

olamaz. Bunun kapsamlı bir istisnası beşinci fıkrada öngörülmüştür. Diğer bir istisna 198 inci maddenin birinci fıkrasında yer almakta, bildirim yükümünün kapsamına şahıs şirketlerindeki paylar da girmektedir. Bir şirketler topluluğunun tepesinde sermaye şirketi olmayan herhangi bir özel veya kamu tüzel kişisi, gerçek kişi veya ticarî işletme bulunabilir. Bunların merkezleri veya yerleşim yerleri yurt dışında da bulunabilir. Tüm bu olgular söz konusu topluluğun şirketler topluluğu kabul edilmesine engel olmaz, şirketler topluluğuna ilişkin özel hükümlerin uygulanmamasının gerekçesini oluşturamaz.
Beşinci fıkra, anılan özel hükümlerin uygulanmasından kaçınmanın (kurtulmanın) yollarını kapatmak amacıyla, geniş kavramlara ve ifadelere yer vermiştir. Bu sebeple hüküm, sıfatı, türü, amacı, görevi, yetkileri ve ehliyet durumu ne olursa olsun, gerçek ve tüzel kişiyi ya da işletmeyi niteleyip uygulamadan kaçınmaya yol açabilecek yorumlara müsait değildir. Hükme hukukî şekilden hareketle istisna getirilmemesi ve amaca sıkı bağlılık ilkesine göre yapılacak yorumların tercih edilmesi, hükmün öngörülme amacının yönergesidir. Onun için "işletme" sözcüğü de bilinçle seçilmiştir. "İşletme" kavramının "teşebbüs"ü veya benzeri diğer kavramları kapsadığı da şüphesizdir.
Altıncı fıkra: Son fıkra beşinci fıkrayı tamamlamakta ve hükme geniş uygulama alanı sağlamak ve terimlerden doğabilecek yorum güçlüklerini ortadan kaldırmak amacıyla öngörülmüş bulunmaktadır."
6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi
http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (11.01.2016).

uygun düşecekse, tazminat yerine bu maddenin ikinci fıkrası hükümlerine göre, davacı pay sahiplerinin paylarının hâkim şirket tarafından satın alınmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme karar verebilir.

c) *Alacaklılar da, (b) bendi uyarınca, şirket iflas etmemiş olsa bile, şirketin zararının şirkete ödenmesini isteyebilirler*.

d) *Kayba sebebiyet veren işlemin, aynı veya benzer koşullar altında, şirket menfaatlerini dürüstlük kuralına uygun olarak gözeten ve tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket eden, bağımsız bir şirketin yönetim kurulu üyeleri tarafından da yapılabileceği veya yapılmasından kaçınılabileceğinin ispatı hâlinde tazminata hükmedilemez*.

e) *Pay sahiplerinin ve alacaklıların açacağı davaya, kıyas yoluyla 553, 555 ilâ 557, 560 ve 561 inci maddeler uygulanır. Hâkim teşebbüsün merkezinin yurt dışında bulunması hâlinde tazminat davası bağlı şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde açılır.*

(2*) Hâkimiyetin uygulanması ile gerçekleştirilen ve bağlı şirket bakımından açıkça anlaşılabilir haklı bir sebebi bulunmayan, birleşme, bölünme, tür değiştirme, fesih, menkul kıymet çıkarılması ve önemli esas sözleşme değişikliği gibi işlemlerde, genel kurul kararına red oyu verip tutanağa geçirten veya yönetim kurulunun bu ve benzeri konulardaki kararlarına yazılı olarak itiraz eden pay sahipleri; hâkim teşebbüsten, zararlarının tazminini veya paylarının varsa en az borsa değeriyle, böyle bir değer bulunmuyorsa veya borsa değeri hakkaniyete uygun düşmüyorsa, gerçek değerle veya genel kabul gören bir yönteme göre belirlenecek bir değerle satın alınmasını mahkemeden isteyebilirler. Değer belirlenirken mahkeme kararına en yakın tarihteki veriler esas alınır. Tazminat veya payların satın alınmasını istem davası, genel kurul kararının verildiği veya yönetim kurulu kararının ilan edildiği tarihten başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar*.

(3) *İkinci fıkrada öngörülen dava açılınca, davacıların muhtemel zararlarını veya payların satın alma değerini karşılayan tutardaki paranın teminat olarak, mahkemece belirlenecek bir bankaya mahkeme adına yatırılmasına karar verilir.*

Teminat yatırılmadığı sürece genel kurul veya yönetim kurulu kararına ilişkin hiçbir işlem yapılamaz. Bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında öngörülen davaların kötüniyetle açılması hâlinde davalı, uğradığı zararın müteselsilen tazmin edilmesini ve mahkemeye teminat yatırılmasını davacılardan isteyebilir.

(4) *Birleşme, bölünme ve tür değiştirmede, pay sahiplerine ve ortaklara tanınmış bulunan diğer haklar saklıdır.*

(5) *Bağlı şirketin yöneticileri, bu madde hükümleri dolayısıyla pay sahiplerine ve alacaklılara karşı doğabilecek sorumluluklarının tüm hukuki sonuçlarının, bir sözleşme ile üstlenmesini hâkim teşebbüsten isteyebilir*."

Türk Ticaret Kanunu m. 202'nin gerekçesinde m. 202 hükümlerine ayrıntılı olarak açıklama getirilmiştir. Buna göre hakimiyet, hakim şirkete bu gücü bağlı şirketlere karşı hukuka aykırı olarak kullanması hakkını vermez. Her hukuka aykırı kullanmada olduğu gibi, buradaki hukuka aykırı kullanmaya da sonuç bağlanmıştır. Hakimiyetin hukuka aykırı kullanılmasının belirlenmesi ve hükümlerinin gösterilmesi TTK düzenlemesinde yeni olup, sorumluluk hukukuna yeni ufuk ve boyut kazandırmakta, hukuka bağlılığı vurgulamaktadır. TTK m. 202 hükmü, büyük bölümü itibarıyla özgündür. Hakimiyetin hukuka aykırı olarak kullanılması hâllerini sınırlı sayı olmadan göstermekte ve sonuçlarını düzenlemektedir. TTK m. 202'de öngörülen herhangi bir işlem, örneğin kefalet veya garanti verme, alacak ya da borç devretme, birleşme, bölünme, kanunen hukuka aykırı değildir. Hukuka aykırılık, hakimiyetin kullanılması ve uygulanması bağlamından doğmaktadır. Hukuka aykırılık, işlemin, alınan kararın veya uygulanan ya da uygulanmasından kaçınılan önlemin bağlı şirketin kaybına sebep olmasından ve şirkete, paysahiplerine ve şirket alacaklılarına zarar vermesinden ve şirket yönünden haklı bir sebebi bulunmamasından kaynaklanmaktadır.[112]

Türk Ticaret Kanunu m. 202 sınırlı sayı olmadan iki kategori hakimiyet uygulaması öngörmüştür: Birincisi, bağlı şirkete yaptırılan bazı hukukî işlemler (kâr,

[112] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (16.01.2016).

borç, alacak devri gibi) ve maddî fiiller (tesisi yenilememe, kapatma, üretimi kısıtlama gibi) ve ikincisi, Bağlı şirkete aldırılan birleşme, bölünme, tür değiştirme, menkul değer ihracı gibi önemli kararlar. Hakimiyetin hukuka aykırı kullanılması hâlleri hükümde sınırlı bir şekilde gösterilmemiş, sadece en çok rastlanılanlar örnek olarak sayılmıştır. Birinci fıkranın ilk cümlesinde kullanılan "kayıp" kelimesi borçlar hukuku anlamında "zarar"dan farklı ve onu da kapsayacak genişliktedir. Kayıp bir malvarlığı eksilmesi veya malvarlığının artmasının önlenmesi şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, iş, fon ve personel devrinde olduğu üzere şansın veya bir işi başarı ile yapabilme olanağının yitirilmesi tarzında da görülebilir. Bağlı şirketi kayba uğratabilecek bazı işlem ve önlemler gruplar halinde ve sınırlı sayı (numerus clausus) olmadan sayılmıştır. Birinci grupta bağlı şirketin bir işinin, bazı varlıklarının veya fonlarının, personelinin başka bir topluluk şirketine aktarılması, alacak temliki veya borç devri gibi işlemlerin yapılması söz konusudur. Örnek olarak gösterilen işlemlerin yapılmasıyla sonucun doğmuş olması şart değildir. İşlemin kayba sebebiyet verebileceğinin ikna edici bulgular ve çıkarımlarla anlaşılması yeterlidir. Meselâ, bir ihaleye girmemek veya ihale şartlarından bazılarını gerçekleştirebilecekken bundan bilinçli olarak kaçınmak "iş"in devridir. İhale konusunun, amaçlanan işletme tarafından kazınılmamış olması önemli değildir. Önemli olan, kaybın şartlarının bağlı şirket tarafından hazırlanmasıdır. Somut olayın özelliklerine göre, "kâr aktarılması"nın aynı zamanda "kâr nakli" olarak da anlaşılması, amaca uygun yorum gereğidir. İkinci grup bağlı şirketin, hakim şirketin hakimiyeti kullanması sonucu, kendisine kayıp verecek tarzda aynî ve şahsî yükler üstlenmesidir. Diğer bir grup kayıp hali ise, hakim şirketin makro planlarına ve politikalarına bağlı şirketin feda edilmesi gibi uygulamalardır.[113]

Hüküm, hakim şirketin veya ortakların makro politikalarının uygulanabilmesine de olanak sağlayan, esnek bir kurala yer vermiştir. O da, bağlı şirkete verilen kaybın o hesap yılında fiilen denkleştirilmesi veya denkleştirmenin nasıl ve ne zaman yapılacağı konusunda şirkete bir talep hakkı tanınmasıdır. Denkleştirme bağlı şirkete yarar ve bir avantaj tanınması gibi kaybın giderilmesini

[113] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (16.01.2016).

sağlayacak bir karşılığa ilişkin olabilir. Mesela verilen garanti veya kefaletin, karşı garanti ve kefalet ya da avalle güvence altına alınması, herhangi bir lisans ve marka kullanma hakkı tanınması, herhangi bir ücret talep edilmeden araştırma ve geliştirme hizmeti verilmesi, know-how verilmesi, personele staj ve eğitim imkânları sağlanması, pazarlama ağından yararlandırılması, denk değerde bir taşınmazın devri, bağlı şirketin kayba uğramasının karşılığında yararlandırılmış olan diğer bir bağlı şirketin sermaye artırımında rüçhan hakkı tanınması, şartlı sermaye artırımında kayba uğrayan şirketin hak sahibi kılınması gibi. Denkleştirme, kayba sebebiyet verilen hesap yılı içinde fiilen gerçekleştirilebileceği gibi, o hesap yılı içinde şirkete denkleştirmenin nasıl ve ne zaman yapılacağı konusunda bir talep hakkı kazandırılması da mümkündür. Talep hakkının bir sözleşme ile tanınması görüşü hakimdir. Sözleşmenin denkleştirme için güvence olacağı şüphesizdir. Sözleşmenin taraflarını hakim şirket ile bağlı şirket oluşturur. Ancak, sözleşmenin yerine hakim şirketin bir taahhüdü de amaca hizmet edebilir. [114]

Denkleştirmenin yapılmaması halinde söz konusu olabilecek dava hakları ve şartları düzenlenmiştir. Burada öngörülen davaların açılabilmesinin şartı süresi içinde denkleştirmenin yerine getirilmemesi veya süresi içinde bu konuda şirkete bir talep hakkı tanınmamasıdır. Dava hakkı, şirkete tanınmamış, bunun yerine pay sahipleriyle şirket alacaklılarına bu olanak sağlanmıştır. Bunun sebebi hukukî gerçekçiliktir. TTK m. 553 ve devamı maddeler hükümlerinin aksine alacaklıların dava açma hakları şirketin iflâsına bağlanmamıştır. TTK m. 202/(d) bendi, kaynak Kanunun 317. paragrafından alınmıştır. Hüküm, adaletin gereğidir. Maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde sayılan işlem ve fiiller hakimiyet ilişkilerinden doğmayıp da basiretli hareketin bir gereği olarak ortaya çıkıyorsa, maddenin uygulanmasına imkân yoktur. Hakimiyetin kullanılmasının yol açabileceği sakıncalara karşı bir diğer çözümü getirmektedir. Hakimiyetin kullanılması sebebiyle bağlı şirkette yapılan bazı işlemlere muhalif olan pay sahipleri, muhalif oldukları işlemin doğurduğu zararların giderilmesini isteyebilecekleri gibi, kendi paylarının şirket tarafından satın alınmasını da dava edebilirler. Türk hukukunda yeni olan bu dava, hakimiyetin kullanılması

[114] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (16.01.2016).

karşısında azınlıkta kalan ve hakimiyetin kullanılış biçimine karşı çıkan paysahiplerine şirketten çıkış imkânı vermektedir. Talep ve davanın şartı, karşı çıkılan işlemin bağlı şirket yönünden açıkça anlaşılabilir bir haklı sebebin bulunmamasıdır. Bağlı şirket yönetim kurulu üyeleri, kendilerinin sorumluluğunu gerektirebileceğini düşündükleri için yapmaktan çekinecekleri bazı tasarrufları, yukarıdan gelen talimat nedeniyle yapmak zorunda kalabilmektedirler. Böyle bir durumda kalan yönetim kurulu üyesi, kanundan doğan sorumluluğunu bertaraf edemez. Bu nedenle, yönetim kurulu üyesi, kendisine düşebilecek sorumluluğun hakim şirket tarafından karşılanması için hakim şirketle sözleşme yapmalıdır.[115]

2.1.3.6. Şirket İçin Web Sitesi Açılmamasından veya İstenen Bilgilerin Yayımlanmamasından Doğan Sorumlulukları (TTK m. 1524)

Türk Ticaret Kanunu m. 397/4 uyarınca denetime tabi olan sermaye şirketleri kurulmalarının ardından, ticaret siciline tescilinden itibaren üç aylık süre içerisinde bir internet sitesi açmalı ve burada kamuyu aydınlatma ilkesi kapsamında yayımlanması öngörülen hususları yayımlama yükümlülüğü altındadır. Bu yükümlülük de yönetim ve temsil organı olan yönetim kurulu üzerindedir. TTK m. 1524'te internet sitesinde yayımlanması gereken konular sayılmıştır.[116] Madde gerekçesinde de;

"*Bu maddede, "Elektronik işlemler ve bilgi toplumu hizmetleri" başlığı altında elektronik işlemler ve bilgi toplumu hizmetlerine ilişkin hükümler toplu olarak yer almaktadır. Bu genel hüküm dışında 1524 üncü madde bir genel hükümdür. Tasarının çeşitli hükümlerinde web sitesine konulacak içeriğe ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Web sitesi ile ilgili düzenleme, gelişmelere açıktır. Pek de uzak olmayan bir gelecekte yapılacak değişikliklerle söz konusu başlık altında yer alan düzenlemelerin genişleyebileceği düşünülmüştür. Çünkü alan çok dinamik ve bu konudaki uluslararası çalışmalar çok yoğundur.*

[115] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (16.01.2016).

[116] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 393.

Birinci fıkra: Hüküm, en üst düzeyde şeffaflığın sağlanması amacıyla öngörülmüştür. Web sitesinin, şirketle ilgili bilgilere, şirketin yaptığı açıklamalara, çağrılara, beyanlara ve hazırladığı belgelere, raporlara, finansal tablolara, sorulan sorulara verilen cevaplara, herkesin en kolay şekilde ulaşabildiği, en güvenilir şeffaflığı en üst düzeyde sağlayan araç olduğu düşüncesinden hareket edilmiştir. Hükmün internet tekniğine uydurulması bazı güçlüklere sebep olabilir. Hükmün öngördüğü web sitesi düzeni şöyle açıklanabilir: (a) Her sermaye şirketi bir web sitesi alacaktır. (b) Web sitesine bilgi toplumu bağlamında "herşey" konulabilir. "Herşey" şeffaflık ile tanımlanır ve anlam kazanır. Hükümde ilk akla gelen bilgiler, belgeler, raporlar, tablolar, çağrılar vs. (kısaca: "İçerik") yer almıştır. Bunlar sınırlı sayı (numerus clausus) değildir. İçeriğin web sitesine konulması için web sitesinin bir bölümü 1524 üncü maddenin amaç ve işlevlerine özgülenmelidir. Özgüleme olgusu "özgülemenin yapılmış olduğu" ikinci fıkrada belirtildiği üzere web sitesinin tescili değildir. Sicile kaydın kurucu niteliği bulunmayıp, özgüleme açıklayıcıdır; kamuya özgülemenin bildirilmesidir. İstenen özgülemenin sicile kaydedilmesi, sicilde özel bir numara verilmesidir. Bu sicil numarası değildir. Ancak, kanun bunu bir hükme bağlamamıştır, idarî düzenlemelere bırakmıştır. Böylece web sitesi içinde bir bölüm ayrılması gerçekleşmiş, ilân edilmiş ve resmîleşmiş olacaktır.

Web sitesine konulması gereken bir içerik konulmamışsa, hukuka aykırılığın ve yönetim kurulunun görevini yerine getirmemesinin tüm sonuçları doğar. Meselâ: genel kurulun kararı iptal edilir, yönetim kurulu sorumlu tutulur, gereğinde işlem geçerlik kazanmayabilir.

İkinci ve üçüncü fıkra: Web sitesinin sicile kaydına ilişkin hükmün anlamı birinci fıkrada açıklanmıştır.

İkinci, özellikle üçüncü fıkra yeni bir kavrama yer vermiştir. Bu kavram "yönlendirilmiş mesaj"dır. Kavram AT'ın e-ticarete ilişkin yönergesinden alınmıştır. Kastedilen üçüncü kişiye yönlendirilen (tevcihî muktazi) mesajdır. Bu mesaj yönlendirildiği andan itibaren şirketin tasarrufundan (kural olarak) çıkmıştır. Şirket bu mesajı kanunî usul ve şartlara uymadan değiştiremez. "Kanunî usul ve şartlar" ise mesajın içeriğine, niteliğine ve dahil bulunduğu kurum ile bağlı olduğu hükümlere göre değiştirilebilir. Yönlendirilmiş mesaj üçüncü kişi yönünden de

hukukî bir anlam taşır. Yönlendirilmiş mesaj, ona dayanan tarafından, yönlendirildiği şekli ile alınmış sayılır. Alınmış sayılma "üçüncü kişi tarafından biliniyor" anlamına gelmez ve böyle anlama uygun sonuçlar doğurmaz. Çünkü kimse web sitesine bakmaya, ona ulaşmaya mecbur değildir. Ancak web sitesine ve yönlendirilmiş mesaja dayanıyorsa yönlendirilmiş mesaj onun tarafından da alınmış kabul olunur. Bu kabul hukukî sonuç doğurur. Yönlendirilmiş mesaj üzerine "yönlendirilmiş" veya eşanlamlı bir ibare konularak diğer mesajlardan ayrılır. Web sitesinin tahsis edilen kısmına konulan mesajlar yönlendirilmiştir. Bunun pek az istisnası olabilir. Tahsis edilen kısımda bulunan mesajlar bu ibareyi içermeseler bile öğrenimin ve yargı kararlarının belirlediği hallerde böyle varsayılabilir. Bu hususta karine vardır.

Dördüncü fıkra: Web sitesine konulacak içeriğin sitede kalma süresine ilişkindir.

Beşinci fıkra: Yönlendirilmiş mesajlar maddeye göre saklanır"[117]

hususları yer almakta olup bu madde ile kamunun aydınlatılması için önemli olan konuları bilgi toplumunun hizmetine sunulmasını istemektedir. Yönetim kurulunun bu yükümlülüğe aykırı hareket etmesi ya da uymaması bu hususuta kusuru bulunan üyelerinin kanuna aykırı hareket etmeleri nedeniyle hukuki ve cezai sorumluluklarını doğuracaktır. Hukuki sorumluluğun doğması için bir zarar da doğmuş olması gerekmektedir.

2.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Hükümler (TTK m. 553) Uyarınca Hukuki Sorumluluğu

2.2.1. TTK m. 553 Uyarınca Sorumluluğun Özellikleri

2.2.1.1. Sorumlu Olan Kişilerin Kapsamı

[117] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (11.01.2016)

Türk Ticaret Kanunu m. 553 hükümleri getirilene kadar özel sorumluluk hâlleri düzenlenmemiş, TTK m. 553'te ise bu özel hâllere girmeyen, genel nitelik arz eden sorumluluk şartlarını ve özelliklerini hükme bağlamıştır.[118] TTK m. 553/1 uyarınca sorumluluğun nedeni, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının, kendilerine kanundan veya esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlâl edip anonim şirkete, pay sahiplerine veya şirket alacaklılarına zarar vermesidir. Kurucular organ değildir. Ancak Kanun, onların ismini yöneticilerden farklı olarak TTK m. 553'ün başlığında zikretmiştir. Zira onların sorumluluğu kuruluş aşamasına ilişkindir; onlar sonradan yönetici olmayabilir. Öğretide[119], yönetim kurulu üyelerinin özen ve bağlılık yükümüne ilişkin TTK m. 369 hükmünün kurucular için de uygulanacağı kabul edilmektedir.[120] Söz konusu hükme kaynaklık teşkil eden İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki hükümlere ilişkin olarak TTK m. 553/1'in gerekçesinde şu ifadelere yer verilmiştir;

"*6762 sayılı Kanunun 309 uncu maddesinden birçok noktada farklı olan maddenin kaynağı İsv. BK m. 754'tür. Hüküm, kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları hakkında olup; denetçiler, işlem denetçileri ve özel denetçinin sorumluluğu 554 üncü maddeye tabidir. Hüküm 6762 sayılı Kanunun 309 uncu maddesinin aksine hem doğrudan hem de dolayısıyla zarara uygulanır.*

Kaynak ile 553 üncü madde arasında dört fark vardır. Hükmümüzde, "kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları" denilerek açıkça görevli kişiler ifade edilmiştir. Kaynakta ise, "yönetim kurulu üyeleri ile yönetim ve tasfiye ile uğraşan kişiler" ifadesine yer verilmiştir. Geniş anlama sahip

---

[118] Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının sorumluluğu başlıklı TTK madde 553'e göre;
"(1) Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurularıya ihlal ettikleri takdirde, kusurlarının bulunmadığını ispatlamadıkça, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdiklöeri zarardan dolayı sorumludurlar.
(2) Kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkisiyi, kanuna dayanarak, başkasına devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişileerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hali hariç, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmazlar.
(3) Hiç klimse kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamaz; bu sorumlu olmama durumu gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınamaz."

[119] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 393.

[120] Kaya ve Hızır 2012, s. 107-108.

"uğraşan" sözcüğü ile görevli olmadığı halde yönetime ve tasfiyeye karışan, talimat veren, yönetimi ve tasfiyeyi yönlendiren, bir bakıma arkadan yöneten büyük paysahipleri başta olmak üzere, gizli yöneticiler ve tasfiye memurları (öğretideki deyimle, "fiili organ"lar) kastedilmiştir. Bu geniş kapsamlı ibarenin hukukumuza aktarılması halinde (banka hukukundaki deneyim ve birikim gözönüne alınınca) ibarenin amacı ve İsviçre'deki anlayışı aşan bir anlam ve boyut kazanacağından endişe edilmiştir. Böyle ucu açık bir ibareyi hükme koymak yerine mevcut "yöneticiler" sözcüğünün yorumlanmasının öğretiye ve yargı kararlarına bırakılmasının, bu yolla daha dinamik bir anlayışın hukukumuza egemen olabileceği düşünülmüştür. İkinci fark, "kurucular"ın da fıkrada (kaynağın aksine) anılmış olmasıdır. İsviçre, 754 üncü maddeyi yönetim ve tasfiye ile uğraşanlara özgülemek istemekte, 753 üncü maddede kuruluşa ilişkin sorumluluğun düzenlenmiş olduğu düşüncesine ağırlık tanımaktadır. Oysa kurucuların, Tasarının 549 ilâ 552 nci maddelerine girmeyen görev aykırılıkları olabilir. Çünkü, fark hükmümüzde "kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlerin" ihlâli denilerek sorumluluğu doğuran sebepler somutlaştırılmıştır. Eşit işlem, sermayenin korunması gibi ilkelerin kanunda açıkça yer almış olması görev ve yetkilerin 374 ilâ 378 inci maddelerde belirginleşmiş bulunması ve diğer ilgili hükümlerin kesin yükümler öngörmesi ve nihayet özen ve bağlılık yükümlerinin, şirketler topluluğuna ilişkin özel düzenlemeler dahil duraksamalara olanak tanımayan nitelikte ortaya konulmuş olması somutlaştırmanın olası sakıncalarını ortadan kaldırmıştır. Buna rağmen açık olmayan bir ifade kullanılması nesnelliği zedeleyebilirdi. Kaynak "yükümlerin ihlâli" ibaresiyle bu konuda bir belirsizliğe yer vermiştir. Dördüncü fark İsviçre'de "kasıt ve ihmâlle" denilerek kusurun derecesinde ayrıma vurgu yapılarak mahkeme yönünden bir rehber hüküm oluşturulmuş olmasına rağmen, 557 nci madde zaten bu ayrımı yaptığı için hükmümüzde "kusur" sözcüğü ile yetinilmiş olmasıdır. Ayrıca BK m. 43 ve 44'ün bu konuda açık olduğu da dikkate alınmıştır."[121]

Yönetim kurulu üyelerinin, sakat kararları icradan kaçınması gerektiği için icrası söz konusu olan kararı sıhhat yönünden incelemek zorundadır. Aksi durumda,

[121] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (15.1.2016).

sakat kararların yerine getirilmemesi değil, yerine getirilmesi sorumluluk doğurur. Sakatlığı ise yokluk ya da butlan düzeyinde olan kararlar için bu ilke mutlak olarak uygulanır. İptal edilebilir olan kararlar için de aynı sonuca varmak gerekecektir. TTK m. 446/1-c ve d bentleri, genel kurul aleyhine, yönetim kuruluna "kurul" olarak iptal davası açma hakkını tanımakta ve ayrıca "yerine getirilmesi kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa" yönetim kurulu üyelerinden her birine de dava açma hakkı tanınmaktadır. Dolayısıyla, kanun koyucu TTK m. 446/1-d bendinde yer alan söz konusu hükümle genel kurul kararlarının icrasının yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna yol açabileceğini kabul etmektedir. Bu hükmün getiriliş amacı ise, üyelerin şahsi sorumluluklarının önlenebilmesi amacını taşımaktadır. Dolayısıyla, yönetim kurulu üyeleri sakat bir genel kurul kararı söz konusu ise bunu icradan kaçınabilir.[122]

"Organ" kavramı Türk Medeni Kanunu (TMK)'nda tanımlanmış değildir. Ancak TMK m. 50'ye ilişkin yorumlar iki tür organın varlığı üzerine kurulmuştur. Bunlardan ilki, kanun veya esas sözleşmeye dayalı olarak belirlenen ve tespiti de nispeten daha kolay olan "şekli (formel) organlar"; ikincisi ise kanunda ve esas sözleşmede organ olarak nitelendirilmemekle birlikte, iradenin oluşumuna veya açıklanmasına katılan veya idare veya temsil görevine katılan "fiili organlar"dır. Dolayısıyla, anonim şirketler hukukunda organların sorumluluğu söz konusu olduğunda, dar anlamı itibariyle sadece kanun veya ana sözleşme ile öngörülen organları değil; esasında bu işi yapanları, yani fiilen yönetimle görevli kimseleri de kapsayacak genişlikte "fonksiyonel" bir organ kavramından hareket etmek gerekir. Fonksiyonel organ, gerçekte bir organa özgü görevleri yerine getiren ve şirketin iradesinin oluşumunda etkili olan organları kapsar. Bunun sonucu olarak, hem bu kişilerin hukuka aykırı fiillerinden tüzel kişinin sorumlu tutulması hem de bu kişiler tarafından yapılan hukuki işlemlerin tüzel kişiyi bağlaması sağlanır.[123]

Yönetici, anonim şirket adına karar alıp onu icra eden (idare) veya imza yetkisi (temsil) bulunan; bu suretle şirket konusunu gerçekleştirmek amacıyla gerekli işlemleri yapan kişi veya kişilerdir. Ticari mümessiller (temsilciler) ve genel yetkili

[122] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 394.
[123] Akdağ Güney 2016, s. 237-238.

vekil ve temsilciler de bu sınıfa girer. TTK m. 553'te sorumlu olarak gösterilenler, sınırlı sayıda değildir. Dolayısıyla bu yönetici kavramının içine "fiili organlar" da girer. Fiili organ (fiili yönetim kurulu üyesi) ise esasında tüzel kişinin yetkili organı tarafından yönetim kuruluna seçilmemiş ve sicile tescil edilmemiş olmakla birlikte, fiilen yönetim kurulunun karar almasında doğrudan ya da dolaylı olarak etki eden kişi veya kişilerdir. TTK m. 553 anlamında fiili organ da sorumluluğun şartları gerçekleşmişse (kusurlu hareketi hatta ihmali nedeniyle doğan zararlardan ötürü) sorumlu tutulabilir. Sorumluluğun kapsamına genel kurul girmez. Genel kurul sadece karar organıdır, icra organı değildir. Bu durumda sorumluluk icra organına ait olacaktır.[124]

6102 sayılı TTK ile getirilen "tek kişilik anonim şirket"lerde, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu ile çok üyeli yönetim kurulunda görev alan üyelerin sorumluluğu arasında bir fark yoktur. Bu açıdan, sorumluluk koşulları itibariyle TTK, özel bir düzenleme getirmemiştir. Ancak çok üyeli yönetim kurulunun, kurul niteliğinde çalışması ve üye sayısının birden fazla olması sebebiyle işin doğası gereği sorumluluk açısından bazı hükümlerin uygulanması mümkün olmamaktadır. Örneğin, tek kişilik yönetim kurulu üyesine karşı şirket adına sorumluluk davası bu göreve seçilecek yeni üye veya MK m. 426/3 uyarınca mahkemece atanacak temsil kayyımı tarafından açılacaktır. Şirket ortaklarının ve alacaklılarının dava hakları açısından ise tek üyeli yönetim kurulu ile çok üyeli yönetim kurulu arasında bir fark bulunmamaktadır. Tek kişilik yönetim kurulu üyelerine karşı açılacak sorumluluk davasında, farklılaştırılmış teselsül ilkesi ancak yönetim kurulu üyesi ile birlikte şirketin diğer yöneticilerinden bazılarının da sorumlu olması halinde uygulanabilir. Yani, zarar doğurucu eylemi, yönetim kurulu üyesi ile birlikte genel müdür, muhasebe müdürü ya da başka bir şirket çalışanının birlikte gerçekleştirmiş olmaları durumunda, TTK m. 557 uyarınca, sorumlulardan herbiri zararın oluşumundaki etkileri oranında sorumlu olurlar.[125]

2.2.1.2. Sorumluluğun Temel Kaynakları

[124] Kaya ve Hızır 2012, s. 107-108.
[125] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 446-447.

Sorumluluğa ilişkin ilkelerin sadakat yükümlülüğü ile ilişkisi gerek özel hukuk gerek kamu hukukunda çeşitli yaptırımların öngörülmesini beraberinde getirmiştir. Bu açıdan yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk davası ile karşı karşıya kalabilecekleri düşüncesi, onların karar ve davranışlarını daha dikkatli alma yönünde hareket etmeye sevk eder. Sadakat yükümlülüğ ile sorumluluk davası arasında yoğun bir bağlantı vardır; bu sebeple de sadakat yükümlülüğünün ihlalinin şirketi zarara uğrattığı hallerde, sorumluluk davasının koşulları meydana gelir.[126]

Türk Ticaret Kanunu m. 553'te sayılan kişilerin sorumluluğunun temel kaynağı olarak, kanun veya esas sözleşme uyarınca kendilerine düşen yükümlülükleri kusurlarıyla ihlâl etmeleri gösterilmiştir. Burada sorumluluğu doğrudan temel fiiller; örneğin yönetim kurulunun eşitlik ilkesine aykırı davranması, sermayenin korunması ilkesine aykırı kararlar alması gibi fiilleridir. Hemen belirtmek gerekir ki yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkilerini devretmesi mümkündür. Eğer yönetim kurulu, yönetim ve temsil olmak üzere yetkilerini kanuni sınırlar içinde devretmişse, bu halde TTK m. 553/2 uyarınca sorumluluk da devrolunmuş olur. Şu kadar ki; Kanundaki sınırlara uyulsun (örneğin, yönetim kurulunun TTK m. 375'te belirtilen devredilemez yetkilerine girmesin) ve yetki devrinin gerçekleştiği organ veya kişiyi seçme konusunda özenli davranılmış olsun. Bu iki şart gerçekleşmemişse, yetki devri gerçekleşmemiş gibi sonuç doğar ve yapılan işlemden dolayı yönetim kurulu sorumlu olur. Buradaki görev ve yetkinin devrinden, örneğin yetki yönetim kurulundayken işin yardımcılara yaptırılması gibi durumlar anlaşılmamalıdır. Burada yetki bırakılmakta veya devredilmektedir; yetki yönetim kurulundayken yardımcılara yaptırılırsa, TBK m. 116 uyarınca, yardımcı kişinin fiilinden doğan sorumluluktan söz edilir.[127]

Bu aşamada, belirtilmesi gereken önemli bir diğer husus; TTK m. 553/3 hükmüdür. Eski TK'da yetki devri söz konusu hallerde dahi yönetim kurulunun genel bir gözetim ve denetim yükümlülüğü altında olduğu ileri sürülmekte ve böylece, kusursuz olduğunu kanıtlasa bile yönetim kurulunun sorumluluğuna gidilebilebilmekteydi. Şöyle ki yönetim, her türlü kanuna ve esas sözleşmeye

[126] Ayan 2013, s. 198.
[127] Kaya ve Hızır 2012, s. 108.

aykırılıktan dolayı bu torba hükümle sorumlu tutulduğu için, insan sınırlarının üzerinde bir gözetim çabası göstermesi gerekiyor, buna rağmen kanuna veya esas sözleşmeye aykırılık nedeniyle ortaya çıkacak zarardan ötürü hemen sorumluluğuna gidiliyordu. TTK'da öngörülen sistem ile artık şu ilke kabul edilmektedir: Yönetim kurulunun (devredemediği veya devretmediği yetkiler için) yine bir üst gözetim yükümlülüğü vardır ve bu durum sorumluluğa yol açabilir. Fakat eğer yönetim kurulu, meydana gelen zarar ile halin icabına göre doğrudan ya da dolaylı olarak sorumludur denemiyorsa; yani yönetim kurulunun devredilen yetki sonucunda bu hukuka aykırılığı görme, tahmin etme ve önleme imkânı yoksa, sorumluluğu da doğmaz.[128]

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarında TTK m. 557 uyarınca farklılaşmış teselsül ilkesi benimsenmektedir. Yargılama neticesinde hükmedilecek sorumluluk açısından, TTK m. 555/2'ye göre, pay sahibinin açacağı davada, gerekli koşulların oluştuğu durumlarda, mahkemenin dava giderlerini ve avukatlık ücretini şirket ile davacı pay sahibi arasında hakkaniyete göre paylaştıracağı kabul edilmektedir.

2.2.2. Uğranılan Zarar ve Zararın Talep Edilmesi

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun şartlar, zararın doğrudan veya dolaylı olarak gerçekleşmesi ile ortaya çıkabilecektir. TTK m. 553, hem doğrudan hem de dolaylı zararlar için uygulanabilecek bir hükümdür. Doğrudan zarar, kurucuların, yönetim kurulunun, yönetim kurulu üyesinin, diğer yöneticilerin veya tasfiye memurlarının, kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir yükümlülüklerini ihlâl ederek, anonim şirketin, pay sahibinin veya şirket alacaklısının doğrudan malvarlığında meydana gelen bir değer azalması veya beklenen bir değer artışının engellenmesi suretiyle meydana getirdikleri zarardır. Dolayısıyla zarar ise, yönetim kurulu üyesinin kanuna veya esas sözleşmeye aykırı bir davranışıyla şirketin malvarlığında meydana gelen zararın ortakların ve alacaklıların malvarlığına yansıması durumudur. Şirketin doğrudan uğradığı zarar, pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının dolaylı zararını oluşturur. Şirket uğradığı zararı kendisi talep

[128] Kaya ve Hızır 2012, s. 109.

edebileceği gibi ortaklar ve alacaklılar da uğradıkları dolayısıyla zarara istinaden dava hakkına sahiptir. Tazminat, kim doğrudan zarara uğradıysa ona ödenir. Pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının dolaylı zararı ve bunun giderilmesi ise TTK m. 555 ve 556'da düzenlenmiştir. Pay sahipleri ve şirket alacaklılarının dolaylı zararında şirket doğrudan zarar gören kişi konumunda olduğu için, davayı kim açarsa açsın, mahkemece hükmedilecek tazminat şirkete ödenir. Ancak doğrudan doğruya uğranılan zararlar sebebiyle açılacak davalarda ortaklar ve alacaklılar tazminatın kendilerine verilmesini talep edebilirler. Bunun maddi olarak sınırı uğranılan zarar ile sınırlıdır.[129] TTK m. 555'in gerkçesinde şu ifadelere yer verilmiştir;

"*Şirketin uğradığı zararın şirket tarafından 553 ve 554 üncü maddelerdeki sorumlulardan talep edilmesi, yani aktif dava ehliyetinin şirkette olması normaldir. Ayrıca şirketin ihmâli veya sorumluların şirkete hakim olmaları sebebiyle davayı açamamaları olasılığı düşünülerek, zararın tazmini davasını açmak hakkı şirketin paysahibine de verilmiştir. 6762 sayılı Kanunun 309 uncu maddesinin aksine, şirket alacaklısına bu hak tanınmamıştır. Alacaklı 556. madde uyarınca ancak şirketin iflâsı halinde, tazminatın şirkete ödenmesini talep hakkını haiz olur.*

Böylece paysahibi dava açabilme yetkisi yönünden şirketle aynı düzeyde kabul edilerek alacaklıdan ayrılmıştır. Kanun şirketin borçlarını ödediği sürece alacaklının zarara uğramadığı varsayımını kabul etmiştir.

Birinci fıkrada (gene 6762 sayılı Kanunun 309 uncu maddesinin aksine) doğrudan ve dolaylı zarar ayrımı yapılmamıştır. Şirket doğrudan zararının varlığında tazminat davasını ikame edebilir; çünkü şirketin 553 ve devamındaki hükümler çerçevesinde dolayısıyla zarara uğraması olanağı yoktur. Paysahibi ise hem doğrudan hem de dolayısıyla zararının varlığında bunun tazminini isteyebilir. Paysahibi dolayısıyla zarara uğradığı takdirde, tazminatın şirkete verilmesi suretiyle payındaki değer düşüklüğünü gidermek amacıyla dava açabilir.

[129] Akdağ Güney 2016, s. 187189.

Paysahibi, uğradığı zarar karşısında hareketsiz kalan şirketin yerine davayı açacağı için, dava giderlerini düşünüp davadan vazgeçmesini önleme düşüncesiyle ikinci fıkra öngörülmüştür."[130]

Doğrudan uğranılan zarara ise şu örnekler verilebilir: Kurucular açısından; kuruluş aşamasında sermaye taahhüdü olarak bir marka getiren kişinin bu markasının değerini, bilirkişiyle anlaşarak esas sözleşmeye olağandan daha az miktarda yazmaları Yönetim kurulu açısından; bir ortağına haksız olarak kar payı vermemişse, hukuka aykırı bilanço hazırlayarak üçüncü kişiyi aldatarak kredi elde etmesi durumunda, tasfiye memurları açısından; örneğin kasten veya ihmal ile bir şirket alacaklısının alacağı henüz ödenmeden şirketin tasfiye aşamasının tamamlandığını ticaret siciline bildirerek şirketin ticaret sicilinden terkinini gerçekleştirmesi durumunda doğrudan uğranılan zarardan söz edilebilecektir. Doğrudan zararın davacısı açısından; doğrudan zarara kim uğradıysa davayı onun açması ve tazminatın da ona ödenmesi prensibine daynamaktadır. Davalı ise Kanunda belitilenlerden hangisi veya hangileri kusurlu ise onlardır. Eğer şirket dava açıyor ve davalı yönetim kurulu ise, şirkete bir kayyım atanması gerekir.[131]

Yargıtay, kusurlu ve kötü yönetimleri ile anonim şirketin faaliyetini durdurmasına ve bunun sonucunda ortaklık aleyhine takip yapan alacaklının alacağını tahsil edememesine neden olan yönetim kurulu üyelerinin alacaklı davacıya karşı doğrudan doğruya sorumlu olduğu görüşünü benimsemiştir.[132] Yargıtay bir diğer kararında alacaklıları zarara uğratmak amacıyla bilinçli olarak şirket malvarlığını yapay işlemlerle azaltan yöneticilerin, alacaklıları doğrudan doğruya zarara uğrattıkları sonucuna varmış ve alacaklıların bu takdirde yönetim kurulu üyelerine karşı kendilerine ödenmek üzere tazminat davası açabileceklerini içtihat etmiştir.[133] Buna karşılık Yargıtay bir başka kararında, ortakların, yönetim kurulu aleyhine kusurulu işlemleriyle şirketin mali durumunu kötüleştirip kâr paylarının

---

130 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (20.1.2016).

131 Kaya ve Hızır 2012, s. 110-111; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 397-399.

132 Yargıtay 11. HD. 11.03.2002, E. 2001/9198 K. 2002/2097 sayılı kararı için bkz. Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 399.

133 Yargıtay 11. HD. 14.02.2006, E. 14844 K. 1396 sayılı kararı için bkz. Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 399.

azalmasına neden oldukları gerekçesiyle açtıkları doğrudan zarara dayalı davayı, doğrudan zarar bulunmadığı gerekçesi ile reddetmiştir.[134]

Türk Ticaret Kanunu m. 555 ve 556'da, şirketin zararı ve iflâsı hâlinde, anonim şirketin ve bazı şartların gerçekleşmesi ile birlikte pay sahibinin ve alacaklıların dava açabileceği öngörülmüştür. TTK m. 555 ve 556'da "şirketin zararı" üst başlığı bu açıdan anlamlıdır. Yani davayı alacaklılar veya pay sahipleri açsa dahi kendi zararlarını değil "şirketin uğradığı zararların" tazminini isteyeceklerdir. Burada "dolaylı zarar" kavramına geri dönüş yapılmalıdır. Dolaylı zarar, bir kişiye yöneltilen bir fiil dolayısıyla, o kişinin malvarlığında meydana gelen bir zararın, bir başkasının malvarlığına yansıması suretiyle oluşan zarardır. Doğrudan zarar görenin zararı giderilirse, dolaylı zarar görenin zararı da giderilmiş olacaktır. Dolaylı zarar ancak kanunda öngörülmüş ise talep edilebilir ve dolaylı zararını talep eden kişi, bu zararın giderilmesi için ödenecek tazminatın kendisine değil doğrudan zarar görene ödenmesini talep edebilir. Ancak bu durum uygulamada, davacının kendisine ödenmeyecek bir tazminat için bu kadar külfeti çekmeye katlanmadığı için, dolaylı zarar görenin pek dava açmaya yanaşmaması sonucunu doğurmaktadır. Kanunlarda, bu sonucun doğmaması için, yargısal yükleri hafifletici bir takım teşvik hükümleri öngörülmektedir. Örneğin dava giderlerinin doğrudan zarar gören tarafından karşılanması gibi.[135]

Türk Ticaret Kanunu m. 555'te anonim şirketin iflâs etmediği bir halde, sorumlu olan kişi veya organa doğrudan zarar gören anonim şirketin ve dolaylı zarar gören olarak pay sahibinin dava açabileceği öngörülmüştür. Alacaklıya ise bu durumda uğradığı dolaylı zararları için dava açması kabul edilmemiştir. Her iki hâlde de mahkemece hükmedilecek tazminat, şirkete ödenecektir. TTK, Eski TK'nın aksine bu imkânı alacaklıya tanımamıştır. Pay sahibinin dava açma hakkı, sermaye payının değerinin düşmesine dayanır ve TTK m. 558/2 dolayısıyla, genel kurul tarafından alınan ibra kararından itibaren 6 ay sonra sona erer. Aynı şekilde eğer genel kurul oylamasında ilgili pay sahibi olumlu oy vermişse veya ibra kararını bilerek payı devralmışsa, dolaylı zararlarını dava edemez. Zira bu durumda dava

[134] Yargıtay 11. HD. 28.04.2006, E. 3292, K. 4814 sayılı kararı için bkz. Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 399.

[135] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 397-399; Üçışık ve Çelik 2013, s. 551-560.

açmak, hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilir. Esasında TTK m. 556'da da anonim şirketin zarar görmesi söz konusudur. Ancak hükümde üzerinde durulan husus, anonim şirketin iflâs etmesidir. Eğer anonim şirket iflâs ederse, dolaylı zararı talep edebilecek pay sahibinin yanına burada bir de alacaklı eklenmektedir. TTK m. 556'nın sistemi şu şekilde özetlenebilir: Anonim şirket iflas edince, şirketin zararı nedeniyle sorumluluk davasını, pay sahibinden ve alacaklılardan önce iflâs idaresi açacaktır. Bu bir zorunluluktur. Bu önceliğin nedeni, hukukun amacının artık şirketin varlığını korumak değil, malvarlığının alacaklıların menfaati için masaya temin edilmesidir. Eğer iflas idaresi bu davayı açmazsa, bu sefer şirketin zararını pay sahibi veya şirket alacaklısı talep edebilir.[136]

Tek kişilik yönetim kurulu üyelerine karşı şirket adına açılacak sorumluluk davasında, sorumlu tutulmak istenen tek kişilik yönetim kurulu üyesi ise ona karşı şirket adına sorumluluk davası, ve bu göreve seçilecek yeni üye veya TMK'nın 426. maddesi uyarınca atanacak temsil kayyumu tarafından açılır. Bu dava ile talep edilen, yönetim kurulu üyelerinin kusurlu eylemleriyle şirkete verdiği zararın tazmin edilmesi olacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin verdiği doğrudan zararların, ortaklar ve alacaklıların dolaylı zararı kabul edilerek ortaklığın dava hakkından bağımsız bir dava hakkı tanıdığının kabulü gerekmektedir. Şirketin bu şekilde bir tazminat davası açabilmesi için yönetim kurulunun kusurlu hareketi sonucu somut bir zararın doğmuş olması gerekmekte olup yalnızca zarar tehlikesinin varlığı dava hakkını doğurmaz. Mesela; yönetim kurulu üyelerinin özensiz şekilde kredi vermesi nedeniyle bankanın yönetim kurulu üyeleri aleyhine tazminat davası açması için borçlunun usulünce takip edilmesi ve verilen kredinin geri alınamayacağının kesinleşmesi gerekmektedir.[137]

---

136 Kaya ve Hızır 2012, s. 111-112.

137 Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 396-397. Ayrıca bkz. Ersin Çamoğlu, "Anonim Ortaklıklarda Tek Kişilik Yönetim Kurulu", **Prof. Dr. Ata Sakmar'a Armağan**, Galatasaray Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2011, Sayı: 1; Ünal Tekinalp, **Tek Kişilik Ortaklıklar**, **I. Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ANONİM ŞİRKETLERDE YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SORUMLULUĞUNA İLİŞKİN ORTAK HÜKÜMLER

3.1. Birlikte Sorumluluğun Bir Görünümü: Farklılaştırılmış Teselsül (TTK m. 557)[138]

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin müteselsil sorumlulukları halinde indirim durumunun şahsileşmesi sebebiyle bunu dış ilişkide zarar görene karşı ileri sürüp süremeyeceği İsviçre'de ve öğretide yoğun bir tartışma konusu yaratmıştır. 6102 sayılı TTK hazırlanırken bu tartışmalar dikkate alınmış ve TTK m. 557'de böyle bir hükme yer verilmesi yoluna gidilmiştir. İsviçreli hukukçu *Oftinger* tarafından ileri sürülen ve kabul gören bu anlayışa göre, *"haksız fiilden sorumlu olan kişi sadece başkaları da kendisi ile birlikte sorumlu olduğu için, zarar görene karşı daha ağır bir hukuki duruma düşürülmemelidir. Zarar veren tek başına sorumlu olsaydı, zarar görene karşı ileri sürebileceği bireysel indirim sebeplerini, birden çok kişiyle sorumlu olduğu için ileri sürememesi adil ve hakkaniyete uygun değildir."* Buna göre, farklılaştırılmış teselsül ilkesi, borçluların dış ilişkide alacaklıya karşı bireysel indirim sebeplerini ileri sürebilmesi ve bu anlamda da sorumluluğun kapsamının daraltılması anlamına gelir. Ancak farklılaştırılmış da olsa bu tür müteselsil sorumlulukta, her bir borçlunun alacaklıya karşı teselsül tavanı içinde, müteselsil sorumluluk gereği açığı kapama yükümü aynen devam eder.[139] "Teselsül ve rücu" başlığını taşıyan TTK'nın 557. maddesine göre;

---

[138] Yeni TTK çerçevesinde "farklılaştırılmış teselsül" konusunda yazılmış kapsamlı bir çalışma için bkz. Yılmaz Yördem, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversistesi Sosyal Bilimler Entitüsü, Konya 2014.

[139] Akdağ Güney 2016, s. 256-261.'den naklen

"*(1) Birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları halinde bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine isnat edilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olur.*

(2) Davacı birden çok sorumlu kişiyi zararın tamamı için birlikte dava edebilir ve yargıcın aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini isteyebilir.

(3) Birden çok sorumlu arasındaki rücu, durumun bütün gerekleri dikkate alınarak yargıç tarafından belirlenir."

Eski TK m. 336'da kabul edilen birlikte sorumluluk sistemi "tam teselsül hâlinde sorumluluk" idi. Bu sisteme göre yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açan kişi, ortaya çıkan zarar için yönetim kurulu üyelerinin kusur derecelerine bakmaksızın, herhangi birini zararın istediği tutarı için takip edebiliyordu. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin müteselsilen sorumlu tutulma ilkesi kanunda emredici olarak düzenlendiğinden, bunun esas sözleşme ile ortadan kaldırılması mümkün olmayıp, sorumluluğu olan kişi ile şahsileştirme yoluna gidilmeden yönetim kurulunun bütün üyelerinden zararın tahsili amaçlanmaktaydı.[140] 6102 sayılı TTK m. 557'de ise eski Kanunun benimsediği sistem terk edilerek ve "farklılaştırılmış teselsül" sistemi kabul edilmiştir. Bu doğrultuda, yönetim kurulu üyelerinin zararın ortaya çıkmasında sebebiyet verdikleri oran, mahkemece tazminat miktarı hesaplanırken dikkate alınacaktır. Bu teselsül sisteminin üç temel unsuru vardır. İlk olarak hiç kimse, uygun illiyet bağına göre kendisinin sebep olmadığı zararlardan sorumlu değildir. İkinci olarak, her sorumluluk, dış ilişkideki kişisel kusurun varlığına bağlıdır. Üçüncü olarak ise, kusurun derecesi ve durumun gerekleri artık teselsülde dikkate alınacaktır. Davacı, tıpkı eski sistemde olduğu gibi, burada da birden çok kişiyi aleyhine aynı anda aynı dava ile takip edebilir. Ancak tam teselsülün aksine, mahkeme bu kişilerin somut olaydaki kusur derecelerini, münferit indirim sebeplerini, vs. "dış ilişkideki

[140] Necla Akdağ Güney, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 215 vd.; Ayan 2013, s. 242.

sorumluluk için" tek tek tespit edecektir. Böylece her bir davalı için "sorumluluk tavanını" belirleyecek ve sorumluluğa buna göre hükmedecektir.[141]

6102 sayılı TTK, sorumluluğun kapsamına ve zarara ilişkin olarak farklılaştırılmış teselsül ilkesini de esas alarak düzenlemiş, Kanunun gerkçesinde ayrıntılı bir düzenleme getirerek örneklerle bu hükme açıklık getirmiştir.[142]

---

[141] Kaya ve Hızır 2012, s. 112-113; Dedeağaç ve Sapan 2013, s. 69-71.

[142] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi

"***Madde 557 -*** *1991 tarihli anonim şirket reformuyla köklü bir şekilde değiştirilen İsv. BK m. 759'dan alınan 557 nci madde, BK'nın sorumluluğa ilişkin ilkeleriyle uyum içinde bulunan bir anlayışla anonim şirkete özgü sorumluluk sistemi bağlamında müteselsil sorumluluk ile zararın tamamının birlikte dava edilmesi ve rücu ilişkilerini düzenlemektedir. Kaynak hüküm uzun yıllardan beri sorumluluk ve anonim şirketler hukuku öğretilerinde güçlü gerekçelerle savunulan hakim görüşün ürünü olduğu için bu ülkede olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Böylece, İsviçre'de 1991 yılına kadar İsv. BK'nın eski 759 uncu maddesine dayalı olarak anonim şirketler uygulamasında egemen bulunan ve özellikle Federal Mahkeme Kararları bağlamında sert eleştirilere konu yapılan mutlak teselsül anlayışı terk edilmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi 1995 tarihli bir kararında (BGE 4C.147/1995), anılan maddede yer alan farklılaştırılmış teselsül ilkesini, eski hukukun güncelleştirilmiş yorumu olarak nitelendirmiş bu sebeple 1/07/1992 tarihinden önceki olaylara da uygulanabileceğini belirtmiştir.*

Mutlak teselsül ilkesi (öğretide eleştirilmiş olmasına rağmen) Türkiye'de de genel kabul görmüştür. Bu girişin ışığında, 557 nci maddeye temel veren düşünceleri aydınlatmak ve yeni sistemi açıklayabilmek amacıyla (fıkralara ilişkin gerekçelere geçmeden önce) üç noktanın altını çizmek gerekir.

1) Müteselsil sorumluluk ağırlaştırılmış sorumluluk demek değildir. Bu tür sorumluluk, birden çok kişinin birlikte verdikleri zarardan zarar görene karşı birlikte sorumlu olmaları anlamına gelir. Yoksa, müteselsil sorumluluk, sorumluların tek başlarına sorumlu tutulsalardı bağlı olacakları sorumluluk rejiminden daha ağır şartlar içeren bir rejimle karşı karşıya bırakılmaları şeklinde yorumlanamaz. Başka bir deyişle, müteselsil sorumluluk birden çok kişinin, bu arada anonim şirketlere ilişkin hükümler çerçevesinde şirket yönetim kurulu üyelerinin, mevcut zarardan, bu zararın birlikte verilen zarar olup olmadığı dikkate alınmaksızın sorumlu tutulmalarını haklı göstermez. Ayrıca, BK m. 43 (1) hükmü, yargıcın, tazminatın türünü ve kapsamını durumun gereğine ve kusurun ağırlığına göre belirlemesini öngörmüştür. Bunun gibi, BK m. 44 uyarınca zarar gören, zarara razı olmuşsa, eylemi zararın doğmasına veya çoğalmasına yardım etmiş ve zarar verenin durumunu ağırlaştırmışsa hâkim tazminat tutarını indirebilir veya tazminatı vermekten büsbütün vazgeçebilir. Hakim öğreti bu hükümlerin müteselsil sorumlulukta da uygulanabileceğinden şüphe etmemektedir. Ancak, uygulamaya başka bir anlayış hakim olmuş, müteselsil sorumluluğu "birlikte verilen zarar" kavramının tanımladığı ile tazminat hukukunun temel ilkesinin uygun nedensellik ilkesi olduğu gerçeği geri plana itilmiş ve sorumluların tümü bütün zarardan (bu arada uygun nedensellik kurallarına göre dışarda kalan) sorumlu tutuldukları gibi, BK m. 43 ve 44 hükümleri de müteselsil sorumlulukta sadece iç ilişkide dikkate alınmıştır. İsviçre Federal Mahkemesi çeşitli kararlarında mutlak teselsül yorumunu kabul edip İsv. BK m. 43, 44 (BK 43, 44)'ün dış ilişkide uygulanmasını reddetmiştir.

2) Sorumluluk, dolayısıyla tazminat hukukunu, uygun nedensellik bağı kuralları yönetir. Bunun doğal sonucu olarak, anonim şirketin yönetim kurulu üyelerinin şirkete birlikte değil de tek başlarına verdikleri zarardan, müteselsilen değil, tek başlarına sorumlu olmaları gerekir. Zarardan sorumlu olmayan, yani uygun nedensellik bağının dışında kalan kişinin alacaklının korunması uğruna sorumlu tutulması, müteselsil sorumluluk kavramına açıkça aykırı olduğu gibi hukuka ve adalete de terstir.

3) Müteselsil sorumluluğun uygulandığı hallerde, önce, sorumluların tek başlarına ve birlikte verdikleri zarar birbirinden ayrılmalıdır. İkinci olarak birlikte verilen zararda da kusurun ağırlığına ve diğer indirim olgularına göre farklılaştırılmış teselsüle gidilmelidir. Böylece birlikte

verilen zararda herbir tazminat yükümlüsüne isnat edilebilen zarar da belirlenmelidir. Teselsül tavanı içinde müteselsil sorumluluk gereği açığı kapama yükümü aynen devam eder. Diğer yandan, bu ayrımı ve teselsül farklılaştırmasını zarara uğrayan yapamaz. Bu sebeple, davacının zararın tamamını dava etmesine ve her bir davalının müteselsilen veya tek başına ödemesi gereken tazminat borcunu belirlemesini mahkemeden talep etmesine izin verilmelidir. Aksi halde, davacı hem davayı açarken hem de dava sonrasında, aşamayacağı güçlükler ve çözemeyeceği sorunlarla karşılaşır.

Birinci fıkra: Birinci fıkra İsviçre doktrininin adlandırmasıyla farklılaştırılmış teselsül öğretisini hükme bağlamıştır. Anılan öğreti müteselsil sorumluluğun "birlikte verilen zarar" için söz konusu olabileceği, birlikte verilen zarar dışındaki sorumluların tek başlarına verdikleri zararlardan, sadece zararı verenin sorumlu tutulması gerektiği ve müteselsil sorumluların teselsül tavanına kadar, kusurlarına ve somut olay gerçeğine göre zararı tazmin etmeleri anlayışına dayanmaktadır. Bu yaklaşım 557 nci maddenin birinci fıkrasında, "aynı zararın" tazmini ibaresi bağlamında, birlikte zarar vericilerden, yani tazminat yükümlülerinden herbirinin kusuruna ve durumun gereklerine göre ve her birine "şahsen isnat edilebildiği ölçüde" şeklinde ifade edilmiştir.

Farklılaştırılmış teselsül anlayışının ilkelerini şöyle sıralayabiliriz:

Birinci İlke: 557 nci maddenin birinci fıkrası, dolayısıyla farklılaştırılmış teselsül, birlikte zarar verenlerin dış ilişkideki sorumluluklarını düzenlemektedir; yoksa bu hüküm sorumluların iç ilişkideki sorumluluk ilişkileri hakkında öngörülmüş bir rücu hükmü değildir.

İkinci İlke: Müteselsil sorumluluğun kabul edildiği durumlarda (çoğu kez) zararın bir kısmı, müteselsil sorumlular tarafından birlikte verilebilir, bir kısmı da, tazminat yükümlülerinden bazılarının, anonim şirkete ilişkin hükümler anlamında hukuka aykırı, kişisel eylem ve kararlarının ürünü olabilir. Meselâ; A, B, C, D, E adlı üyelerden oluşan bir yönetim kurulunda bu üyelerin tek başlarına ve birlikte verdikleri toplam zarar 4000 ise ve bunun 2000'i bu beş kişi tarafından birlikte verilmiş, geriye kalanın 1000'i A, 500'ü D ve 500'ü de E'ye tek başlarına isnat ediliyorsa, 2000'den A, B, C, D, E müteselsilen ve zararın diğer bölümünden de kendilerine isnat edilen tutarda A, D ve E tek başlarına sorumlu olur.

Birinci fıkrada yer alan "aynı zarar" ibaresi ile "birlikte verilen zarar" kastedilmiştir. Aynı ibare kaynak İsv. BK m. 759 (1)'in Fransızca metninde "méme dommage" şeklinde ifade olunmuştur. Birinci fıkrada sorumluların "tek başına verdikleri zarar"dan söz edilmemiştir. Ancak hükümde yer alan "bu zarardan" ve "aynı zarardan" ibareleri bu farkı vurgular. Mahkemenin, talep edilen şirket zararında önce "aynı zarar" ve "tek başına verilen zarar" ayrımı yapması gerekliliğini ortaya koyar. Zararın tümü davacı tarafından "aynı zarar" diye nitelendirilerek talep edilmiş olsa bile mahkeme bu araştırmayı yapacak, ondan sonra teselsülde farklılaştırmaya gidilecektir.

Konuya davacı açısından bakıldığında "aynı zarar", "tek başına verilmiş zarar" ayrımı davacının aleyhinde değildir. Örneğe dönersek: Davacı ispat ettiği 4000 tutarındaki zararın 2000'ini A, B, C, D, E'den müteselsilen, 1000'ini A'dan 500'ünü D'den, 500'ünü de E'den alacaktır. Böylece zararın tümü karşılanacaktır. D ve E'nin ödeme güçleri bulunmadığı için 1000'in tahsil edilememesi davacının zararın tümünü elde etmesine engel olur. Ancak, bu kayıp farklılaştırılmış teselsül anlayışının ürünü değildir; kayıp D ve E'nin durumundan doğmaktadır. Bunlar tek başlarına dava edilmiş olsalardı, zarara uğrayan gene bu kayıpla karşılaşacaktı. Eski anlayışta 1000 de A, B ve C'den istenebiliyordu. Ancak bu müteselsil sorumluluk kavramı ile açıklanamayan haksız bir uygulamaydı. Çünkü A, B ve C bu suretle nedensellik ilkesi dışında sorumlu tutulmaktadırlar.

557 nci maddenin sistemini açıklayabilmek için şu örnek de verilebilir: Yatırım için arsa arayan bir anonim şirkete, yönetim kurulu üyesi A kardeşine ait bir arsayı aldırmayı planlamaktadır. Bu amaçla, kimseye haber vermeden avukata da bir satış vaadi sözleşmesi hazırlatmış ve ona 1000 ödemiştir. Sözleşme (geçersiz olmasına rağmen) A ile kardeşi arasında imzalanmıştır. Planını yönetim kurulu üyesi B'ye açan A ondan yardım istemiş ve kardeşinin B'ye bir miktar para vereceği vaadinde de bulunmuştur. B, bazı emsaller göstererek söz konusu arsanın fiyatını savunacaktır. Yönetim kurulu A, B, C, D ve E'den oluşmaktadır. Konunun karara bağlanacağı gün D ve E, A'nın, Tasarının 393 üncü maddesine göre toplantıya katılamayacağı itirazında bulunmuşlarsa da bu itiraz A, B ve C'nin oyları ile reddedilmiştir. D ve E ayrıca, arsanın emsalleri ile fiyatını karşılaştıran ve imar durumunu gösteren bir uzman raporunun kurula sunulabilmesi için toplantının ertelenmesini önermişlerdir. Bu öneri de A, B ve C'nin oylarıyla reddedilmiştir. Toplantıda B emsaller hakkında yanıltıcı bilgiler vermiştir. Sonuçta B'nin yaptığı karşılaştırmaların ciddi olduğuna inanan C'nin de katılması ile arsa A, B ve C'nin oyları ile

alınmış ve para ödenmiştir. Bir yıl sonra kurul tamamen değişmiştir. Bu arada arsanın imar durumu olmadığı da anlaşılmıştır. Yeni kurul avukata ödenen 1000 de dahil olmak üzere 5000 zarar için A, B, C, D, E'ye karşı sorumluluk davası açıp bu tutarı davalılardan müteselsilen talep etmiştir. Mahkeme D ve E bakımından davayı reddetmiş, birlikte verilen bir zarar olmadığı gerekçesiyle avukata ödenen 1000'den tek başına A'yı sorumlu tutmuş, 4000 için de A, B, C'yi müteselsilen sorumlu bulmuştur. Mahkeme A ve B'nin yaptıkları anlaşma dolayısıyla olayda kasıtları bulunmasına karşı, C'nin Tasarının 393. maddesini ihlâl eden davranışını kusur olarak nitelendirip ona BK m. 43 ile 44'ü uygulayıp müteselsil sorumluluktaki payını yüzde doksan olarak belirlemiştir. Buna göre 1000 A tarafından ödenecektir. A, B, C müteselsil sorumludur. Ancak A ile B'nin sorumluluk tavanları 4000 iken C'nin sorumluluk tavanı 3600'dür. Bir an için B'nin ödeme gücünün bulunmadığını düşünelim. Şirket 4000'in tamamını A'dan alabilecektir. Bu tavan C için 3600'dür. A ve B'nin ikisinin de varlıksız C'nin zengin bir kişi olduğunu varsayarsak 3600 C'den istenebilecektir. Olayda A ve B'nin ödeme güçleri bulunmadığı için şirket 1400 kayıptadır. Ancak bu farklılaştırılmış müteselsil sorumluluk anlayışının ürünü değildir. Çünkü 1000'lik kayıp, birlikte verilen zarardan kaynaklanmamaktadır. Uygun nedensellik kurallarına göre bunu C'den istemek, bunun için müteselsil sorumluluk kavramını kullanmak hem yanlış olurdu, hem de adalete aykırı düşerdi. 400'lük kayıp ise genel hükümlerin ve hakimin takdirinin doğal sonucudur. Yeni anlayış davacıyı (adalet temelinde) kayba uğratmamış, onun zararı kanuna aykırı olarak başkalarına yüklemesine engel olmuştur.

Üçüncü İlke: Farklılaştırılmış teselsül, müteselsilen sorumlu farklı tazminat yükümlüsü gruplarının ortaya çıkması sonucunu da doğurabilir. Meselâ, İsviçre Federal Mahkemesinin 11/06/1996 tarihli kararına (BGE 122 III 324) konu olan olayda, davacılar, yedi yönetim kurulu üyesi ile denetim organından 5.309.298-İsviçre Frangını müteselsilen talep etmişlerdi. Mahkeme denetim organının sorumlu olmadığına ve 1 ilâ 7. sıra numarasında davalı olarak yer alan davalı yedi yönetim kurulu üyesinin 3.211.803-İsviçre Frangından ve 1 ilâ 5. sıra numarasında anılan davalı üç yönetim kurulu üyesinin de ayrıca 805.555-İsviçre Frangından müteselsilen sorumlu olduklarına karar verdi, kalanı da ispat edilmemiş zarar olarak reddetti.

Dördüncü İlke: Gerek aynı zarar, gerek tek başına verilen zarar belirlenirken mahkeme BK m. 43 ve 44'ü de (şartları varsa) uygular. Bu gereklilik birinci fıkradaki "bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre" hükmünde ifadesini bulmuştur. Ayrıca, 553 üncü maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları da dikkate alınır. BK m. 43 ve 44 üncü maddeleri ayrıca iç ilişkide rücu dolayısıyla da uygulanabilir. Meselâ, kot bezi üreten bir anonim şirkette genel kurul yönetim kurulunun, kot pantolon ve ceket üretimi için yatırım yapması talimatını vermiştir. Yönetim kurulu, kot pantolon ve ceket iç pazarına girmemiş ve ihracatın zorluğuna, pazarda büyük oranda kapasite fazlası mal bulunduğuna işaret etmiş olmasına rağmen, genel kurul talimata ilişkin kararı almıştır. Şirket iki yıl sonra bu yatırımdan zarara uğramıştır. Yönetim kurulu üyeleri aleyhine alınan teknolojinin eski olduğu ve pazarlama kanallarının kurulamadığı gerekçesiyle sorumluluk davası açıldığında mahkeme BK m. 44 (1)'de yer alan şirketin "zarara razı olduğu" ve/veya "zararın ihdasına" yardım ettiği olgularını dikkate alacağı gibi, eski teknolojinin alınmasında üyeler arasında kusur yönünden farklılaştırma yapacaktır.

İkinci fıkra: İkinci fıkra zarara uğrayanı yani, çoğu kez anonim şirketi, gereğinde paysahibini veya alacaklıyı, önce birinci fıkrada ifade edilmiş ayrıştırmayı, yani farklılaştırılmış teselsül hesabını bizzat yapıp buna göre davayı açmak zorunluğundan kurtarmak amacıyla öngörülmüştür. Söz konusu hesabı yapmak güçtür. Bu sebeple davacıya "zararın tamamını" dava etmesi olanağı tanınmış ve ayrıca müteselsil sorumluların (dış ilişkide) tazminat borçlarını teker teker tespit etmesini mahkemeden talep etmek hakkı verilmiştir. Hâkim bu belirlemeyi aynı davada yapacaktır.

İkinci fıkrada, açıklanması gereken, iki yeni kavrama yer verilmiştir. Bunlardan birincisi "zararın tamamı", diğeri ise birden çok kişinin "birlikte dava edilebilmesi"dir.

"Zararın tamamı" merkez kavramdır. Tanımı öğretiye ve yargı kararlarına bırakılmıştır. İsviçre'de "zararın tamamı" (Gesamtschaden/ totalité du dommage) veya başka bir deyişle "tüm zarar" kavramından zarar verenlerin anonim şirketler hukukuna aykırı eylem ve kararlarının doğurduğu, tek başlarına veya birlikte verdikleri zarar kalemlerinin toplamı anlaşılır. Bu kavram, Tasarının 553 ve devamı hükümlerine göre sorumlu olan kişilerin tek başlarına veya birlikte şirkete verdikleri "zararlar" bulunduğu varsayımına dayanır. Adeta her sorumlu bir zarar kaynağıdır. Bunların verdikleri zararların toplamı, zararın tamamını oluşturur. Zararın tamamı içinde birlikte veya münferiden verilmiş zararlar vardır. Bu kavram, şirketin malvarlığındaki eksilmelerden doğan ve/veya artmaların engellenmesinden oluşan zarardan farklı olabilir. Çünkü, şirket

Gerekçede de belirtildiği üzere, farklılaştırılmış teselsül, birlikte zarar verenlerin dış ilişkideki sorumluluklarını düzenlemektedir. Bu sebeple, ilk olarak bu hüküm sorumluların iç ilişkideki sorumluluk ilişkileri hakkında öngörülmüş bir rücu hükmü değildir. İkinci olarak, müteselsil sorumluluğun kabul edildiği durumlarda (çoğu kez) zararın bir kısmı, müteselsil sorumlular tarafından birlikte verilebilir, bir kısmı da, tazminat yükümlülerinden bazılarının, anonim şirkete ilişkin hükümler anlamında hukuka aykırı, kişisel eylem ve kararlarının ürünü olabilir. Üçüncü olarak,

---

sorumluların 553 üncü madde anlamında kanunda ve sözleşmede öngörülen yükümlerini kusurları ile ihlâl etmemiş olmalarına rağmen zarar etmiş olabilir ve zararın bir kısmı hiçbir sorumluya isnat olunamayabilir. Ayrıca, "zararın tamamı" iç ilişkide rücu hakları dikkate alınarak bulunan her tazminle yükümlü kişinin taşıyacağı tutarların toplamından da farklıdır.

"Birlikte dava" edebilme kaynak kanunun Fransızcası ile İtalyancasında bu açıklıkta yer almamakta, sarahat hükmümüzün çevrildiği Almanca metinde bulunmaktadır. Davacının, davalıları birlikte dava etmesinin anlamı davalıların tek davalı olarak kabul edilmeleridir. Bu kabulün sonucu dava bazı davalılar bakımından reddedilse bile, davacının talebi kabul edilmişse davacının dava giderlerine mahkum olmamasıdır. Kanun burada bir usul hükmü öngörmüştür. Hüküm usul hukukumuzun kuralları çerçevesinde yorumlanacak ve anlam kazanacaktır.

Federal Mahkeme 16/06/1996 tarihli kararında hükmü bir çeşit zorunlu dava arkadaşlığı olarak yorumlamış ve ancak ilk derece mahkemesinde geçerli olacağını kaydetmiştir.

İkinci fıkra ayrıca yargıcın aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini de hükme bağlamıştır. Bu iç ilişkiye ilişkin bir belirleme olmayıp, davalıların davacıya karşı sorumluluk tutarlarının gösterilmesidir.

Üçüncü fıkra: Eski hukukumuzda (İsv. BK eski 759 uncu maddenin aksine) anonim şirketteki sorumluluk davasında müteselsil sorumlular arasındaki rücuu düzenleyen bir hüküm bulunmuyordu. Öğretide de bu konu üzerinde durulmamıştı; Yargıtay da ilkesel nitelikte herhangi bir karar vermemiştir. Sorunun genel hükümler, yani BK'nın müteselsil sorumluluğa ilişkin 50 (1). maddesi çerçevesinde çözülmesi gerekiyordu.

557 nci maddenin üçüncü fıkrası hukukumuzdaki bu eksikliği gidermektedir. Hükümde ödemede bulunan sorumlulardan birinin bağımsız bir rücu davası ikame etmesi halini düzenlenmektedir. Dış ilişkiye ait sorumluluk davasında, sorumlular arası ilişkiye ait rücuun davacı tarafından talep edilmesi zaten pek düşünülemez. Zaten İsviçre öğretisinde davalıların ana davada, yani sorumluluk davasında bu talebi ileri sürüp süremeyeceğinin kantonal hukuka ait bir sorun olduğu belirtilmiştir. Türk usul hukukunun buna cevaz verip vermediği ve bunun şartları öğretiye ve yargı kararlarına bağlıdır.

Hükmün birinci özelliği rücuun sorumlular arasında belirleneceğidir. Hükmün bu özelliğinin önemi, rücuun sorumluluk davasının davalıları ile sınırlandırılmamış olmasıdır. Gerçekten yedi üyeli bir anonim şirket yönetim kurulunda sorumluluk davası üç üyeye karşı açılmış olsa bile rücu kararı yedi üyeyi yargılayarak verilebilir; bağımsız rücu davası da üç üye hakkında değil de daha fazla üyeyi kapsayacak şekilde açılabilir. Bu olanak hükümde "birden çok sorumlu" sözcüğü ile vurgulanmıştır.

Uygulamada sorumluluk davası açılırken, çeşitli sebeplerle bazı üyelerin, dava dışı bırakılarak kayrıldıklarına oldukça sık rastlanmaktadır. Bu sınırlamalarda hakim paysahibinin kendi temsilcisini kayırmak veya davacıları belirleyen resmi makamın bazı kişileri korumak istemesi veya başka sebepler ve hesaplar rol oynamaktadır. Rücu davasını da davalılara özgülemek hem haksızlığı katmerli hâle getirir hem de davacıya adil olmayan bir güç sağlar. Bunun için 557 nci maddenin üçüncü fıkrası, rücu davasının sorumluluk davasının davalılarına değil, müteselsil sorumlular aleyhinde açılabileceğini öngörmüştür.

Hükme uygun olarak hakim rücu davasında rücuu tüm sorumlular yönünden durumun gereklerini dikkate alarak belirler, kusurun ağırlığını ve BK m. 43 ile 44'ü dikkate alır."

http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (20.1.2016).

farklılaştırılmış teselsül, müteselsilen sorumlu farklı tazminat yükümlüsü gruplarının ortaya çıkması sonucunu da doğurabilir. Son olarak da gerek aynı zarar, gerek tek başına verilen zarar belirlenirken mahkeme TBK m. 43 ve 44'ü de (şartları varsa) uygular. Bu gereklilik birinci fıkradaki "bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre" hükmünde ifadesini bulmuştur.[143]

3.2. Sorumluluk Sigortası (TTK m. 361)

Türk Ticaret Kanunu, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken, kusurlu olarak şirkete zarar vermeleri durumunda bu zararı gidermek üzere sigorta yoluna başvurulmaktadır. Ancak bu durum bir zorunluluk olmayıp isteğe bağlı olarak başvurulan bir yoldur. Ancak meydan gelen zarar şirket ermayesinin % 20'lerini aşan bir bedelle sigorta ettirilmiş ve şirket bu suretle güvence altına alınmış ise bu husus halka açık şirketlerde SPK'nın ve ayrıca pay senetleri borsada işlem görüyorsa borsa bülteninde duyurulur ve kurumsal yönetim ilkelerine uygunluk değerlendirmesinde dikkate alınır.[144]

"Sigorta" başlığını taşıyan ve ilk defa yeni Kanun ile gtirilen TTK m. 361 ile şu hükümlere yer verilmektedir;

"(*1) Yönetim kurulu üyelerinin, görevlerini yaparken kusurlarıyla şirkete verebilecekleri zarar, şirket sermayesinin yüzde yirmibeşini aşan bir bedelle sigorta ettirilmiş ve bu suretle şirket teminat altına alınmışsa, bu husus halka açık şirketlerde Sermaye Piyasası Kurulunun ve ayrıca pay senetleri borsada işlem görüyorsa borsanın bülteninde duyurulur ve kurumsal yönetim ilkelerine uygunluk değerlendirmesinde dikkate alınır*."

Türk Ticaret Kanunu m. 361'in gerekçesinde bu durum açıklığa kavuşturulmakta yönetim kurulu üyelerinin şirkete verecekleri zararların güvencesi olarak, isteğe bağlı zarar sigortası getirildiği belirtilmektedir. Bu hükümde yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken şirkete verebilecekleri zararların

---

[143] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (20.1.2016).

[144] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 416.

güvence altına alınması konusunda adım atılmış ve Batıda yaygın olan bu sigortanın, zararların karşılanmasından çok, profesyonel, sorumluluk bilincine sahip ve görevin gereklerine uygun yetenekleri haiz kişilerden oluşan yönetim kurullarının oluşmasında etken rol oynadığı göz önüne alınmıştır. Ancak Türkiye'de bu sigortanın bugün yaptırılması olanaklarının olmadığı, çünkü bu kadar büyük bir riski Türk sigorta endüstrisinin taşıyabilmesinin mümkün olmadığı bilinmektedir. Bütün riskin yurtdışına reasüre edilmesi ise üzerinde düşünülmesi gereken bir diğer noktadır. Ancak hükmün yavaş ve tedricen de olsa gereksinimlere cevap vermesi olasılığı toplumsal politika ve yarar açısından ihmal edilemeyecek bir katkı olarak değerlendirilmiştir.[145]

3.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluktan İbra Edilmesi (TTK m. 558-559)

İbra, temize çıkarılma, aklanma anlamlarına gelmektedir. Anonim şirketler bakımından ise ibra, genel kurulun, ilgililerin belirli bir dönem sonunda, o dönemle ilgili iş ve faaliyetlerini onaylaması ve şirketin ibra edilenlere karşı faaliyetlerinden dolayı onları sorumlu tutamayacakları anlamına gelmektedir. Bir diğer ifadeyle, yönetim kurulunun ibra kararına konu dönemdeki tüm işlemlerini, hukuki ve ekonomik sonuçlarıyla kabul ettiğini; bunları hukuka ve şirketin menfaatlerine uygun bulduğunu, ibra konusu işlemler için yönetim kurulu üyelerinin sorumlu tutulamayacağı anlamına gelir. Bu sebeple yenilik doğurucu bir işlem olarak ibranın hukuki niteliği "menfi borç ikrarı"dır.[146]

Şirket içi bir işlem olması sebebiyle ibra kararı, yalnızca anonim ortaklığı ve bazı hallerde ise pay sahiplerini bağlar. Dolayısıyla ibra kararının alacaklılara bir etkisi yoktur. Anonim şirketlerde ibra TTK. m. 424, 558 ve 559'da düzenlenmiştir. TTK. m. 424'te de örtülü ibra düzenlenmiştir. "Bilançonun onaylanmasına ilişkin karar" başlığını taşıyan TTK m. 424/1'deki;

---

[145] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (20.1.2016).

[146] Zühtü Aytaç**, Anonim Ortaklıklarda İbra,** Batider Yayınları, Ankara 1982, s. 48; Pulaşlı 2012, s. 1965-1966; Helvacı 1995, s. 101; Akdağ Güney 2010, s. 92; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 409.

"*Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, kararda aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz*"

şeklindeki düzenleme gereği; genel kurulun, bilançonun onaylanmasına ilişkin kararının, kararda aksine bir ibare bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin ibrasını doğuracaktır. Yeni düzenleme eskisinden farklı olarak bilançonun gerçeği yansıtmadığı durumlarda "bilinçli hareket edilmiş olma"yı aramaktadır. Bilançonun gerçeği yansıtmaması her koşulda değil, bilançoyu düzenleyenlerin bilinçli hareket etmeleri halinde ibranın geçersizliği sonucunu doğuracaktır. Yani, bilançoda bazı hususların gereği gibi belirtilmemesi veya eksik belirtilmiş olması veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı konuları içeriyorsa ve bu hedefe ulaşmak için de bilinçli olarak hareket edilmişse, bu onama ibra etkisini doğurmayacaktır.[147]

Yönetim kurulunun, genel kurul tarafından ibra edilmesi ile ilgili temel hükümlere ise TTK m. 558 ve 559'da yer verilmiştir. Genel kurul tarafından verilecek ibra kararının sonradan yeni bir genel kurul kararı ile geri alınamayacağı, "İbranın etkisi" başlıklı TTK m. 558'de şöyle düzenleme altına alınmıştır. Buna göre;

"(1) *İbra kararı genel kurul kararıyla kaldırılamaz. 445 inci madde hükmü saklıdır.*

---

[147] Ayan 2013, s. 255. TTK m. 424'ün gerekçesinde şu ifadelere yer verilmiştir;
"Madde 424 - *6762 sayılı Kanunun 380 inci maddesinin esas itibarıyla tekrarıdır. Ancak "bu hususta bilinçli hareket edilmişse" ibaresi metne eklenmiştir. İbare sadece "bilânço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak yanlış bir takım hususları içeriyorsa" ifadesi ile ilgili olup, anılan cümle parçasını nitelendirmektedir. Peçeleme bilinçsiz bir şekilde de yapılmış olabilir veya bilânçoya konulan bir kalem mesela karşılık amacını aşan bir şekilde gerçek durumun görülmesine engel olabilir. Bu hâller ibraya engel olmamalıdır. "Bilinç" sözcüğü "kast" sözcüğünden kaçınmak amacıyla konulmuştur."*
http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (20.1.2016).

(2) Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer."

Bu hususta eski TK'da açık bir hüküm bulunmamaktaydı; ancak öğretide bu sonuç yine de kabul ediliyordu. TTK m. 558 ile birlikte, genel kurul tarafından yönetim kurulunun ibra edilmesine yönelik alınan bir kararın, sonradan alınacak ikinci bir kararla ortadan kaldırılamayacağı, açık bir düzenlemeye bağlanmış oldu. Ancak tabii ki ibra kararının mahkeme tarafından iptal edilmesi her zaman mümkündür. TTK m. 558/2 uyarınca genel kurul tarafından verilen ibra kararı, ibranın kapsamına giren maddi olaylara ilişkin olarak, gerek şirketin gerek de ibraya olumlu oy vermiş olan veya ibra kararından sonra bu kararı bilerek pay iktisap etmiş olan pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırır. Öte yandan, ibraya olumsuz oy verenler veya ibra kararından haberdar olmadan payları iktisap edenler, sorumluluk davası açabileceklerdir. Söz konusu bu hüküm eski TK'nın 380. maddesinin tekrarı niteliğinde olsa da bundan faklı olarak iki yenilik içermektedir. TTK m. 558'in madde gerekçesinde de belirtildiği üzere[148] bu yenilikler mülhem İsviçre Borçlar Kanunu'ndan alınmıştır. Bunların birincisi, ibraya olumlu oy veren pay sahipleri ve ibra kararını bilerek payı herhangi bir şekilde iktisap etmiş olan pay

[148] 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Gerekçesi
"***Madde 558*** *- Birinci fıkra: Birinci fıkra son yıllarda oldukça sık rastlanan ancak Yargıtay tarafından uygun görülmeyen, bir genel kurulun aldığı kararı zamanaşımı süresi içinde bir diğer genel kurulun kaldırması uygulamasına ilişkin ihtilafı, yüksek mahkemenin kararlarına uygun olarak çözüme kavuşturmaktadır. Hükme temel veren düşünce, hakkında dava açılmamış ve (kural olarak) hükümlerini doğurmuş bulunan ibra kararının yıllar sonra kaldırılmasının işlem güvenliği anlayışına ve hukuka uygun olmadığıdır. Öğretide hakim görüş ibrayı menfi borç ikrarı olarak nitelendirdiğine göre, bu ikrardan tek taraflı olarak dönmek olanağı yoktur. Ayrıca ibranın Türk/İsviçre hukukunda yenilik doğurucu bir karar olduğu görüşü de dikkatle değerlendirilmiştir. Ancak ibra bir genel kurul kararı olduğu için bu karara karşı iptal davası açılabilir. Bu sebeple Tasarının 445 inci maddesi saklı tutulmuştur.*
İkinci fıkra: İkinci fıkra kısmen 6762 sayılı Kanunun 380 inci maddesinin tekrarıdır. Yargıtay kararları ile oluşan hukuk bu suretle aynen korunmuştur. Hükmün iki yeniliği vardır. İkisi de İsv. BK m. 758 (1) ve (2)'den alınmıştır. Bu da, ibraya olumlu oy veren paysahipleri ve ibra kararını bilerek payı iktisap eden kişilerin dava haklarına ilişkindir. İkinci yenilik, diğer paysahiplerinin dava haklarının ibra kararının alınmasından altı ay sonra düşeceğine ilişkin hükümdür. Altı aylık süre hak düşürücüdür."
http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/kkgm/kanuntasarilari/TURK%20TICARET/madde%20gerekce.doc (20.1.2016).

sahiplerinin dava hakkını kaybetmesidir. İkincisi ise, diğer pay sahiplerinin dava haklarının ibra kararının alınmasından altı ay sonra düşeceğine ilişkin hükümdür. Bu altı aylık süre hak düşürücü niteliktedir.[149]

Türk Ticaret Kanunu m. 436, "oydan yoksunluk" madde başlığı altında, ibra durumunun söz konusu olduğu hallerde oydan yoksunluk konusuna yer vermektedir. Buna göre;

"(1) *Pay sahibi kendisi, eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakerelerde oy kullanamaz.*

(2) Şirket yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz"

hükmüne yer veren kanun koyucu, pay sahibinin dolaylı da olsa menfaatinin bulunduğu bir oylamada tarafsız olamayacağı düşüncesine dayanmakta, yönetim kurulu üyelerinin, genel kurulda yapılacak ibra oylamasına katılamayacak, hatta yönetim kurulu üyeleri oylama ayrı ayrı da yapılsa diğer yönetim kurulu üyelerinin ibralarında oy kullanamayacaklardır. Zira, yönetim kurulu üyeleri arasındaki müteselsil sorumluluk, bu yöntemle yapılan oylamalarda oy kullanmalarına engeldir. Yargıtay da yakın tarihli karalarında bu yönde karar vermiştir.[150] İbra kararının alınması açık veya zımni olarak gerçekleşebilir. Açık ibra yoluna gidilmesi TTK m. 424 uyarınca yıllık bilançonun genel kurul tarafından onanması ve ancak bu ibranın gerçekleşmesi için de bilançonun açıklık ve doğruluk ilkelerine göre düzenlenmiş olması gerekir. Bu sebple de bilinçlli olarak bazı işlemleri gizleyen bir bilançonun onaylanması ibra sonucunu doğurmayacaktır. Ancak genel kurul doğrudan doğruya ibra için bir oylamaya gitmekte ise artık ibra varsayımından veya zımni ibradan değil açık bir ibra kararından söz edilecektir.[151] Bu şeklilde usulüne uygun olarak alınmış

[149] Ayan 2013, s. 265; Akdağ Güney 2012, s. 291-300; Akdağ Güney 2010, s. 297.
[150] Yargıtay 11. HD. 14.11.2013, E. 2013/4501, K. 2013/20427'den aktaran Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 410.
[151] Çamoğlu 2010, s. 231 vd; Aytaç 1982, s. 177; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 413.

bir ibra kararı var ise, yasal bir dayanak olmaksızın alınacak yeni bir kararla ortadan kaldırılması mümkün değildir. Bununla birlikte, eğer yönetim kurulu üyeleri dürüstlük kuralına aykırı olarak ibradan esirgenmiş iseler bunu dava yoluyla talep edebileceklerdir. Genel kurulun, kusursuz bir bilanço, bnaşarı hesabı ve yıllık raporla faaliyet dönemine ilişkin işlemlerin hesabını veren bir yönetim kurulunu ibra etmekle yükümlüdür. Yönetim kurulu üyesi, bu şartlar gerçekleşmesine rağmen bunu kendisinden esirgeyen yönetim şirkete karşı menfi tespit davası niteliğinde açacağı bir dava ile bunu talep edebilecektir.[152]

Türk Ticaret Kanunu. m. 559, eski TK m. 310'un tekrarı niteliğindedir. Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin ve denetçilerin hem kuruluşta hem de sermaye artırımında ibrasını düzenlemektedir. Eski TK döneminde yalnızca kuruluş işlemlerinden soğan sorumluluğun ibra edilmesine ilişkin bir düzenleme, sermaye arttırımı kararını da içerecek şekilde genişletilmiştir. TTK m. 559/1 şu hükümlere yer vermiştir;

"*Kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır. Bununla beraber, esas sermayenin onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın onaylanmasına karşı iseler, sulh ve ibra genel kurulca onaylanmaz."*

Buna göre, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye arttırımından doğan sorumlulukları, şirketin (veya sermaye arttırımının) tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe ibra edilemez.

İbranın sorumluluk davaları üzerindeki etkisi, şirtketin, ortakların ve alacaklıların dava hakları üzerinde şekillenmektedir. Geçerli bir ibra kararının bulunması, şirketin bu sebeple tazminat talebi bulunmadığını ikar etmemsi anlamını doğurur. İbranın menfi borç ikrarı anlamına gelmesi şirketin, yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırır. İbra kararına

[152] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 411-412.

ortakların dava hakkı açısından bakıldığında, Eski TK döneminde bir hüküm olmamasına rağmen Yargıtay kararları ve öğretideki görüşlerden harket edilmekteydi. TTK m. 558/2 ile konu düzenleme altına alınara, ibrayı bilerek payı edinen yeni ortakların da sorumluluk davası açamayacaklarını, dava açma hakkı olan ortakların ise bu haklarının altı aylık süre içinde kullanılmaması durumunda bu hjakkın düşeceğini hüküm altına almıştır. Alacaklıların dava hakkında, alacaklılar üçüncü kişi durumundadırlar. Genel kurulu verdiği ibra kararı ile şirketin dava hakkından feragat edebilir, ancak bu karar üçüncü kişilerin haklarını etkilemez. Ancak alacaklıların sorumluluk davası açma hakları, şirketin iflas etmiş olması ön koşuluna bağlıdır.[153]

3.4. Yetkili ve Görevli Mahkeme (TTK m. 561)

Türk Ticaret Kanunu m. 561'de, eski TK m. 309 hükmüyle aynı yönde düzenleme yapılmıştır. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin dava mutlak ticari dava olması sebebiyle, TTK m. 561'e gore, sorumlulular aleyhine açılacak davalarda görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi'dir. HMK m. 17 uyarınca yetkili mahkeme ise şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir. HMK m. 17 genel bir hükümdür. Ancak yetkili mahkeme konusunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)'nun 9 ve 10. maddeleri uyarınca seçimlik bir yetki tanınmaktadır. Buna göre, davacı isterse yönetim kurulu üyelerinin ikametgahının bulunduğu yer mahkemesinde de dava açabilecektir.[154]

Yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasında yapılacak yazılı yetki sözleşmesi ile yetkili mahkemenin tayin edilmesi mümkündür. Yine, şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasında yapılacak yazılı sözleşme ile yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğundan kaynaklanan uyuşmazlıklar hakkında "tahkim" yoluna gidilmesi kararlaştırılabilecektir. Yönetim kurulu üyeleri ile müdürler aleyhine açılan sorumluluk davasında ise İş Mahkemesinin mi toksa Ticaret Mahkemesinin mi görevli olduğu konusunda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (YHGK) kararı ile meseleye açıklık getirilmiştir. Buna göre, şirket ile yönetim kurulu üyeleri arasında vekalet ilişkisi olduğu ve bu davanın Asliye Ticaret Mahkemesinde görülmesi

[153] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 414-416.
[154] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 401.

gerektiği; buna karşın, iş sözleşmesine göre çalışan müdürlerin aleyhine açılacak sorumluluk davasının ise İş Mahkemesinde görülmesi gerektiğine karar verilmiştir.[155]

Sorumluluk davasında deliller, TTK m. 4/son uyarınca HMK'ya tabi olması sebebiyle, davanın her iki tarafının da tacir sıfatını taşımaması sebebiyle, bu davada şirketin ticari defterleri HMK m. 222 uyarınca "delil" olarak kullanılamayacaktır. Bu davanın görülmesi ise TTK m. 1521 uyarınca "basit yargılama usulü"ne tabi olarak yürütülecektir.[156]

3.5. Zamanaşımı (TTK m. 560)

Türk Ticaret Kanunu m. 560'ta yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu doğuran haller açısından özel zamanaşımı süreleri öngörülmüştür. Ancak sorumluluk ve tazminat hükümleri yanında, eğer söz konusu fiil aynı zamanda cezayı da gerektiriyor ve Türk Ceza Kanunu (TCK) uyarınca daha uzun bir süreyi gerektiren zamanaşımı süresine tabi bulunuyorsa, tazminat davası hakkında da bu süreye ilişkin hükümler uygulanacaktır.[157] Ayrıca TTK m. 553, 555, 556 hükümlerini de bu kapsamda ele almak gerekmekte ve meydana gelen zarar uyarınca bunun tabi olacağı zamanaşımı süresini tayin etmek gerekmektedir. Zira bu hükümlerde ortakların doğrudan zararları, alacaklıların şirketler hukukundan kaynaklı olarak doğrudan uğradıkları ve şirketler hukukundan kaynaklı olmamakla beraber alacaklıların borçlar hukuku açısından uğradıkları zararları da göz önüne alınmaktadır.[158] Yine TBK m. 147/4 hükmünde de zamanaaşımı sürelerine yer verilmiştir. TTK m. 560 zamanaşımı konusunda şu hükümlere yer vermektedir;

"(1) *Sorumlu olanlara karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her hâlde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Şu kadar ki, bu fiil*

---

155 Yargıtay HGK, 5.2.2003, E. 9/82, K. 65; Yargıtay 11. HD, 25.1.2010, E. 2008/9631, K. 2010/660 kararlar için bkz. Ayan 2013, s. 288-289.

156 Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 401.

157 Akdağ Güney 2012, s. 326.

158 Zekeriyya Arı, Alacaklı veya Ortakların Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Doğrudan Zararlar Nedeniyle Açabilecekleri Davalarda Zamanaşımı", **EÜHFD**, Cilt: XIV, Sayı: 1-2, Yıl: 2010, s. 194-196.

cezayı gerektirip, Türk Ceza Kanununa göre daha uzun dava zamanaşımına tabi bulunuyorsa, tazminat davasına da bu zamanaşımı uygulanır."

Türk Ticaret Kanunu m. 560/1, eski TK m. 390/son'da yer alan hükümlerle aynı doğrultudadır. TTK m. 560/1'de üç türlü zamanaşımına yer verildiği görülmektedir. İlk olarak, kısa zamanaşımı olarak kabul edilen, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren başlayan iki yıllık zamanaşımı süresidir. İkinci olarak, uzun süreli zamanaşımı olan zararı doğuran fiilin doğduğu tarihten itibaren beş yıl geçmekle oluşan uzun zamanaşımı süresidir. Üçüncü olarak ise TCK'ya tabi olarak fiil aynı zamanda cezayı da gerektirmekte ise ve buna bağlı olarak bir tazminat davası da var ise ve TCK'ya göre daha uzun bir zamanaşımı öngörülmekteyse ceza kanununa tabi zamanaşımı süresi vardır. Eski Borçlar Kanunu m. 60 ve TBK m. 72, haksız fiilden kaynaklanan davalardaki zamanaşımını düzenleyen genel nitelikli bir hükümdür. Söz konusu bu hükümde, 2 ve 10 yıllık zamanaşımı süresi düzenlenmiştir. Eski TK ve yürürlükteki TTK'da yöneticilerin sorumluluğundan kaynaklanan tazminat davalarında özel zamanaşımı belirlendiği için, bu fiillerden doğan tazminat davaları 2 ve 5 yıllık zamanaşımı süreleri uygulama bulacaktır.[159]

Türk Ticaret Kanunu m. 560'ta düzenlenen 2 yıllık zamanaşımı süresi, mülga BK m. 126/4'teki hükme benzer bir hüküm TBK m. 147/4'te yer almakla birlikte, TTK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte, TTK'nın sorumluluğa ilişkin hükümleri de bir arada toplamasıyla maddede geçen "davacı" ibaresinden, aktif dava ehliyetinden bütün şahısları, yani şirket, alacaklılar ve ortaklar olarak anlamak gerekecektir. Ayrıca vurgulamak gerekir ki TTK m. 560, TBK m. 147/4'e göre özel hüküm niteliğinde olup, konu itibariyle bir örtüşme olması durumunda TTK m. 560 hükümleri uygulanacaktır.[160] Bu sebeple iki yıllık zamanaşımı süresi davacının, zararı ve zarar vereninin her ikisinin öğrenildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. Dolayısıyla, zararı bir bütün olarak ele alıp, illiyet bağı çerçevesinde zararın öğrenilmesi sorumluların öğrenilmesi ve zararı ve sorumluları zarar gören tüzel kişinin yetkili organlarınca öğrenilmesi olarak kabul edilecektir. TTK m. 560'ta

[159] Dedeağaç ve Sapan 2013, s. 94.

[160] Ersin Çamoğlu: "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı", **Yaklaşım Dergisi**, Mayıs 2012, s. 1.

öngörülen 5 yıllık zamanaşımı süresi her halde zararı doğuran fiilin meydana gelmesinden itibaren işlemeye başlar. 5 yıllık süre, zararın ve zarar verenin öğrenildiği tarihten itibaren değil, zarar verici fiilin meydana geldiği tarihten itibaren başlayacaktır.[161] TTK m. 553 uyarınca sorumlu olanlara karşı açılacak tazminat davasında "sorumlu" olarak belirlenen kişiler; kurucular, yönetim kurulu üyeleri, diğer yöneticileri, ve tasfiye memurlarıdır. TBK m. 147/4 ile TTK hükümleri birlikte ele alındığında müdürler, denetçiler ve temsilciler açısından bir örtüşmenin olduğu görülmektedir. Bunlar hakkında açılacak tazminat davalarında TTK m. 560'taki zamanaşımı süreleri uygulama bulacaktır. Buna karşılık, yönetim kurulu üyelerinin şirkete karşı açacakları tazmimat davalarında ise TBK m. 147/4'te düzenlene beş yıllık zamanaşımı süreleri uygulanacaktır.[162]

Bu çerçevede, ihtar, ihbar ve tebligat gibi hususların şirket tarafından öğrenilmiş sayılması için yönetim kurulu üyelerinden bir tanesinin bile bunu öğrenmesi zaman aşımı süresinin başlaması için yeterli olarak kabul edilebilecektir. Zira durumu öğrenen yönetim kurulu üyesinin, yönetim kuruluna bu konuda bilgi vermesi, sadakat borcunun bir gereği olup bu yükümlülüğü yerine getirmemesi sorumluluğunu doğuracaktır. Eğer ki sorumluluk doğuracak fiil rekabet yasağına uymamaktan kaynaklanmakta ise bu konudaki zaman aşımı süresi TTK m. 396/3 uyarınca özel olarak düzenlenmiştir. Rekabet yasağına aykırı ticari işlemlerin yapıldığı veya yönetim kurulu üyelerinin diğer bir şirkete girdiğini, diğer üyelerin öğrendiği tarihten itibaren 3 ay ve her halde bunların gerçekleştiği tarihten itibaren 1 yıl geçince zamanaşımına uğrar.[163] Yine 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda özel zamanaşımı süreleri öngörülmştür. Kanun'un 141. maddesine göre, Fon alacaklılarına ilişkin dava ve takiplerde zamanaşımı süresi yirmi yıl olarak belirlenmiştir. Ancak bu hükmün uygulanabilmesi için, Fon'un Bankacılık Kanunu'ndan doğan bir alacağının bulunması gerekmektedir. Bu Kanun'dan doğmayan alacaklar hakkında ise yine genel hükümler uygulanma kabiliyeti bulacaktır.[164]

---

161 Akdağ Güney 2012, s. 326-329.
162 Çamoğlu 2012, s. 1.
163 Üçışık ve Çelik 2013, s. 583; Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 402-405.
164 Çamoğlu 2012, s. 3.

SONUÇ

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğu eski TK'nın mülga olması üzerine TTK hükümleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Birinci bölümde yönetim kurulunun yapısı, oluşumu, görev ve yetkileri, yönetim kurulu üyeliği sıfatının kazanılması ve sona ermesi gibi hususlar üzerinde durulmuş, ikinci bölümde ise yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna değinilmiş, sorumluluk doğuran hallerin neler olduğu ve tazmin sorumluluğunun şartları üzerinde durulmuş ve son bölümde de yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin ortak hükümler zararın tazmininin yargısal süreci incelenmiştir.

TTK, şirketin tanımını yapan ve unsurlarını ortaya koyan genel bir hükme yer vermediğinden, Türk Borçlar Kanunu'nda "adi şirket" için getirilmiş tanım bütün şirket tipleri için geçerli bir tanım olarak kabul edilmektedir. Buna göre şirket, bir sözleşme çerçevesinde kurulan, belli bir ortak amacı gerçekleştirmeye hizmet eden kişi birliktelikleri olarak tanımlanmaktadır. Anonim şirket ise, bir unvan adı altında iktisadi maksat ve konular için kurulan, esas sermayesi paylara bölünmüş olan, ortakların sorumluluğu taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı bulunan bir sermaye şirketidir.

Ticaret hayatında ve bunun hukuki zemini itibariyle, anonim şirketler küçük sermayeleri bir araya getirerek büyük sermayelerin yaratılmasına olanak sağlamaktadır. Böylece sınırlı ve etkisiz ekonomik birikimler anonim şirketler aracılığıyla sermaye piyasasına kanalize edilmektedir.[165] Dolayısıyla ticaret hayatının temel aktörlerinden olan ve TTK'da da kapsamlı bir yer tutan anonim şirketlerin yönetilmesi ve bu idare işini üstlenen yönetim organının/yönetim kurulunun hukuki tasarruflarından ve bu sıfatı taşımasından kaynaklanan sorumluluğu inceleme konusunu teşkil etmektedir. Anonim şirketlerde ortaklığın işlerini yönetecek ve üçüncü kişilere karşı temsil işlerini üstlenecek bir organa gereksinim vardır. Bütün ortakların bu işleri yürütmesi akla gelse de, ortaklık pay sahiplerinin, yani genel

[165] Helvacı 1995, s. 1.

kurulun bu işi kolektif olarak yürütmesi neredeyse imkansızdır. Pay sahibinin tek borcunun taahhüt ettiği sermayeyi getirmesi ile sınırlı olması onun şirket işlerinin yürütülmesi nedeni ile sorumluluğuna gidilmesini engellemektedir. Dolayısıyla, sorumluluğun ortaya çıkabilmesi, ortağın, yönetim veya denetime katılma durumu ile gerçekleşmektedir.[166] Türkiye'de, şirketler arasındaki farklılığın temeli, şirketin sermayesinin tamamını veya çoğunu koyan patron veya patronlar tarafından değil, profesyonel bir yönetici grubu tarafından kurumsal yönetim ilkelerine uygun şekilde yönetilmesi ve devlet tarafından şeffaflığı ve hesap verilebilirliği sağlayacak şekilde gözetim altında tutulmasıdır. Zira anonim şirket, küçük birikimlerle büyük girişimlere doğrudan ortak olmanın yegane yolu olup, yönetim kurulu da bunun hareket gücüdür.[167]

Anonim şirketlerde yönetim kurulu, TTK m. 365 düzenlemesine göre şirketi yöneten, temsil eden organdır. Ortaklığın işlerini yönetecek ve üçüncü kişilere karşı onu temsil edecek daimi bir organa ihtiyaç vardır. Zira şirketin bütün pay sahiplerini bünyesinde toplayan genel kurulun devamlı faaliyet göstermek suretiyle çalışması söz konusu olamaz. Ortakların sayısının çokluğu, fiilen şirketin dışa karşı idare ve temsilini imkansız kılabileceği gibi, ortakların iş idaresi konusunda ehil kimseler olmaması veya yönetime katılma arzularının bulunmaması durumlarında söz konusu görevin ortakların oluşturduğu genel kurulca yürütülmesi mümkün değildir. Ayrıca genel kurulun ağır bir yapı ve işleyişe sahip olması nedeniyle çabukluk ve tecrübe isteyen şirketin dışa karşı idaresi ve temsili konularında bu görevi üstlenebilecek bir organa ihtiyacı vardır. İşte bu nedenlerle anonim şirketi idare ve temsil görevi ve dolayısıyla bundan doğan sorumluluk, yönetim kuruluna verilmiştir. 6762 sayılı eski TK'da yönetim kurulunun en az 3 kişiden oluşması gerektiğine ilişkin hükümden TTK ile vazgeçilerek tek bir kişi ile de yönetim kurulunun oluşabileceğine yer verilmiştir. Ancak, yönetim kurulunun bir kişiden oluşacak şekilde belirlenmesi halinde yönetim kurulunun organ olma özelliği ortadan kalkmamaktadır. TTK m. 334'te, devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerinden birine, esas sözleşmede öngörülecek bir hükümle, pay sahibi olmasalar da işletme konusu

[166] Helvacı 1995, s. 18.

[167] Ayşe Odman Boztosun, **Hukuksal Açıdan Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 27-28.

kamu hizmeti olan anonim şirketlerin yönetim kurullarında temsilci bulundurmak hakkı verilmesi düzenlenmiştir.

Yönetim kurulu üyeleri ile anonim şirket arasındaki hukuki ilişki, sözleşmeye dayalı bir hukuki ilişkidir. Yönetim kurulu üyelerinin öncelikle yapacakları işin niteliği, yetki ve sorumlulukları dikkate alındığında tam ehliyetli olmaları gerekmektedir. Bu şart hem gerçek kişi yönetim kurulu üyesi hem de tüzel kişi ortak açısından tüzel kişiyi temsil eden temsilci bakımından da geçerli bir koşuldur. Yönetim kurulu üyeliğinin kazanılması dört yolla mümkündür. Bunlar; TTK m. 339/3 uyarınca esas sözleşme ile atanma; TTK m. 359, 418 ve 422 uyarınca genel kurul tarafından seçilme; TTK m. 334 uyarınca kamu tüzel kişilerinin temsilci ataması ve TTK m. 33 uyarınca yönetim kurulunun geçici üye seçmesi yollarıdır. Yönetim kurulu üyesinin üyeliğinin sona ermesi; esas sözleşmede öngörülen şartı yitirirse, yönetim kurulu üyelerinden birisinin iflasına karar verilirse, ehliyeti yönünden kısıtlanma kararı alınırsa, üyelik için gerekli kanuni şartları kaybederse, TTK m. 362'de belirtilen en çok üç yıl seçilme şartlı sürenin dolmasıyla, ölüm, genel kurul tarafından azil ve istifa gibi sebeplerle gerçekleşir. Eski TK'da yer verilen ağır hapis, sahtekarlık, emniyeti suistimal, hırsızlık, dolandırıcılık suçlarından dolayı mahkumiyet halinde yönetim kurulu üyeliğinin sona ereceğine ilişkin hükme TTK'da yer verilmemiştir.[168] Yönetim kurulu üyesinin görevi "azil" yoluyla sona ermesi konusunda, TTK bu konudaki düzenlemeyi, gündeme bağlılık ilkesi olmaksızın genel kurul tarafından azledilebilme biçiminde düzenlemiştir.

Yönetim kurulunun görev ve yetkileri gerek TTK'da gerekse diğer kanunlarda düzenleme altına alınmıştır. TTK m. 332, 365, 368, 375, 376, 392, 445, 446, 448, 453, 454, 456-475, 492, 535-536, 455-471; SPK m. 3, 18; VUK m. 176, 182; KYİ m. 1, 2, 4 maddelerinde yönetim kurulunun görev ve yetkilerine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Yönetim kurulunun görev ve yetkileri, onun üstlendiği yükümlülükler ve buna bağlı olarak sahip olduğu sorumlulukların da hangi kapsamda olduğunu göstermektedir. Zira söz konusu görev ve yükümlülüklerin yerine getirilmemesi beraberinde sorumlulukların doğmasına da yol açacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin, "bilgi alma ve inceleme hakkı"; TTK m. 392/7'de "yönetim

[168] Bahtiyar 2016, s. 234.

kurulunu toplantıya çağırma hakkı"; TTK m. 446'da "genel kurul kararlarına karşı iptal davası açma hakkı" bulunmaktadır; mali nitelikli hakları ise, tutarı esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla belirlenmiş olmak şartıyla yönetim kurulu üyelerinin hazır bulundukları yönetim kurulu toplantılarında her toplantı için almaya hak kazandıkları "huzur hakkı", "ücret", "ikramiye", "prim" ve "yıllık kârdan pay"dır. TTK m. 361 ile yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yaparlarken kusurlarıyla şirkete verebilecekleri zararı gidermeyi hedefleyen "sigorta hakkı" yönetim kurulu üyelerinin şirkete verecekleri zararların güvencesi olarak, isteğe bağlı zarar sigortası getirilmiştir.

Yönetim kurulu üyelerinin yükümlülükleri, aynı zamanda üyeler açısından yasakların da sınırlarını tayin etmektedir. Bu açıdan, yönetim kurulu toplantılarına katılmak, önerilerde bulunmak, ortaklık yararına görmedikleri hususlara karşı çıkmak ve şirket yararına olacağını düşündüğü hallerde konunun toplantıda görüşülmesini talep etmek, onların şirkete ilişkin özen, bağlılık ve sadakat borçlarının bir gereğidir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi yalnızca kurul olarak değil, aynı zamanda bireysel olarak da bütün yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu ve müteselsil bir şekilde sorumluluğunu doğurur.[169] TTK'nın 369, 375, 392, 393, 396, 401, 404, 413, 508, 527, 553, 557, 562. maddeleri; SPK'nın 5, 91, 103. maddeleri kapsamında yönetim kurulu üyelerinin yükümlülüklerine ve bu yükümlülüğe aykırılığın yaptırımlarına yer verildiği görülmektedir. Söz konusu TTK hükümlerinde, görevi aslen yerine getirme yükümlülüğü, yönetim ve gözetim yükümlülüğü, özen yükümlülüğü, sadakat yükümlülüğü, sır saklama yükümlülüğü, hesap verme yükümlülüğü ve yine SPK hükümlerinde, Sermaye Piyasası Kurulu'na bilgi ve beyanname verme ve kamuyu aydınlatma yükümlülüklerine yer verilmiştir.[170]

Türk Ticaret Kanunu m. 553'te yöneticilerin sorumluluğunda, kusur şartının arandığı görülmektedir. Kusurun belirlenmesinde ise ölçü olarak "özen yükümlülüğü" esas alınmıştır. Buna göre, yöneticilerin herhangi bir işlemden dolayı sorumlu olup olmadıkları "özen yükümlülüğü"nden hareketle belirlenmektedir.

169 Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 369-370.
170 Üçışık ve Çelik 2013, s. 488-497.

Sorumluluğu bulunduğu ileri sürülen kişinin, tedbirli bir yöneticinin özeni ile hareket ettiğinin tespiti aynı zamanda onun kusursuzluğunun tespit edilmesi ve böylece sorumluluğun da ortadan kalkması demektir. Bu bağlamda, özen yükümlülüğünün ölçütü, "basiretli iş adamı" standardının terk edilmesi ve "tedbirli yönetici" kavramının kullanılması istikametinde şekillenmektedir.[171] Bağlılık yükümlülüğü veya sadakat yükümlülüğü, şirketin çıkarlarını, kendi çıkarları da dahil olmak üzere, her türlü diğer çıkarın üzerinde tutmaktır. Bunun için yönetim kurulu üyelerine getirilen yükümlülükler kimi işlemlerin yapılmasına ilişkin yasakları da beraberinde getirmektedir. Müzakereye katılma, şirketle işlem yapma, şirkete borçlanma, rekabet etmeme, menfaat çatışmasından kaçınma, sır saklama, güveni kötüye kullanmama, şirket fonlarını kendi çıkarları için kullanmama gibi kurallar sadakat yükümlülüğünün özel görünüş şekilleridir.[172] Şirkete borçlanma yasağında, yönetim kurulu üyelerinin şirket kasasını kişisel harcamaları da dahil olmak üzere birçok işi için kullanmalarının önüne geçmek istenmiştir. TTK m. 358 ve gerekçesinde, şirket maddede öngörülenlere kefalet, garanti ve teminat veremeyecektir. Bu yasağın ihlalinin yaptırımı da yine TTK m. 395/2 ve 3'te, düzenlenmiş, buna göre, şirkete borçlanılan tutar için şirket alacaklıları bu kişileri, şirketin yükümlendirildiği tutarda şirket borçları için doğrudan takip edilebilecektir. Yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağı, genel kuruldan izin almayan bir yönetim kurulu üyesinin, üyelik sıfatını taşıdığı süre boyunca, ortaklığın işletme konusuna giren ticari iş ve işlemleri kendisi veya üçüncü bir kişi adına yapmayı veya aynı tür ticari işlerle ilgilenen bir şirkete sorumluluğu sınırlandırılmamış ortak sıfatıyla girmeyi yasaklamaktadır. Yönetim kurulu üyesinin rekabet yasağına aykırı davranması durumunda, şirkete seçimlik yetkiler tanınmıştır. Bunlar, meydana gelen zararın tazminini talep etmek; eğer sözleşme üçüncü kişi hesabına yapıldı ise bundan doğan menfaatin devredilmesini istemek; yapılan işlemin şirket adına yapılmış sayılmasını istemek; eğer yönetim kurulu üyesi aynı konu ile uğraşan bir diğer şirkete sınırsız sorumlu ortak olarak girmişse bu ortaklıktan ayrılmasını ve bu üyenin o şirkete elde ettiği menfaatlerin şirkete devrini talep edebilecektir. Ayrıca rekabet ihlali yapan ve buna bağlı olarak, sadakat yükümlülüğünü yerine getirmemiş olan bir üyenin gündemde bulunmasa

[171] Akdağ Güney 2012, s. 127-130; Kırca, Şehirali Çelik ve Manavgat 2013, s. 657.
[172] Ayan 2013, s. 121-182; Bahtiyar 2016, s. 237-239; Bozkurt 2014, s. 205 vd.

dahi "haklı sebep"e dayalı olarak azli mümkün olabilecektir.[173] TTK m. 391 uyarınca yönetim kurulunun batıl kararlarına karşı tespit davası açılabilecektir. Eşit işlem ilkesine aykırı olan, anonim şirketin temel yapısına uygun olmayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen, pay sahiplerinin özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmalarını kısıtlayan ya da güçleştiren, diğer organların devredilmez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin kararlar batıl kabul edilecektir.

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun üç temel özelliği ve kaynağı bulunmaktadır: İlk olarak, sorumluluk bir kusur sorumluluğudur; ikinci olarak sözleşmesel bir sorumluluktur; son olarak müteselsil bir nitelik taşır. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun "kusur sorumluluğu" olması, üyelerin kusursuz olarak sorumlu tutulamayacağı anlamına gelir. İkinci olarak, bu sorumluluğun kaynağı kural olarak sözleşmesel bir ilişkiye dayanır. Bunun sebebi ise, yönetim kurulu üyeleri ile şirket arasındaki ilişkinin vekalet (veya duruma göre hizmet veya *sui generis* bir *sözleşme*) sözleşmesi olması, yönetim kurulu üyelerinin eylemlerinin -kural olarak- haksız fiil olmasını engellemektedir. Son olarak, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu kanundan doğan müteselsil sorumluluktur.[174] TTK'da, eski TK'nın aksine, başta yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu olmak üzere tüm sorumluluğa ilişkin düzenlemeler bir arada toplanmıştır. Buna göre TTK'da anonim şirketin sona ermesi ve tasfiyesinden sonra gelen TTK m. 549-561 arasında hukuki sorumluluğa ilişkin düzenlemelere yer verilmiş, TTK m. 562 ve 563'te de cezai sorumluluğa ilişkin hükümler öngörülmüştür. Hukuki sorumluluğa ilişkin düzenlemeler anonim şirkete yönelik olmakla beraber cezai sorumluluğa ilişkin düzenlemelerin hepsinin anonim şirkete yönelik olmadığı, ticari işletme hukukuna ve ticaret ortaklarına ilişkin düzenlemeleri de içerdiği görülmektedir. Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin TTK'da öngörülen hukuki sorumluluklarının doğması; zarar, kanuna aykırılık, kusur ve illiyet bağı şartlarının varlığına bağlıdır. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunun şartları; fiilleriyle olumsuz davranışlar gerçekleştirip şirkete, ortaklara ve alacaklılara karşı kanuna veya esas sözleşmeye aykırı olarak bir davranış gerçekleştirmesi durumunda bir zararın varlığı halinde

[173] Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 375.
[174] Helvacı 1995, s. 37; Bozkurt 2009, s. 156-158.

gündeme gelecektir. Bu zararın varlığından söz edilebilmesi için bunun ispatlanması ve miktarının da rakamsal olarak hesaplanması gerekir. Ayrıca zararla eylem arasında bir bağın var olması, yani tazmin borcunu doğurucu nitelikte bir eyleme bağlı zararın doğması, mevcut sebebin zararı meydana getirmeye uygun bir sebep olup olmadığı[175] önem taşımaktadır. Son olarak da yönetim kurulu üyelerinin şirketin zarar etmesi konusunda kusurunun olması gerekir. Zira TTK sistematiği kusursuz sorumluluk ilkesini benimsememiş, kanun veya esas sözleşme ile kendisine yüklenen görevlerden birisini yerine getirmeyerek zarara sebebiyet vermiş olmalıdır.[176]

Belge ve beyanların kanuna aykırı bir şekilde oluşturulması (TTK m. 549); sermaye tamamıyla taahhüt olunmamış veya karşılığı kanun veya esas sözleşme hükümleri gereğince ödenmemişken, taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi gösterilmesi (TTK m. 550); ayni sermayenin veya devralınacak işletme ile ayınların değerlemesinde emsaline oranla yüksek fiyat biçenler, işletme veya aynın niteliğini veya durumunu farklı gösterenler ya da başka bir şekilde yolsuzluk yapılması (TTK m. 551); izinsiz olarak bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vaadiyle halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak para toplanması (TTK m. 552); şirketler topluluğunda hakimiyetin hukuka aykırı kullanılması (TTK m. 195 ve m. 202); şirket için web sitesi açılmaması veya istenen bilgilerin yayımlanmaması (TTK m. 1524) TTK'da düzenleme altına alınan sorumluluk doğuracak hallerdir. TTK m. 553 hükümleri getirilene kadar özel sorumluluk hâlleri düzenlenmemiş, TTK m. 553'te ise bu özel hâllere girmeyen, genel nitelik arz eden sorumluluk şartlarını ve özelliklerini hükme bağlamıştır. TTK m. 553/1 uyarınca sorumluluğun nedeni, kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve tasfiye memurlarının, kendilerine kanundan veya esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini ihlâl edip anonim şirkete, pay sahiplerine veya şirket alacaklılarına zarar vermesidir.

Yönetici, anonim şirket adına karar alıp onu icra eden (idare) veya imza yetkisi (temsil) bulunan; bu suretle şirket konusunu gerçekleştirmek amacıyla gerekli işlemleri yapan kişi veya kişilerdir. Ticari mümessiller (temsilciler) ve genel yetkili vekil ve temsilciler de bu sınıfa girer. TTK m. 553'te sorumlu olarak gösterilenler,

[175] Y 4. HD. 22.11.1984, E. 7621, K. 8641'den aktaran Akdağ Güney 2012, s. 198.
[176] Akdağ Güney 2012, s. 185-202.

sınırlı sayıda değildir. Dolayısıyla bu yönetici kavramının içine "fiili organlar" da girer. Fiili organ (fiili yönetim kurulu üyesi) ise esasında tüzel kişinin yetkili organı tarafından yönetim kuruluna seçilmemiş ve sicile tescil edilmemiş olmakla birlikte, fiilen yönetim kurulunun karar almasında doğrudan ya da dolaylı olarak etki eden kişi veya kişilerdir. TTK m. 553 anlamında fiili organ da sorumluluğun şartları gerçekleşmişse (kusurlu hareketi hatta ihmali nedeniyle doğan zararlardan ötürü) sorumlu tutulabilir. Sorumluluğun kapsamına genel kurul girmez. Genel kurul sadece karar organıdır, icra organı değildir. Bu durumda sorumluluk icra organına ait olacaktır.[177] 6102 sayılı TTK ile getirilen "tek kişilik anonim şirket"lerde, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu ile çok üyeli yönetim kurulunda görev alan üyelerin sorumluluğu arasında bir fark yoktur. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarında TTK m. 557 uyarınca farklılaşmış teselsül ilkesi benimsenmektedir. Yargılama neticesinde hükmedilecek sorumluluk açısından, TTK m. 555/2'ye göre, pay sahibinin açacağı davada, gerekli koşulların oluştuğu durumlarda, mahkemenin dava giderlerini ve avukatlık ücretini şirket ile davacı pay sahibi arasında hakkaniyete göre paylaştıracağı kabul edilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu m. 553, hem doğrudan hem de dolaylı zararlar için uygulanabilecek bir hükümdür. Doğrudan zarar, kurucuların, yönetim kurulunun, yönetim kurulu üyesinin, diğer yöneticilerin veya tasfiye memurlarının, kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir yükümlülüklerini ihlâl ederek, anonim şirketin, pay sahibinin veya şirket alacaklısının doğrudan malvarlığında meydana gelen bir değer azalması veya beklenen bir değer artışının engellenmesi suretiyle meydana getirdikleri zarardır. Dolayısıyla zarar ise, yönetim kurulu üyesinin kanuna veya esas sözleşmeye aykırı bir davranışıyla şirketin malvarlığında meydana gelen zararın ortakların ve alacaklıların malvarlığına yansıması durumudur. Şirketin doğrudan uğradığı zarar, pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının dolaylı zararını oluşturur. Şirket uğradığı zararı kendisi talep edebileceği gibi ortaklar ve alacaklılar da uğradıkları dolayısıyla zarara istinaden dava hakkına sahiptir. Pay sahipleri ve şirket alacaklılarının dolaylı zararında şirket doğrudan zarar gören kişi konumunda olduğu için, davayı kim açarsa açsın, mahkemece hükmedilecek tazminat şirkete ödenir.

[177] Kaya ve Hızır 2012, s. 107-108.

Yargıtay, kusurlu ve kötü yönetimleri ile anonim şirketin faaliyetini durdurmasına ve bunun sonucunda ortaklık aleyhine takip yapan alacaklının alacağını tahsil edememesine neden olan yönetim kurulu üyelerinin alacaklı davacıya karşı doğrudan doğruya sorumlu olduğu görüşünü benimsemiştir.[178]

Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin dava mutlak ticari dava olması sebebiyle, TTK m. 561'e göre sorumlulular aleyhine açılacak davalarda görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi'dir. Yetkili mahkeme ise şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir. Ancak yetkili mahkeme konusunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)'nun 9 ve 10. maddeleri uyarınca seçimlik bir yetki tanınmaktadır. TTK m. 560'ta yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu doğuran haller açısından özel zamanaşımı süreleri öngörülmüştür. Ancak sorumluluk ve tazminat hükümleri yanında, eğer söz konusu fiil aynı zamanda cezayı da gerektiriyor ve Türk Ceza Kanunu (TCK) uyarınca daha uzun bir süreyi gerektiren zamanaşımı süresine tabi bulunuyorsa, tazminat davası hakkında da bu süreye ilişkin hükümler uygulanacaktır.

[178] Yargıtay 11. HD. 11.03.2002, E. 2001/9198 K. 2002/2097 kararı için bkz. Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu 2014, s. 399.

KAYNAKÇA

AKDAĞ GÜNEY, Necla, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu**, Vedat Kitapçılık, 1. Bası, İstanbul 2016.

AKDAĞ GÜNEY, Necla, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 2. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

AKİPEK, Jale G., Turgut AKINTÜRK, Derya Ateş, KARAMAN, **Türk Medeni Hukuku, Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku**, Beta Yayınevi, 10. Baskı, İstanbul 2015.

ARI, Zekeriyya, "Alacaklı veya Ortakların Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Doğrudan Zararlar Nedeniyle Açabilecekleri Davalarda Zamanaşımı", **EÜHFD**, Cilt: XIV, Sayı: 1-2, Yıl: 2010, s. 171-198.

ARSLAN, İbrahim, **Şirketler Hukuku Bilgisi**, Mimoza Yayınları, 9. Baskı, Konya 2010.

AYAN, Özge, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

AYTAÇ, Zühtü, **Anonim Ortaklıklarda İbra**, Batider Yayınları, Ankara 1982.

BAHTİYAR, Mehmet, **Ortaklıklar Hukuku**, 11. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2016.

BİLGİLİ, Fatih, Ertan DEMİRKAPI, **Şirketler Hukuku Dersleri**, Dora Basım Yayın, Bursa 2013.

BOZKURT, Tamer, **Ticaret Hukuku- Cilt II**, **Şirketler ve Kooperatifler Hukuku**, Güncellenmiş 8. Baskı, XII Levha Yayınları, İstanbul 2014.

BOZKURT, Tamer, "Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısı Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu: Üyelerin Özellikle

Doğrudan Doğruya Verdikleri Zararlardan Doğan Sorumlulukları ve Yargı Uygulaması", **TBB Dergisi**, Yıl: 2009, Sayı: 83.

BOZTOSUN, Ayşe Odman, **Hukuksal Açıdan Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

ÇAMOĞLU, Ersin, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.

ÇAMOĞLU, Ersin, "Anonim Ortaklıklarda Tek Kişilik Yönetim Kurulu", Prof. Dr. Ata Sakmar'a Armağan, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2011,Sayı: 1.

ÇAMOĞLU, Ersin, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı", **Yaklaşım Dergisi**, Mayıs 2012, s. 1-5.

DEDEAĞAÇ, Ender, Oğuzhan SAPAN, **Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu ve Sorumluluğu**, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2013.

EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayınevi, Ankara 2015.

FALCIOĞLU, M. Özgür, "Azınlığın Yönetim Kurulunda Temsili", **Anonim Şirketlerde Azınlık Hakları** içinde, Editör: Erol Ulusoy, Bilge Yayınevi, Ankara 2014, s. 139-174.

HELVACI, Mehmet, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, Beta Yayınevi, İstanbul 1995.

KARAEGE, Özge, "Anonim Şirketlerde Genel Kurulun Yönetim Kurulu Üyelerini Görevden Alma (Azil) Yetkisi (TTK m. 364)", **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 2014, Sayı: 1

KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku II, Şirketler Hukuku, Giriş-Adi Şirket-Ticaret Şirketleri, Ankara, 1973.

KARAYALÇIN, Yaşar, "Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Yıl: 1975, Cilt: VIII.

KAYA, Aslan, Serdar HIZIR, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun İlk İki Kitabı ile Getirilen Değişiklikler ve Yenilikler**, DMF Yayınları, Ankara 2012.

KILIÇOĞLU, Ahmet, **Borçlar Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara 2016.

KIRCA, İsmail, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirket Yönetim Kurulu - Başlıca Yenilikler", **EÜHFD**, Yıl: 2012, Cilt: XVI, Sayı: 3–4.

KIRCA, İsmail, Feyzan Hayal ŞEHİRALİ ÇELİK, Çağlar MANAVGAT, **Anonim Şirketler Hukuku Cilt I**, Banka Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013.

OĞUZMAN, Kemal, Turgut ÖZ, **Borçlar Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.

POROY, Reha, Ünal TEKİNALP, Ersin ÇAMOĞLU, **Ortaklıklar Hukuku I**, Güncelleştirilmiş 13. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.

PULAŞLI, Hasan, **Yeni Şirketler Hukuku**, Genel Esaslar, 1. Bası, Ankara 2012.

ŞENER, Oruç Hami, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

TAŞDELEN, Nihat, **6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

TEKİNALP, Ünal, **Tek Kişilik Ortaklıklar, I. Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011.

TÜRK, Hikmet Sami, "Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkesi ve Yönetim Kurulu Üyelerinin Azil veya Seçimi", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu I** (5-6 Nisan 1996), Ankara 1984.

ÜÇIŞIK, Güzin, Aydın ÇELİK, **Anonim Ortaklıklar Hukuku, I. Cilt**, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

YASAMAN, Hamdi, **Şirketler Hukuku ve Sermaye Piyasası Hukuku**, Cilt II, Vedat Kitapçılık İstanbul 2013.

YÖRDEM, Yılmaz, **Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğunda Farklılaştırılmış Teselsül İlkesi**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversistesi Sosyal Bilimler Entitüsü, Konya 2014.